

„გზამკვლევი“

საქართველოს ახალ
სისხლის სამართლის
საპროცესო კოდექსში

გზამკვლევი საქართველოს ახალ სინხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში

გზამკვლევი
საქართველოს
ახად სისხლის სამართლის
საპროცესო კოდექსში

შემდგენელი: ზაზა მეიშვილი

რედაქტორი: თინათინ ქოძრაშვილი

დაბეჭდილია შპს „სეზანში“

გამოცემულია გაეროს განვითარების პროგრამისა (UNDP) და საერთაშორისო სამართლებრივი თანამშრომლობის გერმანული ფონდის (IRZ) ფინანსური მხარდაჭერით.

წინამდებარე გამოცემაში გამოთქმული მოსაზრებები არ ასახავს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის (UN) ან გაეროს განვითარების პროგრამისა (UNDP) და საერთაშორისო სამართლებრივი თანამშრომლობის გერმანული ფონდის (IRZ) თვალსაზრისს.

DEUTSCHE STIFTUNG FÜR
INTERNATIONALE RECHTLICHE
ZUSAMMENARBEIT E.V.

UDC (უაკ) 343.1(479.22)(094.4)

გ-468

ISBN 978-9941-0-2510-5

შესავალი	9
ძირითად ტერმინთა განმარტება საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიზნებისათვის	10
საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესის პრინციპები	15
სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილეები	20
სასამართლო	20
პროკურორი, გამომძიებელი	22
ბრალდებული, ადვოკატი	25
მონმე	33
ექსპერტი	35
თარჯიმანი	36
სასამართლოს მეგობარი (Amicus Curiae)	37
დაზარალებული	38
საპროცესო პასუხისმგებლობა სასამართლოში საპროცესო მოვალეობათა შეუსრულებლობისა და წესრიგის დარღვევისათვის	40
საგამომძიებო მოქმედებები	44
გამოკითხვა	44
დაკითხვა	44
ამოლება და ჩხრეკა	47
დათვალიერება	47
საგამომძიებო ექსპერიმენტი	48
პირის და ობიექტის ამოსაცნობად წარდგენა	48

ექსპუმაცია	49
ფარული საგამოძიებო მოქმედებები	49
სხვა საპროცესო მოქმედებები	51
ექსპერტიზა	51
ნიმუშის აღება	51
გამოცხადების სავალდებულობა, მიყვანა	52
ქონებაზე ყადაღის დადება	52
ბრალდებულის თანამდებობიდან (სამუშაოდან) გადაყენება	53
ბრალდებული (მსჯავრდებული) პირისათვის საქართველოს მოქალაქის პასპორტის მოქმედების შეჩერება	53
დაკავება	54
აკვეთის ღონისძიებები	57
სასამართლო განხილვის ზოგადი დებულებები	62
სისხლის სამართლის საქმის განხილვა პირველი ინსტანციის სასამართლოში	64
ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო	67
საპროცესო შეთანხმება	77
პროცესი არასრულწლოვნის მიერ ჩადენილი დანაშაულის საქმეზე	81
პროცესი იურიდიული პირისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრების დროს	82
აპელაცია	82
კასაცია	84
ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო განაჩენის გადასინჯვის წესი	87

2009 წლის 9 ოქტომბერს საქართველოს პარლამენტმა მესამე მოსმენით მიიღო საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი. ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიღებითა და ამოქმედებით საქართველოში საფუძველი ეყრება მხარეთა შეჯიბრებითობისა და თანასწორობის პრინციპზე დაფუძნებულ სისხლის სამართლის პროცესს, რომელშიც ძირითადი აქცენტი გამახვილებულია ბრალდებისა და დაცვის მხარეებისათვის თანაბარი პირობების შექმნაზე, რათა მათ სრულყოფილად შეძლონ გამოძიების დროს მტკიცებულებების მოპოვება, ხოლო სასამართლოში სისხლის სამართლის საქმის არსებითი განხილვისას – მათი წარმოდგენა და გამოკვლევა.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია ის, რომ ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით, 2010 წლის 1 ოქტომბრიდან, ანუ კოდექსის ამოქმედების დღიდან, საქართველოში ფუნქციონირებას იწყებს ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო. საწყის სტადიაზე ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო განიხილავს გარკვეული კატეგორიის სისხლის სამართლის საქმეებს, რომელთა რაოდენობა თანდათანობით გაიზრდება. ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო იქნება საქართველოს მოქალაქეების უშუალო მონაწილეობით განხორციელებული მართლმსაჯულების ეფექტური ფორმა. მის საფუძველზე უნდა მოხდეს სასამართლო ხელისუფლების საქმიანობაში სამოქალაქო საზოგადოების ჩართვის დონის ამაღლება და, ზოგადად, ამ პროცესში მოქალაქეების სრულყოფილი მონაწილეობა. ნაფიცი მსაჯულობა მოქალაქის უფლებებთან ერთად ფაქტობრივად ნიშნავს იმ დიდ პასუხისმგებლობას, რაც თითოეულმა ნაფიცმა მსაჯულმა უნდა გამოამყლავნოს კონკრეტული გადაწყვეტილების მიღებისას, გამართლებელი ან გამამტყუნებელი განაჩენის მხარდაჭერისას, თითოეული ბრალდებულის დამნაშავედ ან უდანაშაულოდ გამოცხადებისას.

სწორედ ამიტომ დიდი მნიშვნელობა ენიჭება იმას, რომ საქართველოს მოქალაქეები რაც შეიძლება მომზადებული იქნებიან ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ამოქმედებას. აღნიშნული ამოცანის მიღწევისათვის კი, სასურველია, რომ სამოქალაქო საზოგადოებას სრულყოფილი ინფორმაცია მიეწოდოს მათი უფლება-მოვალეობებისა და, ზოგადად, სისხლის სამართლის საპროცესო სიახლეების შესახებ.

ეს ბუკლეტი სწორედ ამ მიზნის მიღწევის მცდელობას წარმოადგენს.

ძიხითადე ტეხმინთა განმახტება საქათველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიზნებისათვის

უპირველეს ყოვლისა, აღსანიშნავია, რომ საქათველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში განმარტებულია ძირითადი ტერმინები ამ კოდექსის მიზნებისათვის.

საქათველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით, სისხლის სამართლის პროცესში **მხარის** სტატუსით სარგებლობენ: ბრალდებული, მსჯავრდებული, გამართლებული, მათი ადოკატი, გამომძიებელი, პროკურორი.

ბრალდების მხარეს წარმოადგენენ: პროკურორი, გამომძიებელი.

დაცვის მხარეს – ბრალდებული, მსჯავრდებული, გამართლებული, მათი ადოკატი.

პროკურატურა სისხლისსამართლებრივი დევნის ორგანოა. ამ ფუნქციის შესრულების უზრუნველსაყოფად პროკურატურა პროცესუალურად ხელმძღვანელობს გამოძიებას. საქათველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებულ შემთხვევებში და დადგენილი წესით, პროკურატურა სრული მოცულობით ატარებს დანაშაულის გამოძიებას, სასამართლოში მხარს უჭერს სახელმწიფო ბრალდებას.

პროკურორი თავის უფლებამოსილებებს ახორციელებს სახელმწიფოს სახელით.

გამომძიებელი არის სახელმწიფო თანამდებობის პირი, რომელიც თავისი კომპეტენციის ფარგლებში უფლებამოსილია, აწარმოოს სისხლის სამართლის საქმის გამოძიება. **პროკურორი**, რომელიც უშუალოდ ახორციელებს გამოძიებას, სარგებლობს **გამომძიებლის** სტატუსით.

პირი ბრალდებულია, თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ მან ჩაიდინა საქათველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული დანაშაული.

მსჯავრდებული არის პირი, რომლის მიმართაც გამოტანილია სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენი.

გამართლებული არის პირი, რომლის მიმართაც გამოტანილია სასამართლოს გამამართლებელი განაჩენი.

ადვოკატი არის პირი, რომელიც კანონით დადგენილი წესით იცავს ბრალდებულის, მსჯავრდებულის, გამართლებულის ინტერესებს და უწევს იურიდიულ დახმარებას.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის თანახმად, **ახლო ნათესავი** არის მშობელი, შვილად ამყვანი, შვილი, შვილობილი, პაპა, ბებია, შვილიშვილი, და, ძმა, მეუღლე (მათ შორის, განქორწინებული).

ოჯახის წევრი – მეუღლე, არასრულწლოვანი შვილი და გერი, აგრეთვე მასთან მუდმივად მცხოვრები პირი.

კანონიერი წარმომადგენელი – ახლო ნათესავი, მეურვე, მზრუნველი, რომელიც მონაწილეობს პროცესში ისეთ შემთხვევაში, როდესაც პროცესის მონაწილე არის არასრულწლოვანი, ქმედუუნარო, შეზღუდულ-ქმედუნარიანი ან თუ მას ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო არ შეუძლია დაიცვას საკუთარი თავი.

მონმე არის ნებისმიერი პირი, რომელმაც შეიძლება იცოდეს სისხლის სამართლის საქმის გარემოებათა დასადგენად საჭირო მონაცემი. პირი მონმის სტატუსსა და უფლება-მოვალეობებს იძენს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის თაობაზე გაფრთხილებისა და ფიცის დადების შემდეგ.

ექსპერტი – სპეციალური ცოდნის, ჩვევების, გამოცდილების მქონე ფიზიკური პირი, რომელსაც, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით, სისხლის სამართლის საქმეზე საჭირო გამოკვლევის ჩასატარებლად და დასკვნის შესადგენად იწვევს მხარე ან მხარის შუამდგომლობით - სასამართლო. გარდა ამისა, ექსპერტი მხარეებსა და სასამართლოს დახმარებას უწევს მტკიცებულებათა აღმოჩენაში, გამოკვლევასა და დემონსტრირებაში.

დაზარალებული – სახელმწიფო, ფიზიკური ან იურიდიული პირი, რომელსაც მორალური, ფიზიკური თუ ქონებრივი ზიანი მიადგა უშუალოდ დანაშაულის შედეგად.

არასრულწლოვანი არის პირი, რომელსაც 18 წელი არ შესრულებია.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის შესაბამისად, საპროცესო აქტი არის: **განაჩენი, განჩინება, განკარგულება, დადგენილება.**

განაჩენი არის პირველი, სააპელაციო ან საკასაციო ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომელიც ბრალდებულს ცნობს დამნაშავედ დანაშაულის ჩადენაში ან ამართლებს მას.

სასამართლოს განაჩენი შეიძლება იყოს **გამამტყუნებელი ან გამამართლებელი**. განაჩენი შეიძლება იყოს ზოგი ბრალდების ეპიზოდში – გამამტყუნებელი, ხოლო სხვა ბრალდების ეპიზოდში – გამამართლებელი.

გამამტყუნებელი განაჩენი შეიცავს სასამართლოს გადაწყვეტილებას ბრალდებულის დამნაშავედ ცნობის შესახებ. ამასთან, გამამტყუნებელ განაჩენს არ შეიძლება საფუძვლად დაედოს ვარაუდი.

გამამტყუნებელი განაჩენი შეიძლება გამოითქვას:

- მოსახდელი სასჯელის დანიშვნით;
- სასჯელის დანიშვნითა და მისი მოხდისაგან გათავისუფლებით;
- სასჯელის დაუნიშნავად.

მოსახდელი სასჯელის დანიშვნით გამამტყუნებელი განაჩენის დადგენისას სასამართლომ ზუსტად უნდა განსაზღვროს სასჯელის სახე, ზომა და სასჯელის მოხდის ვადის დაწყება. პირის დაკავების, პატიმრობაში, აგრეთვე ექსპერტიზისათვის სამედიცინო დაწესებულებაში ყოფნის დრო ითვლება სასამართლოს მიერ დანიშნული სასჯელის ვადაში.

გამამტყუნებელ განაჩენს სასჯელის დანიშვნითა და მისი მოხდისაგან გათავისუფლებით სასამართლო ადგენს, თუ განაჩენის გამოტანის მომენტისათვის:

- გამოცემულია ამნისტიის აქტი, რომელიც ათავისუფლებს განაჩენით დანიშნული სასჯელის მოხდისაგან;
- ამოიწურა ამ დანაშაულისათვის სისხლისსამართლებრივი დევნის ხანდაზმულობის ვადა;
- ახალი კანონი აუქმებს ქმედების დანაშაულებრიობას;
- დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების გამო;
- ქმედითი მონაწილეს გამო;
- საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 344-ე მუხლით (საქართველოს სახელმწიფო საზღვრის უკანონოდ გადაკვეთა) ან 362-ე მუხლით (ყალბი დოკუმენტის, ბეჭდის, შტამპის ან ბლანკის დამზადება, გასაღება ან გამოყენება) გათვალისწინებული ქმედებები ჩადენილია პირის მიერ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 143¹ (ადამიანით ვაჭრობა (ტრეფიკინგი)) ან/და 143² მუხლით (არასრულწლოვნით ვაჭრობა (ტრეფიკინგი)) გათვალისწინებულ დანაშაულში დაზარალებულად ყოფნის გამო.

გამამტყუნებელ განაჩენს სასჯელის დაუნიშნავად სასამართლო ადგენს, თუ მისი გამოტანის მომენტისათვის ბრალდებული გარდაიცვალა.

გამამართლებელი განაჩენი ნიშნავს ბრალდებულის მიმართ წაყენებული ბრალდების დაუდასტურებლობას. გამამართლებელი განაჩენი არ უნდა შეიცავდეს გამართლებულის უდანაშაულობის გამომრიცხავ ან სახელის გამტეხ ფორმულირებებს.

განკარგულება არის სასამართლოში წესრიგის დარღვევასთან დაკავშირებით მიღებული გადაწყვეტილება.

განჩინება – სასამართლოს გადაწყვეტილება (განაჩენისა და განკარგულების გარდა) ნებისმიერ საკითხზე.

დადგენილება არის გამომძიებლის, პროკურორის გადაწყვეტილება ნებისმიერ საკითხზე.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი ადგენს მტკიცებულებითი სტანდარტის სამ სახეს:
დასაბუთებული ვარაუდი, ალბათობის მაღალი ხარისხი, გონივრულ ეჭვს მიღმა.

დასაბუთებული ვარაუდი არის ფაქტების ან ინფორმაციის ერთობლიობა, რაც, მოცემული საქმის გარემოებათა ერთობლიობით, დააკმაყოფილებდა ობიექტურ პირს, რათა დაესკვნა პირის მიერ დანაშაულის შესაძლო ჩადენა, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით პირდაპირ გათვალისწინებული საგამომძიებო მოქმედების ჩატარების, ან/და აღკვეთის ღონისძიების გამოყენებისთვის გათვალისწინებული მტკიცებულებითი სტანდარტი.

ალბათობის მაღალი ხარისხი – წინასასამართლო სხდომის დროს წარმოდგენილ მტკიცებულებათა ერთობლიობა, რომელიც დამაკმაყოფილებელია სხდომის მოსამართლისათვის, რათა ვარაუდის მაღალი ხარისხით იქნეს გამოტანილი გამამტყუნებელი განაჩენი.

გონივრულ ეჭვს მიღმა – სასამართლოს მიერ გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანისათვის საჭირო მტკიცებულებათა ერთობლიობა, რომელიც ობიექტურ პირს დაარწმუნებდა პირის ბრალეულობაში.

გამომძიება არის უფლებამოსილი პირის მიერ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით განხორციელებულ მოქმედებათა ერთობლიობა, რომლის მიზანია დანაშაულთან დაკავშირებული მტკიცებულებების შეგროვება.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის თანახმად, საგამომძიებო მოქმედების ღამით ჩატარება დაუშვებელია, გარდა გადაუდებელი აუცილებლობისა და ფარული საგამომძიებო მოქმედებისა. საგამომძიებო მოქმედება უნდა ჩატარდეს გონივრულ ვადაში. ღამის დროდ კი დადგენილია დრო 22 საათიდან 6 საათამდე.

ამასთან, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი განსაზღვრავს **გამომძიების ადგილს** – საგამომძიებო ორგანოს ადმინისტრაციული შენობის განთავსების ადგილს.

მტკიცებულება არის საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული წესით სასამართლოში წარდგენილი ინფორმაცია, ამ ინფორმაციის შემცველი საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება

ან სხვა ობიექტი, რომლის საფუძველზე მხარეები სასამართლოში ადასტურებენ ან უარყოფენ ფაქტებს, სამართლებრივად აფასებენ მათ, ახორციელებენ მოვალეობებს, იცავენ თავიანთ უფლებებსა და კანონიერ ინტერესებს, ხოლო სასამართლო ადგენს, არსებობს თუ არა ფაქტი ან ქმედება, რომლის გამოც ხორციელდება სისხლის სამართლის პროცესი, ჩაიდინა თუ არა ეს ქმედება გარკვეულმა პირმა, დამნაშავეა თუ არა იგი; აგრეთვე – გარემოებებს, რომლებიც გავლენას ახდენს ბრალდებულის პასუხისმგებლობის ხასიათსა და ხარისხზე, ახასიათებს მის პიროვნებას. **დოკუმენტი** მტკიცებულებაა, თუ ის შეიცავს სისხლის სამართლის საქმის ფაქტობრივი და სამართლებრივი გარემოების დადგენისათვის საჭირო ცნობას. დოკუმენტად ითვლება ნებისმიერი წყარო, რომელშიც ინფორმაცია აღბეჭდილია სიტყვიერ-ნიშნობრივი ფორმით, ან/და ფოტო, კინო, ვიდეო, ბგერისა თუ სხვა ჩანაწერის სახით, ან სხვა ტექნიკური საშუალების გამოყენებით.

მონმის ჩვენება არის საქმის გარემოებათა შესახებ მონმის მიერ სასამართლოში მიცემული ინფორმაცია.

ნივთიერი მტკიცებულება – ნებისმიერი საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან სხვა ობიექტი, რომელიც წარმოშობით, აღმოჩენის ადგილითა და დროით, ნიშან-თვისებებითა და მასზე დარჩენილი კვალით დაკავშირებულია საქმის ფაქტობრივ გარემოებასთან და შეიძლება დანაშაულის აღმოჩენის, დამნაშავეის დადგენის ან ბრალდების უარყოფისა, თუ დადასტურების საშუალება იყოს.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი ითვალისწინებს პროცესის მონაწილის გამოუცხადებლობის მიზეზის საპატიოობის ან არასაპატიოობის დადგენას. **საპატიო მიზეზი** არის პროცესის მონაწილის გამოუცხადებლობა, რაც გამოწვეულია ავადმყოფობით, ახლო ნათესავის გარდაცვალებით და სხვა განსაკუთრებული ობიექტური გარემოებებით, რომლებიც მისგან დამოუკიდებელი მიზეზით შეუძლებელს ხდის პროცესზე გამოცხადებას. ავადმყოფობა დადასტურებული უნდა იყოს სამედიცინო დაწესებულების შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე პირის მიერ გაცემული, უფლებამოსილი პირის მიერ ხელმოწერილი და ბეჭდით დამონმებული დოკუმენტით, რომელიც პირდაპირ მიუთითებს პროცესზე გამოცხადების შეუძლებლობაზე. წინასწარ ცნობილი საპატიო მიზეზის არსებობის თაობაზე შეტყობინება უნდა წარედგინოს სასამართლოს პირველივე შესაძლებლობისთანავე, მაგრამ პროცესის გამართვამდე არა უგვიანეს 48 საათისა. საპატიო მიზეზით გამოუცხადებლობის დამადასტურებელი დოკუმენტი წარმოდგენილ უნდა იქნეს გამოუცხადებლობიდან 5 დღეში.

პროცესის მონაწილის არასაპატიო მიზეზით გამოუცხადებლობის შემთხვევაში სასამართლო განხილვის ამ მიზეზით გადადების ხარჯები დაეკისრება აღნიშნულ პირს.

სასამართლოში მხარის არასაპატიო მიზეზით გამოუცხადებლობისას მას სასამართლო აკისრებს ჯარიმას, რაც პროცესის მონაწილეს არ ათავისუფლებს გამოცხადების ვალდებულებისაგან. ჯარიმის მინიმალური ოდენობაა 1000 ლარი. ჯარიმის ოდენობა უნდა იყოს შემაკავებელი ხასიათის, მიყენებული ზიანის პროპორციული და შეესაბამებოდეს პირის ფინანსურ მდგომარეობას.

საქართველოს სისხლის სამართლის სამხრეთის კოდექსის პრინციპები

საქართველოს სისხლის სამართლის სამხრეთის კოდექსის მიხედვით, დადგენილია სისხლის სამართლის პროცესის პრინციპები, რომლებიც საყოველთაოდ აღიარებულია. სისხლის სამართლის პროცესის პრინციპები ის ზოგადი შინაარსის დებულებებია, რომელთა საფუძველზეც უშუალოდ ხორციელდება სისხლის სამართლის პროცესი და დადგენილია დანაშაულის გამოძიების, სისხლისსამართლებრივი დევნისა და მართლმსაჯულების განხორციელების წესები.

პიროვნების ღირსების ხელშეუვალობის პრინციპი გულისხმობს, რომ მოსამართლე, პროკურორი, გამომძიებელი და პროცესის სხვა მონაწილეები, სისხლის სამართლის პროცესის ყველა სტადიაზე ვალდებული არიან, დაიცვან სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილეთა ღირსება და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა. ამასთან, დაუშვებელია ადამიანის ნების თავისუფლებაზე ზემოქმედება წამების, ძალადობის, სასტიკი მოპყრობის, მოტყუების, სამედიცინო ჩარევის, ჰიპნოზის, ასევე სხვა ისეთი ღონისძიებების გამოყენებით, რომლებიც ზემოქმედებენ ადამიანის მეხსიერებას ან აზროვნებაზე. აგრეთვე დაუშვებელია მუქარა ან პირისათვის ისეთი შელავათების დაპირება, რაც კანონით არ არის გათვალისწინებული. თუმცა სისხლის სამართლის პროცესის ფარგლებში იძულება შეიძლება გამოყენებულ იქნეს, მაგრამ მხოლოდ კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში და წესით.

უდანაშაულობის პრეზუმფციის პრინციპის თანახმად, პირი უდანაშაულოდ ითვლება, ვიდრე მისი დამნაშავეობა არ დამტკიცდება სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გამამტყუნებელი განაჩენით. ამასთან, არავინ არ არის ვალდებული, ამტკიცოს თავისი უდანაშაულობა. ბრალდების მტკიცების ტვირთი ეკისრება ბრალმდებელს. ბრალმდებელს უფლება აქვს, უარი თქვას ბრალდებაზე. მტკიცებულებათა შეფასების დროს წარმოშობილი ეჭვი, რომელიც არ დადასტურდება საქართველოს სისხლის სამართლის სამხრეთის კოდექსით დადგენილი წესით, უნდა გადაწყდეს ბრალდებულის (მსჯავრდებულის) სასარგებლოდ.

საქართველოს სისხლის სამართლის სამხრეთის კოდექსი ასევე ადგენს **თავისუფლების პრეზუმფციის** პრინციპს, რომლის მიხედვით, პირი უნდა იყოს თავისუფალი, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ დადასტურდება მისი დაპატიმრების აუცილებლობა.

ადამიანის კონსტიტუციურ უფლებათა და თავისუფლებათა არამართლზომიერი შეზღუდვის დაუშვებლობის პრინციპი გულისხმობს, რომ სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილის კონსტიტუციურ უფლებათა და თავისუფლებათა შეზღუდვა დასაშვებია მხოლოდ საქართველოს კონსტიტუციითა და საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული სპეციალური ნორმების საფუძველზე, ხოლო პირის დამნაშავედ ცნობა და მისთვის სასჯელის შეფარდება მხოლოდ სასამართლოს უფლებამოსილებზეა. ამასთან, უპირატესობა ყოველთვის უნდა მიენიჭოს უფლებათა და თავისუფლებათა შეზღუდვის ყველაზე მსუბუქ ფორმას.

სისხლის სამართლის პროცესში პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის პრინციპის მიხედვით, გამოძიების პროცესში მხარეს არა აქვს უფლება, თვითნებურად და უკანონოდ ჩაერიოს სხვის პირად ცხოვრებაში. კერძო საკუთრების ან სხვა მფლობელობისა და ნებისმიერი საშუალებით განხორციელებული კერძო კომუნიკაციის ხელშეუხებლობა გარანტირებულია კანონით.

განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ის, რომ საპროცესო მოქმედების ჩამტარებელმა არ უნდა გაამყლავნოს ცნობები პირადი ცხოვრების შესახებ, ასევე – პირადი ხასიათის ცნობები, რომელთა საიდუმლოდ დაცვაც პირს საჭიროდ მიაჩნია.

ამასთან, პირს, რომელსაც ზიანი მიადგა მისი პირადი ცხოვრების შესახებ ცნობების უკანონოდ გამყლავნებით, აქვს საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით ზიანის სრულად ანაზღაურების უფლება.

სამართლიანი პროცესისა და სწრაფი მართლმსაჯულების პრინციპი გულისხმობს, რომ ბრალდებულს (მსჯავრდებულს, გამართლებულს) აქვს სამართლიანი პროცესის უფლება.

ბრალდებულს ასევე აქვს სწრაფი მართლმსაჯულების უფლება საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილ ვადებში. თუმცა პირს უფლება აქვს, უარი განაცხადოს ამ უფლებაზე, თუ ეს აუცილებელია დაცვის სათანადოდ მომზადებისათვის.

განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია დათქმა იმის შესახებ, რომ სასამართლო ვალდებულია, პრიორიტეტულად განიხილოს ის სისხლის სამართლის საქმე, რომელშიც ბრალდებულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების სახით გამოყენებულია პატიმრობა.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის პრინციპებს შორის განსაკუთრებით აღსანიშნავია **მხარეთა თანასწორობა და შეჯიბრებითობა**, რომლის თანახმად, სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყებისთანავე სისხლის სამართლის პროცესი ხორციელდება მხარეთა თანასწორობისა და შეჯიბრებითობის საფუძველზე, რაც გულისხმობს იმის შესაძლებლობას, რომ მხარემ საქართველოს სისხლის სამართლის

თლის საპროცესო კოდექსით განსაზღვრული წესით დააყენოს შუამდგომლობა, მოიპოვოს, სასამართლოს მეშვეობით გამოითხოვოს, წარადგინოს და გამოიკვილოს ყველა შესაბამისი მტკიცებულება.

სასამართლო სხდომის საჯაროობისა და ზეპირობის პრინციპის მიხედვით, სასამართლო სხდომა, როგორც წესი, ტარდება საჯაროდ და ზეპირად. სხდომის დახურვა დასაშვებია მხოლოდ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებულ შემთხვევებში.

სახელმწიფო საიდუმლოების შემცველ მასალებს სასამართლო დახურულ სხდომაზე განიხილავს.

სასამართლოს შეუძლია მხარის შუამდგომლობით ან საკუთარი ინიციატივით მიიღოს გადაწყვეტილება სხდომის ნაწილობრივ ან სრულად დახურვის შესახებ:

- პროფესიული, კომერციული ან პირადი საიდუმლოების დაცვის მიზნით;
- არასრულწლოვნის ინტერესების დაცვის მიზნით;
- პროცესის მონაწილის ან/და მისი ოჯახის წევრის (ახლო ნათესავის) პირადი უსაფრთხოების დაცვის მიზნით ან თუ გამოიყენება პროცესის მონაწილის დაცვის ის სპეციალური ღონისძიება, რომელიც მოითხოვს სასამართლო სხდომის დახურვას;
- სქესობრივი დანაშაულის ან ადამიანთ ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) დანაშაულის მსხვერპლის ინტერესების დაცვის მიზნით;
- პირადი მიმოწერისა და პირადი შეტყობინების სასამართლო სხდომაზე გამოქვეყნებისას, თუ პირი ამაზე თანახმა არ არის.

მოსამართლე ასევე უფლებამოსილია, წესრიგის დაცვის მიზნით, საკუთარი ინიციატივით ნაწილობრივ ან სრულად დახუროს სასამართლო სხდომა.

თუ დახურულ სასამართლო სხდომაზე საქმის განხილვის საკითხის გადაწყვეტა მოითხოვს ისეთი გარემოების საჯაროდ განხილვას, რომელიც საჯაროდ არ უნდა გაცხადდეს და სხდომის დახურვის შუამდგომლობას მონინაალმდევე მხარე არ ეთანხმება, ეს საკითხი დახურულ სხდომაზე განიხილება.

მოსამართლე ვალდებულია, საჯაროდ გამოაცხადოს სხდომის დახურვის საფუძველი. ამასთან, სასამართლოს შეუძლია, დაავალდებულოს დახურულ სხდომაზე დამსწრე პირი, არ გაახმაუროს ის ინფორმაცია, რომელიც მისთვის ამ სხდომაზე გახდა ცნობილი.

სასამართლო სხდომაზე 14 წლამდე პირი არ დაიშვება, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ ის პროცესის მონაწილეა. სხდომის თავმჯდომარე უფლებამოსილია, 14 წლამდე პირს დართოს ნება, დაესწროს სასამართლო სხდომას.

შეიარაღებული პირი სასამართლო სხდომის დარბაზში დაიშვება მხოლოდ სასამართლო სხდომის თავმჯდომარის ნებართვით.

სხდომის თავმჯდომარე უფლებამოსილია, არ დაუშვას სასამართლო სხდომაზე პირი, რომელიც შეუფერებელ ფორმაში ან მდგომარეობაში გამოცხადდა.

სასამართლოს მიერ მიღებული ყველა გადაწყვეტილება ნებისმიერ შემთხვევაში ცხადდება საჯაროდ.

სასამართლოში, ასევე სასამართლო სხდომის დარბაზში, სისხლის სამართლის საქმის განხილვის ფოტო, კინო- და ვიდეოგადაღება და ტრანსლირება დაუშვებელია, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ამას ახორციელებს სასამართლო ან სასამართლოს მიერ უფლებამოსილი პირი. სასამართლო უფლებამოსილია, გაავრცელოს მის ხელთ არსებული სასამართლო პროცესის ფოტო-, კინო- და ვიდეოგადაღების მასალები, თუ ეს არ ეწინააღმდეგება კანონს. დასაშვებია სასამართლო სხდომის სტენოგრაფირება და აუდიოჩანერა სასამართლოს მიერ დადგენილი წესით. ეს უფლება შეიძლება შეიზღუდოს სასამართლოს გადაწყვეტილებით.

სისხლის სამართლის პროცესის სახელმწიფო ენაზე განხორციელების პრინციპის თანახმად, სისხლის სამართლის პროცესი ხორციელდება ქართულ ენაზე, აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში – აგრეთვე აფხაზურ ენაზე. პროცესის მონაწილეს, რომელმაც არ იცის ან სათანადოდ არ ფლობს პროცესის ენას, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით დაენიშნება თარჯიმანი.

თარჯიმანს იძახებენ, როცა:

- პროცესის მონაწილემ არ იცის ან სათანადოდ არ ფლობს სისხლის სამართლის პროცესის ენას;
- საჭიროა ტექსტი ითარგმნოს სისხლის სამართლის პროცესის ენაზე.

წესები, რომლებიც თარჯიმანს ეხება, იმ პირზე ვრცელდება, რომელსაც ესმის ყრუ-მუნჯთა ნიშნები.

ამასთან, პროცესის სხვა მონაწილეს თარჯიმნის მოვალეობის შესრულების უფლება არა აქვს.

კანონიერებისა და სასამართლოს დამოუკიდებლობის პრინციპი გულისხმობს, რომ ყოველი პირი უნდა განსაჯოს მხოლოდ იმ სასამართლომ, რომლის განსჯადობასაც კანონით ექვემდებარება მისი საქმის განხილვა.

ამასთან, სისხლისსამართლებრივ დევნას საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით განსაზღვრული წესით ახორციელებს მხოლოდ პროკურორი.

სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილი სისხლის სამართლის საქმის გამოძიებისა და სასამართლო განხილვის წესი საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე ერთიანია და სავალდებულოა სისხლის სამართლის პროცესის ყველა მონაწილისათვის.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია ის, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებულ შემთხვევებში პირის კანონიერ ინტერესს პრიორიტეტი ენიჭება დანაშაულის გახსნისა და დამნაშავის დასჯის საჯარო ინტერესთან შედარებით. პირის კანონიერი ინტერესების დაცვა სისხლის სამართლის პროცესში საზოგადოების ინტერესებს ემსახურება.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის თანახმად, არავითარ **მტკიცებულებას** არა აქვს წინასწარ დადგენილი ძალა. ბრალდებულის აღიარებაც კი, თუ ის არ დასტურდება მისი ბრალეულობის დამადასტურებელი სხვა მტკიცებულებით, საკმარისი არ არის მის მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენის გამოსატანად, ხოლო გამამტყუნებელი განაჩენი უნდა ეფუძნებოდეს მხოლოდ ერთმანეთთან შეთანხმებულ, აშკარა და დამაჯერებელ მტკიცებულებათა ერთობლიობას. ამასთან, სასამართლოს (ნაფიც მსაჯულებს) არ უნდა წარედგინოს მტკიცებულება, თუ მხარეებს მისი უშუალოდ და ზეპირად გამოკვლევის თანაბარი შესაძლებლობა არ ჰქონიათ, გარდა საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული გამონაკლისებისა, ხოლო მხარეს უფლება აქვს, სასამართლოში მოითხოვოს მონმის უშუალოდ დაკითხვა და წარადგინოს საკუთარი მტკიცებულება.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია, რომ არავინ არ არის ვალდებული, ჩვენება მისცეს საკუთარი თავის ან სხვა პირთა წინააღმდეგ, რომელთა წრეც განისაზღვრება საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით, კერძოდ: მონმედ დაკითხვისა და საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე ინფორმაციის შემცველი საგნის, დოკუმენტის, ნივთიერების ან სხვა ობიექტის გადაცემის ვალდებულება არ ეკისრება ბრალდებულის ახლო ნათესავს.

სისხლისსამართლებრივი დევნის დისკრეციულობის პრინციპის მიხედვით, სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყებისა და შეწყვეტის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას პროკურორი სარგებლობს დისკრეციული უფლებამოსილებით, რომლის დროსაც ხელმძღვანელობს საჯარო ინტერესებით. ამასთან, პირს ბრალი წაეყენება, თუ სახეზეა დასაბუთებული ვარაუდი, რომ მან ჩაიდინა დანაშაული. პირის ბრალდება კი მხოლოდ პროკურორის პრეროგატივაა.

განმეორებით დაკავებისა და მსჯავრდების აკრძალვის პრინციპი გულისხმობს, რომ დაუშვებელია პირის განმეორებით დაკავება მხოლოდ ერთი და იმავე მტკიცებულებების ან/და ინფორმაციის საფუძველზე. ამასთან, არავის არ შეიძლება განმეორებით დაედოს მსჯავრი ერთი და იმავე დანაშაულისათვის.

სისხლის სამართლის სისხლის სამართლის სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილეები

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი განსაზღვრავს სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილეებს, რომელთაგან, უპირველეს ყოვლისა, აღსანიშნავია სასამართლო.

სასამართლო

სასამართლო სახელმწიფო ხელისუფლების ერთადერთი ორგანოა, რომელიც უფლებამოსილია, განახორციელოს მართლმსაჯულება, განიხილოს სისხლის სამართლის საქმე, გამოიტანოს კანონიერი, დასაბუთებული და სამართლიანი განაჩენი.

ამასთან, მართლმსაჯულების განხორციელებაზე უარის თქმა დაუშვებელია. სასამართლო ვალდებულია, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით, განსჯადობის მიხედვით განიხილოს სისხლის სამართლის საქმე, შუამდგომლობა და საჩივარი.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი ადგენს **სასამართლოს უფლებამოსილებას**, რომლის თანახმად, თუ სისხლის სამართლის საქმეს პირველი ინსტანციით არ განიხილავს ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო, მაშინ **საქმეს პირველი ინსტანციით განიხილავს რაიონული (საქალაქო) სასამართლო.**

რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მაგისტრატი მოსამართლის კომპეტენციაში შედის მოქალაქის კონსტიტუციური უფლების შეზღუდვისა და იძულებით ღონისძიებასთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ სასამართლოს განჩინების გაცემა, ბრალდებულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების საკითხის გადაწყვეტა, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებულ შემთხვევებში – პროცესის მწარმოებელი ორგანოს უკანონო ქმედების გამო საჩივრის გადაწყვეტა, ასევე საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული სხვა უფლებამოსილებების განხორციელება.

მაგისტრატი მოსამართლის განსჯადობას მიკუთვნებულ საკითხებზე გამოტანილი გადაწყვეტილების გამო საჩივარს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილ შემთხვევებში განიხილავს **სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგია.**

რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს და მაგისტრატი მოსამართლის განაჩენისა და სხვა შემაჯამებელი სასამართლო გადაწყვეტილების გამო სააპელაციო საჩივარს განიხილავს **სააპელაციო სასამართლოს სააპელაციო პალატა**.

სააპელაციო სასამართლოს განაჩენისა და სხვა შემაჯამებელ სასამართლო გადაწყვეტილებაზე საკასაციო საჩივარს განიხილავს **საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატა**.

სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატა საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებულ შემთხვევებში და დადგენილი წესით განიხილავს საჩივარს საქართველოს საერთო სასამართლოების მიერ გამოტანილი და კანონიერ ძალაში შესული განაჩენისა და სხვა შემაჯამებელი სასამართლო გადაწყვეტილების გადასინჯვის შესახებ, ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით განსაზღვრულია **ტერიტორიული განსჯადობა**, რომლის თანახმად, სისხლის სამართლის საქმე სასამართლოში განიხილება დანაშაულის ჩადენის ადგილის მიხედვით, ხოლო თუ არსებობს დანაშაულთა ან ერთი დანაშაულის ეპიზოდთა ერთობლიობა, – ყველაზე მძიმე დანაშაულის ან დანაშაულის ეპიზოდის ჩადენის ადგილის მიხედვით.

მხარის შუამდგომლობით, ზემდგომი სასამართლოს თავმჯდომარე უფლებამოსილია, სისხლის სამართლის საქმე მასში მონაწილე დაზარალებულთა და მონმეთა უმრავლესობის ადგილსამყოფლის მიხედვით ან სხვა საბაზით, რომელიც დაკავშირებულია ნაკლები საპროცესო ხარჯის განეევასთან, განსახილველად გადასცეს სხვა სასამართლოს.

ამასთან, თუ სასამართლო დაადგენს, რომ საქმე მისი განსჯადი არ არის, იგი განჩინებით განსჯადობის მიხედვით საქმეს სხვა სასამართლოს გადასცემს. განსჯადობის შესახებ დავას კი წყვეტს ზემდგომი სასამართლოს თავმჯდომარე.

რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოში მოსამართლე და მაგისტრატი მოსამართლე სისხლის სამართლის საქმესთან დაკავშირებულ გადაწყვეტილებას იღებენ **ერთპიროვნულად**.

იმ შემთხვევაში, როდესაც რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოში არის მოსამართლეთა საკმარისი რაოდენობა კოლეგიური შემადგენლობით საქმეთა განსახილველად, საქმის განმხილველი სასამართლოს თავმჯდომარეს შეუძლია დაადგინოს საქმის კოლეგიური განხილვა **სამი მოსამართლის შემადგენლობით**, თუ საქმის განხილვასა და გადაწყვეტას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს სასამართლო პრაქტიკისათვის ან საქმე ფაქტობრივი ან სამართლებრივი თვალსაზრისით განსაკუთრებული სირთულით ხასიათდება, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც საქმე განიხილება ნაფიც მსაჯულთა მონაწილეობით.

სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიის მოსამართლე საჩივარს განიხილავს **ერთპიროვნულად**.

სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატაში სისხლის სამართლის საქმე სააპელაციო წესით განიხილება **კოლეგიურად სამი მოსამართლის შემადგენლობით**, თუმცა ნაკლებად მძიმე და მძიმე დანაშაულთა სისხლის სამართლის საქმეებზე რაიონული (საქალაქო) სასამართლოების განაჩენებსა და სხვა შემთხვევებელ სასამართლო გადაწყვეტილებებზე შეტანილი საჩივრები შესაძლებელია სააპელაციო წესით **ერთპიროვნულად** განიხილოს სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის მოსამართლემ.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატაში საკასაციო საჩივარი განიხილება კოლეგიურად **სამი მოსამართლის შემადგენლობით**, ხოლო დიდ პალატაში – **ცხრა მოსამართლის შემადგენლობით**.

ამასთან, აღსანიშნავია, რომ სასამართლო შემადგენლობის ყველა მოსამართლეს გადაწყვეტილების მიღების თანაბარი უფლება აქვს.

სასამართლო პროცესის შეჯიბრებითობისა და მხარეთა თანასწორობის პრინციპის შესაბამისად, სასამართლო ვალდებულია, მხარეებს თავიანთი უფლებებისა და კანონიერი ინტერესების დასაცავად შეუქმნას თანაბარი შესაძლებლობები ისე, რომ არც ერთ მათგანს არ მიანიჭოს უპირატესობა.

სასამართლოს ეკრძალება ბრალდების დამადასტურებელ ან დაცვის ხელშემწყობ მტკიცებულებათა დამოუკიდებლად მოპოვება და გამოკვლევა. მტკიცებულებათა მოპოვება და წარდგენა მხარეთა კომპეტენციაა.

გამონაკლის შემთხვევაში და მხარეებთან შეთანხმების შედეგად, მოსამართლე უფლებამოსილია, დასვას დამაზუსტებელი კითხვა, თუ ეს აუცილებელია სამართლიანი სასამართლოს უზრუნველსაყოფად.

განაჩენის ან სხვა შემთხვევითი გადაწყვეტილების გამოტანამდე მოსამართლეს უფლება არა აქვს, აზრი გამოთქვას ბრალდებულის (მსჯავრდებულის) დამნაშავედ თუ უდანაშაულოდ ცნობის თაობაზე.

პროკურორი, გამომძიებელი

პროკურატურა სისხლისსამართლებრივი დევნის ორგანოა. ამ ფუნქციის შესრულების უზრუნველსაყოფად პროკურატურა პროცესულურად ხელმძღვანელობს გამოძიებას. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებულ შემთხვევებში და დადგენილი წესით პროკურატურა სრული მოცულობით ატარებს დანაშაულის გამოძიებას, სასამართლოში მხარს უჭერს სახელმწიფო ბრალდებას.

პროკურორი თავის ფუნქციებს ახორციელებს სახელმწიფოს სახელით. სასამართლოში პროკურორი არის სახელმწიფო ბრალმძებელი. მას ეკისრება ბრალდების მტკიცების მოვალეობა. სასამართლოში თავის უფლებამოსილებათა განხორციელებისას პროკურორი დამოუკიდებელია და ემორჩილება მხოლოდ კანონს.

ზემდგომი პროკურორი უფლებამოსილია, გააუქმოს ქვემდგომი პროკურორის მიერ მიღებული უკანონო ან/და დაუსაბუთებელი გადაწყვეტილება, შეიტანოს მასში ცვლილება ან შეცვალოს ახალი გადაწყვეტილებით.

პროკურორი უფლებამოსილია:

- ქვემდებარეობის მოთხოვნათა დაცვით საქმის გამოძიება დაავალოს ამა თუ იმ სამართალდამცავ ორგანოს ან გამომძიებელს; საქმე ჩამოართვას ერთ გამომძიებელს და გადასცეს მეორეს. მთავარ პროკურორს ან მის მიერ უფლებამოსილ პირს, უფლება აქვს, საგამოძიებო ქვემდებარეობის მიუხედავად, ერთი საგამოძიებო ორგანოდან ამოიღოს ნებისმიერი საქმე და იგი გამოსაძიებლად გადასცეს სხვა საგამოძიებო უწყებას; გამოძიების საპროცესო ხელმძღვანელობიდან ჩამოაშოროს ქვემდგომი პროკურორი და მისი ფუნქციები დააკისროს სხვა პროკურორს;
- მონაწილეობა მიიღოს საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებაში ან თვითონ ჩატაროს წინასწარი გამოძიება სრული მოცულობით;
- გამოძიებისას სავალდებულო მითითება მისცეს სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომელს ან/და ქვემდგომ პროკურორს;
- მოითხოვოს სისხლის სამართლის საქმის ცალკეული მასალები ან სისხლის სამართლის საქმე მთლიანად;
- ბრალდებულისათვის აღკვეთის ღონისძიების შერჩევის, შეცვლის ან გაუქმების, ადამიანის უფლებათა შემზღვეველი საგამოძიებო მოქმედების ან/და ფარული საგამოძიებო ღონისძიების ჩატარების შესახებ მოსამართლის განჩინების მისაღებად, აგრეთვე საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილ სხვა შემთხვევებში შუამდგომლობით მიმართოს სასამართლოს;
- გააუქმოს გამომძიებლის ან ქვემდგომი პროკურორის დადგენილება; – შეწყვიტოს სისხლისსამართლებრივი დევნა ან/და გამოძიება ან შეაჩეროს სისხლისსამართლებრივი დევნა;
- გადაწყვიტოს საჩივარი გამომძიებლის მოქმედებისა და დადგენილების გამო, ხოლო მისი სასამართლოში გასაჩივრების შემთხვევაში საჭირო ახსნა-განმარტება მისცეს სასამართლოს;
- შეცვალოს ბრალდება;
- ბრალდებულთან დადოს საპროცესო შეთანხმება და სასამართლოში წარადგინოს შუამდგომლობა ბრალდებულის მიმართ სასამართლოს მიერ საქმის არსებითი განხილვის გარეშე განაჩენის გამოტანის თაობაზე;
- სასამართლოში წარადგინოს მტკიცებულება, მონაწილეობა მიიღოს მისი დასაშვებობის საკითხის განხილვაში;
- მიმართოს სასამართლოს გამომძიების პროცესში კერძო პირთაგან მტკიცებულებათა გამოთხოვის შუამდგომლობით;

- მოითხოვოს და დაბრკოლების გარეშე მიიღოს სახელმწიფო ორგანოებიდან დოკუმენტი, თუ სხვა ნივთიერი მტკიცებულება;
- გამოიტანოს დადგენილება ბრალდებულის (მსჯავრდებულის) ძებნის შესახებ;
- პირი ცნოს დაზარალებულად და განუმარტოს მისი უფლება-მოვალეობები;
- განახორციელოს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული სხვა უფლება-მოვალეობანი.

გამომძიებელი არის სახელმწიფო თანამდებობის პირი, რომელიც თავისი კომპეტენციის ფარგლებში უფლება-მოვალეობა, ჩაატაროს სისხლის სამართლის საქმის გამოძიება. პროკურორი, რომელიც უშუალოდ ახორციელებს გამოძიებას, სარგებლობს გამომძიებლის სტატუსით.

გამომძიებელი ვალდებულია, გამოძიება ჩაატაროს ყოველმხრივ, სრულად და ობიექტურად.

გამომძიებელი ვალდებულია, სისხლის სამართლის საქმის გამოძიებასთან დაკავშირებით შეასრულოს პროკურორის მითითება. თუ გამომძიებელი არ ეთანხმება პროკურორის მითითებას, მას უფლება აქვს, საქმე და თავისი მოსაზრებები წერილობით წარუდგინოს ზემდგომ პროკურორს, რომელიც აუქმებს ქვემდგომი პროკურორის მითითებას ან გამოძიებას სხვა გამომძიებელს ავალებს. აღნიშნულ საკითხზე ზემდგომი პროკურორის გადაწყვეტილება საბოლოოა.

თუ არსებობს კანონით დადგენილი საფუძვლები, გამომძიებელი უფლება-მოვალეობა:

- ჩაატაროს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში აღნიშნული ყველა საგამომძიებო და სხვა საპროცესო მოქმედება, გარდა იმ მოქმედებისა, რომლის განხორციელება განეკუთვნება პროკურორის კომპეტენციას;
- შესაბამის ორგანოს მისცეს წერილობითი მითითება დაკავებულთა და დაპატიმრებულთა გამოძიების ადგილზე მიყვანის შესახებ;
- მოითხოვოს საგამომძიებო მოქმედების ჩატარება და დოკუმენტის წარდგენა;
- მოიწვიოს თარჯიმანი, ექსპერტი, ამოსაცნობი პირი;
- მისი მოქმედებისა და გადაწყვეტილების გასაჩივრების შემთხვევაში დაუყოვნებლივ გაუგზავნოს საჩივარი და საქმის მასალები საპროცესო ხელმძღვანელ პროკურორს ან სასამართლოს;
- სხვა გამომძიებლისათვის საგამომძიებო დავალების მიცემის თხოვნით მიმართოს საპროცესო ხელმძღვანელ პროკურორს;
- შეასრულოს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული სხვა უფლება-მოვალეობანი.

სისხლის სამართლის საქმეთა გამოძიებას აწარმოებენ საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს, საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს, საქართველოს გარემოს დაცვისა და

ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს, საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროსა და საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საგამოძიებო დანაყოფების გამომძიებლები.

უნყებრივი კუთვნილების მიუხედავად, ყველა გამომძიებელს თანაბარი უფლება-მოვალეობები აქვს და მათ მიერ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული წესით განხორციელებული ყველა საგამოძიებო მოქმედება თანაბარი იურიდიული ძალისაა.

საგამოძიებო ქვემდებარეობას განსაზღვრავს საქართველოს იუსტიციის მინისტრი.

ტერიტორიულ საგამოძიებო ქვემდებარეობას განსაზღვრავს საქართველოს იუსტიციის მინისტრი.

ბრალდებული, ადვოკატი

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით, პირი **ბრალდებულია**, თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ მან ჩაიდინა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული დანაშაული.

ბრალდებულის უფლება-მოვალეობებისგან, უპირველეს ყოვლისა, აღსანიშნავია ის, რომ მას დაკავების მომენტში ან, თუ დაკავება არ ხდება – ბრალდებულად ცნობისთანავე დაუყოვნებლივ, ასევე ნებისმიერი დაკითხვის წინ მისთვის გასაგებ ენაზე უნდა ეცნობოს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული რომელი დანაშაულის ჩადენაში არსებობს მის მიმართ დასაბუთებული ვარაუდი. ამასთან, ბრალდებულს უნდა გადაეცეს დაკავების ოქმის ან, თუ ის დაკავებული არ არის, ბრალდებულად ცნობის დადგენილების ასლი.

დაკავების მომენტში ან, თუ დაკავება არ ხდება – ბრალდებულად ცნობისთანავე დაუყოვნებლივ, ასევე ნებისმიერი დაკითხვის წინ ბრალდებულს ასევე უნდა ეცნობოს, რომ მას აქვს:

- უფლება ადვოკატზე;
- დუმილისა და კითხვებზე პასუხის გაცემისაგან თავის შეკავების უფლება;
- უფლება, არ დაიბრალოს დანაშაული და რომ ყველაფერი, რასაც იგი იტყვის, შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს მის წინააღმდეგ;
- უფლება, დაკავებისას ან დაპატიმრებისას შესაბამის დანესებულებაში მიყვანისთანავე მოითხოვოს უფასო სამედიცინო შემოწმება.

თუ ბრალდებული თავს არიდებს სამართალდამცავ ორგანოებში გამოცხადებას, ბრალდებულად ცნობის დადგენილების ასლი გადაეცემა მის ადვოკატს, რაც ითვლება ბრალდების წაყენებად.

ბრალდებულს შეუძლია, ნებისმიერ დროს გამოიყენოს დუმის უფლება. თუ ბრალდებული ირჩევს დუმის უფლებას, ეს არ შეიძლება გამოიყენებოდეს როგორც მისი ბრალეულობის დამადასტურებელი მტკიცებულება.

ბრალდებულს აქვს ადვოკატის არჩევისა და ყოლის, ასევე მის მიერ არჩეული ადვოკატის შეცვლის უფლება ნებისმიერ დროს, ხოლო თუ ის უქონელია – უფლება, დაენიშნოს ადვოკატი სახელმწიფოს ხარჯზე. ბრალდებულს უნდა ჰქონდეს გონივრული დრო და საშუალება დაცვის მოსამზადებლად.

ბრალდებულისა და ადვოკატის ურთიერთობა კონფიდენციალურია და აკრძალულია ბრალდებულისა და მისი ადვოკატის ურთიერთობაზე ისეთი შეზღუდვების დანერგვა, რაც ხელს შეუშლის დაცვის სათანადოდ განხორციელებას.

ბრალდებულს უფლება აქვს, უარი თქვას ადვოკატის მომსახურებაზე და თავი დაიცვას დამოუკიდებლად, რისთვისაც მას უნდა მიეცეს საკმარისი დრო და საშუალება. ბრალდებულს არ შეუძლია, უარი თქვას ადვოკატის მომსახურებაზე იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი სავალდებულო დაცვის შემთხვევა.

ბრალდებულს უფლება აქვს:

- დამოუკიდებლად ან ადვოკატის მეშვეობით ჩაატაროს გამოძიება;
- კანონიერად მოიპოვოს და წარადგინოს ნებისმიერი მტკიცებულება საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით;
- მოითხოვოს საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება და გამოითხოვოს მტკიცებულება, რომელიც საჭიროა ბრალდების უარსაყოფად ან პასუხისმგებლობის შესამსუბუქებლად;
- მონაწილეობა მიიღოს მისი ან მისი ადვოკატის შუამდგომლობით ჩატარებულ საგამოძიებო მოქმედებაში;
- მოითხოვოს ადვოკატის დასწრება მისი მონაწილეობით ჩატარებული ნებისმიერი საგამოძიებო მოქმედების დროს.

ბრალდებულს უფლება აქვს, დაკითხვისა და სხვა საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების დროს სახელმწიფოს ხარჯზე ისარგებლოს თარჯიმნის მომსახურებით, თუ:

- არ იცის ან სათანადოდ არ იცის სისხლის სამართლის პროცესის ენა;
- გააჩნია ისეთი ფიზიკური ნაკლი, რაც თარჯიმნის გარეშე მასთან კომუნიკაციას გამორიცხავს.

ბრალდებულს უფლება აქვს, დაკავებისთანავე ან დაპატიმრების შემთხვევაში მოითხოვოს უფასო სამედიცინო შემოწმება და მიიღოს შესაბამისი წერილობითი დასკვნა. ბრალდებულის ეს უფლება უნდა განხორციელდეს დაუყოვნებლივ. მას ასევე უფლება აქვს, კანონმდებლობით დადგენილი წესით, ნებისმიერ დროსა და საკუთარი ხარჯით, მის მიერ არჩეულმა ექსპერტმა დაუყოვნებლივ ჩაუტაროს სამედიცინო შემოწმება.

ბრალდებულს უფლება აქვს, დაკავებისთანავე ან დაპატიმრების შემთხვევაში ოჯახის წევრს ან ახლო ნათესავს შეატყობინოს დაკავების ან დაპატიმრების ფაქტი და ადგილსამყოფელი, თავისი მდგომარეობა, ასევე შეატყობინოს კრედიტორს, სხვა ფიზიკურ თუ იურიდიულ პირს, რომელთა მიმართაც მას სამართლებრივი ვალდებულებები აკისრია.

ბრალდებულს უფლება აქვს, სამოქალაქო/ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით მოითხოვოს და მიიღოს უკანონოდ ჩატარებული საპროცესო მოქმედების შედეგად მიყენებული ზიანის ანაზღაურება.

ბრალდებულს არ უნდა შეეფარდოს აღკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობა, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც სახეზეა მისი მიმალვის, შემდგომი დანაშაულებრივი საქმიანობის, მონმეზე ზემოქმედების, მტკიცებულების განადგურების ან განაჩენის აღუსრულებლობის საფრთხე.

ბრალდებულს, ასევე მის ადვოკატს უფლება აქვს, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილ ფარგლებში და წესით გაეცნოს ბრალდების მტკიცებულებებს, მიიღოს მტკიცებულებისა და საქმის მასალების ასლი.

ბრალდებულს უფლება აქვს:

- მონაწილეობა მიიღოს მისი ბრალდების საქმის გამოძიებასა და სასამართლო განხილვაში;
- განაცხადოს შუამდგომლობა და აცილება;
- გამოიკვილოს დაცვის მტკიცებულება იმავე პირობებში, როგორშიც ბრალდების მტკიცებულების გამოკვლევა ხდება;
- იცნობდეს მხარის შეტანილ საჩივარს და მის შესახებ გამოთქვას მოსაზრება;
- გაეცნოს სასამართლო სხდომის ოქმს და გამოთქვას მასზე შენიშვნა.

ბრალდებულს უფლება აქვს, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილ შემთხვევებში და წესით გაასაჩივროს გამომძიებლის მოქმედება პროკურორთან, პროკურორის მოქმედება და გადაწყვეტილება – ზემდგომ პროკურორთან, ხოლო საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებულ შემთხვევებში – სასამართლოში.

ბრალდებულს უფლება აქვს, გაასაჩივროს განაჩენი და სხვა სასამართლო გადაწყვეტილება, მიიღოს გასასაჩივრებელი გადაწყვეტილების ასლი.

ბრალდებული უფლებამოსილია, არ მიიღოს მონაწილეობა საგამოძიებო მოქმედებებში.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია ის, რომ ბრალდებულის მიერ თავისი უფლებების გამოყენება ან გამოუყენებლობა არ შეიძლება შეფასდეს მისი ბრალეულობის დამადასტურებელ მტკიცებულებად.

ბრალდებულს უფლება აქვს, საკუთარი ხარჯით, თვითონ ან/და ადვოკატის დახმარებით მოიპოვოს მტკიცებულება. ამასთან, ბრალდებულის მიერ მოპოვებულ მტკიცებულებას ბრალდების მხარის მიერ მოპოვებული მტკიცებულების თანაბარი ძალა აქვს.

თუ მტკიცებულების მოპოვებისათვის საჭიროა ისეთი საგამოძიებო ან სხვა საპროცესო მოქმედების ჩატარება, რომელსაც ბრალდებული ან მისი ადვოკატი დამოუკიდებლად ვერ ატარებს, იგი უფლებამოსილია, შესაბამისი განჩინების გამოტანის შუამდგომლობით მიმართოს მოსამართლეს გამოძიების ადგილის მიხედვით. მოსამართლე ვალდებულია, მიიღოს ყველა ზომა, რათა ბრალდების მხარისათვის ცნობილი არ გახდეს დაცვის მიერ მტკიცებულების მოპოვება.

ბრალდებულს დროულად უნდა შეატყობინონ მისი ან/და მისი ადვოკატის შუამდგომლობით ჩასატარებელი საგამოძიებო მოქმედების დრო და ადგილი. ბრალდებულს არა აქვს მათი ჩატარების არასაპატიო მიზეზით გადადების მოთხოვნის უფლება. თუ ბრალდებული დაპატიმრებულია და მას ჰყავს ადვოკატი, ასეთ საგამოძიებო მოქმედებას ესწრება მისი ადვოკატი, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ამ საგამოძიებო მოქმედებაში ბრალდებულის უშუალო მონაწილეობა აუცილებელია. თუ ბრალდებულს ან/და მის ადვოკატს გონივრულ ვადაში არ ეცნობა საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების დრო და ადგილი, ასეთი საგამოძიებო მოქმედება არ უნდა ჩატარდეს, ხოლო ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მტკიცებულება დაუშვებლად უნდა იქნეს ცნობილი.

თუ ადვოკატი საპატიო მიზეზით არ მონაწილეობს დანიშნულ საგამოძიებო მოქმედებაში, პროკურორი ვალდებულია, იმ საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება, რომელშიც ადვოკატს უნდა მიეღო მონაწილეობა, ერთჯერადად გადადოს გონივრული ვადით, მაგრამ არა უმეტეს 5 დღისა. ამ ვადის გასვლისთანავე პროკურორი საგამოძიებო მოქმედებას ატარებს ადვოკატის მონაწილეობის გარეშე, თუ არ არსებობს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი სავალდებულო დაცვის შემთხვევა. ადვოკატის გამოუცხადებლობა არ იწვევს გადაუდებელი საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების გადადებას.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის თანახმად, **ადვოკატს** ირჩევს და აიყვანს ბრალდებული ან, ბრალდებულის ნების გათვალისწინებით, მისი ახლო ნათესავი ან სხვა პირი. გამომძიებელს, პროკურორს, მოსამართლეს უფლება არა აქვთ რეკომენდაცია გაუწიონ კონკრეტულ ადვოკატს. ბრალდებული (მისი ახლო ნათესავი, სხვა პირი) და ადვოკატი თავიანთ ურთიერთობას აწესრიგებენ შეთანხმების საფუძველზე.

ბრალდებულის ურთიერთობა თავის ადვოკატთან კონფიდენციალური და თავისუფალია.

ასევე კონფიდენციალურია ბრალდებულად ცნობამდე პირის ურთიერთობა თავის შესაძლო ადვოკატთან.

დაკავებული ან დაპატიმრებული ბრალდებულის ურთიერთობა თავის ადვოკატთან შესაძლებელია შეიზღუდოს მხოლოდ ვიზუალური მეთვალყურეობით.

იმ გარემოებათა გამოსავლენად, რომლებიც ამართლებს ბრალდებულს, ან/და ამსუბუქებს მის პასუხისმგებლობას, ადვოკატმა უნდა გამოიყენოს დაცვის ყველა კანონიერი საშუალება და ხერხი. ადვოკატს უფლება არა აქვს, იმოქმედოს ბრალდებულის მითითებისა და ინტერესების საწინააღმდეგოდ. ადვოკატს უფლება არა აქვს, ბრალდებულის ნების საწინააღმდეგოდ წარადგინოს საჩივარი ან უარი თქვას მასზე ბრალდებისა და სასჯელის ნაწილში, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ბრალდებული არასრულწლოვანია, ან აქვს ისეთი ფიზიკური თუ ფსიქიკური ნაკლი, რომელიც შეუძლებელს ხდის მისი თანხმობის მიღებას.

სისხლის სამართლის საქმეში მონაწილეობისათვის დასაშვებად ადვოკატი წარადგენს ორდერსა და თავის მონმობას.

ადვოკატს უფლება აქვს, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილ ფარგლებში და წესით გაეცნოს ბრალდების მტკიცებულებებს, მიიღოს მტკიცებულებებისა და სისხლის სამართლის საქმის მასალების ასლები, აგრეთვე ისარგებლოს ბრალდებულის ყველა უფლებებითა და საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული სხვა უფლებებით. ადვოკატი ვერ ისარგებლებს იმ უფლებებით, რომლებითაც, თვით ამ უფლებათა ბუნებიდან გამომდინარე, შეიძლება მხოლოდ ბრალდებულმა ისარგებლოს.

ადვოკატი ვალდებულია, დროულად გამოცხადდეს საპროცესო მოქმედების ჩატარების ადგილას და სასამართლოში.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი ადგენს სავალდებულო დაცვის შემთხვევებს, კერძოდ: სავალდებულოა ბრალდებულს ჰყავდეს ადვოკატი:

- თუ არასრულწლოვანია;
- თუ არ იცის სისხლის სამართლის პროცესის ენა;
- თუ აქვს ფიზიკური ან ფსიქიკური ნაკლი, რაც ხელს უშლის მის მიერ საკუთარი დაცვის განხორციელებას;
- თუ გამოტანილია განჩინება (დადგენილება) სასამართლო-ფსიქიატრიული ექსპერტიზის დანიშვნის შესახებ;
- თუ ჩადენილი ქმედებისათვის საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული პასუხისმგებლობა უვადო თავისუფლების აღკვეთის სახით;
- თუ მასთან მიმდინარეობს მოლაპარაკება საპროცესო შეთანხმების დადების თაობაზე;
- თუ სისხლის სამართლის საქმეს იხილავს ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო;
- თუ თავს არიდებს სამართალდამცავ ორგანოში გამოცხადებას;

- თუ გააძევეს სასამართლო სხდომის დარბაზიდან;
- თუ არაიდენტიფიცირებული პირია;
- საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით პირდაპირ გათვალისწინებულ შემთხვევაში.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი ასევე ადგენს სახელმწიფოს ხარჯზე დაცვის შემთხვევებს, კერძოდ: დაცვის ხარჯებს სახელმწიფო გაიღებს, თუ:

- გადახდისუუნარო ბრალდებული მოითხოვს ადვოკატის დანიშვნას;
- არსებობს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი სავალდებულო დაცვის შემთხვევა და სისხლის სამართლის საქმეში არ მონაწილეობს ბრალდებულის მიერ აყვანილი ადვოკატი (დაცვა შეთანხმებით).

ზემოაღნიშნულ შემთხვევებში პროკურორი ან მოსამართლე ვალდებულია, დაუყოვნებლივ მიმართოს იურიდიული დახმარების შესაბამის სამსახურს ადვოკატის სახელმწიფოს ხარჯზე დანიშვნის მოთხოვნით.

ზემოაღნიშნულ შემთხვევებში ბრალდებულს უფლება აქვს, მიმართოს იურიდიული დახმარების შესაბამის სამსახურს ადვოკატის დანიშვნის მოთხოვნით.

დაცვის სახელმწიფოს ხარჯზე განხორციელების შემთხვევაში სახელმწიფო საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით გაიღებს დაცვისათვის საჭირო სხვა ხარჯებსაც, თუ ეს ხარჯები პირდაპირ უკავშირდება ბრალდებულის მიერ საკუთარი დაცვის განხორციელებას.

ადვოკატის სახელმწიფოს ხარჯზე შერჩევისა და დანიშვნის პროცედურა განისაზღვრება „იურიდიული დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონით.

ამასთან, აღსანიშნავია ისიც, რომ საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა მინისტრის 2009 წლის 3 აგვისტოს №426 ბრძანებით დამტკიცდა პირის გადახდისუუნარობის დადასტურების წესი, რომელიც შემუშავებულია „იურიდიული დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონის საფუძველზე და მისი მიზანია საქართველოსა და უცხო ქვეყნის მოქალაქეთა, აგრეთვე მოქალაქეობის არმქონე პირთა მიერ, რომლებიც აკმაყოფილებენ „იურიდიული დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონითა და სხვა სამართლებრივი აქტებით დადგენილ კრიტერიუმებს, სახელმწიფოს ხარჯზე იურიდიული დახმარებით შეუფერხებლად სარგებლობის უზრუნველყოფა.

პირის გადახდისუუნარობის დადასტურების წესის მიხედვით, პირი გადახდისუუნაროდ ითვლება და სახელმწიფოს ხარჯზე იურიდიული დახმარებით სარგებლობის უფლება ენიჭება, თუ იგი არის სოციალურად დაუცველი ოჯახების მონაცემთა ერთიან ბაზაში რეგისტრირებული ოჯახის წევრი, რომლის სარეიტინგო ქულა ტო-

ლია ან ნაკლებია 70000-ზე. ამასთან, ამ გადახდისუუნარო პირის გარდა, გადახდისუუნაროდ ითვლება და სახელმწიფოს ხარჯზე იურიდიული დახმარებით სარგებლობის უფლება ენიჭება აგრეთვე პირს, თუ იგი არის სოციალურად დაუცველი ოჯახების მონაცემთა ერთიან ბაზაში რეგისტრირებული ოჯახის წევრი, რომლის სარეიტინგო ქულა ტოლია ან ნაკლებია 100000-ზე და მიეკუთვნება ქვემოთ ჩამოთვლილთაგან ერთ-ერთ შემდეგ კატეგორიას:

- იმ მრავალშვილიანი ოჯახის წევრი, რომელსაც ჰყავს 3 ან მეტი 18 წლამდე ასაკის ბავშვი;
- ომისა და სამხედრო ძალების ვეტერანი;
- 18 წლამდე ასაკის შეზღუდული შესაძლებლობების სტატუსის მქონე პირი;
- მკვეთრად ან მნიშვნელოვნად გამოხატული შეზღუდული შესაძლებლობების სტატუსის მქონე სრულწლოვანი პირი;
- მკვეთრად, მნიშვნელოვნად ან ზომიერად გამოხატული შეზღუდული შესაძლებლობების სტატუსის მქონე პირი, თუ შესაძლებლობის შეზღუდვა მიმდინარეობს ბავშვობიდან;
- 18 წლამდე ასაკის დედ-მამით ობოლი ბავშვი;
- რუსეთის ფედერაციის მიერ საქართველოს წინააღმდეგ განხორციელებული სამხედრო აგრესიის შედეგად იძულებით გადაადგილებული პირი.

საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს მმართველობის სფეროში მოქმედი საჯარო სამართლის იურიდიული პირი – იურიდიული დახმარების სამსახური „იურიდიული დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონის 21-ე მუხლის პირველი პუნქტით დადგენილი წესით მომართვისთანავე ამონებს საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს სახელმწიფო კონტროლს დაქვემდებარებული საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – სოციალური მომსახურების სააგენტოს მიერ წარმოებულ სოციალურად დაუცველი ოჯახების მონაცემთა ერთიან ბაზაში იმ პირის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის მაჩვენებელ სარეიტინგო ქულას, ვისაც იურიდიული დახმარება ესაჭიროება სახელმწიფოს ხარჯზე.

საჭიროების შემთხვევაში, პირის გადახდისუუნარიანობის დადგენის მიზნით, იურიდიული დახმარების ბიურო/იურიდიული დახმარების მიმწოდებელი უფლებამოსილია, მიმართოს სოციალური მომსახურების სააგენტოს, რომელიც დაუყოვნებლივ გასცემს ინფორმაციას პირის სოციალურად დაუცველი ოჯახების მონაცემთა ერთიან ბაზაში რეგისტრაციისა და სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის მაჩვენებელი სარეიტინგო ქულის თაობაზე.

იმ შემთხვევაში, თუ იურიდიული დახმარების ბიუროს/მიმწოდებლის მიერ ჩატარებული შემოწმების შედეგად დადგინდა, რომ პირის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის მაჩვენებელი სარეიტინგო ქულა სახელმწიფოს ხარჯზე იურიდიული დახმარების მისაღებად საქართველოს მთავრობის მიერ დადგენილ ზღვრულ ქულაზე მეტია, ან პირის სტატუსის თაობაზე წარმოდგენილი დოკუმენტაცია არ აკმაყოფილებს კანონმდებლობით

დადგენილ მოთხოვნებს, იურიდიული დახმარების ბიურო/მიმწოდებელი „იურიდიული დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონის 21-ე მუხლში მითითებული პირის/ორგანოს მომართვას სახელმწიფოს ხარჯზე პირისათვის იურიდიული დახმარების განევის შესახებ მოტივირებულ წერილთან ერთად უბრუნებს შესაბამის პირს/პროცესის მწარმოებელ ორგანოს.

სისხლის სამართლის საქმეზე სახელმწიფოს ხარჯზე იურიდიული დახმარების მიღების მოთხოვნით არასამუშაო დროს მიმართვისას, გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში, იურიდიული დახმარების ბიურო/მიმწოდებელი დაუყოვნებლივ უზრუნველყოფს სისხლის სამართლის პროცესში საზოგადოებრივი ადვოკატის ჩართვას, ხოლო მომდევნო სამუშაო დღეს ამონებს იმ პირის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის მაჩვენებელ სარეიტინგო ქულას, ვისაც იურიდიული დახმარება ესაჭიროება სახელმწიფოს ხარჯზე.

თუ დადგინდა, რომ პირის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის მაჩვენებელი სარეიტინგო ქულა სახელმწიფოს ხარჯზე იურიდიული დახმარების მისაღებად საქართველოს მთავრობის მიერ დადგენილ ზღვრულ ქულაზე მეტია, ან წარმოდგენილი დოკუმენტაცია არ აკმაყოფილებს კანონმდებლობით დადგენილ მოთხოვნებს, იურიდიული დახმარების ბიურო/მიმწოდებელი იღებს დასაბუთებულ გადანყვეტილებას პირისათვის სახელმწიფოს ხარჯზე იურიდიული დახმარების შეწყვეტის შესახებ. გადანყვეტილების ასლი დაუყოვნებლივ ეგზავნება „იურიდიული დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონის 21-ე მუხლში მითითებულ პირს/ორგანოს.

იურიდიული დახმარებით მოსარგებლე პირი სამართალწარმოების შესაბამისი სტადიის დასრულებამდე ჩაითვლება გადახდისუუნაროდ და უნარჩუნდება სახელმწიფოს ხარჯზე იურიდიული დახმარებით სარგებლობის უფლება, მიუხედავად გადახდისუუნაროდ აღიარებისათვის გათვალისწინებული საფუძვლის გაუქმებისა.

აღსანიშნავია ისიც, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის თანახმად, ადვოკატის შეცვლის მოტივით სასამართლო განხილვის გადადება დაუშვებელია, თუ იგი მიზნად ისახავს სასამართლო განხილვის გაჭიანურებასა და მისთვის ხელის შეშლას.

ადვოკატის მიერ დაცვის მოვალეობის განხორციელების ხანგრძლივი ვადით შეუძლებლობის შემთხვევაში სასამართლო განხილვის გადადება დაუშვებელია, თუ ეს იწვევს სასამართლო განხილვის გაჭიანურებასა და მისთვის ხელის შეშლას.

თუ ბრალდებულის (მსჯავრდებულის) ადვოკატი არასაპატიო მიზეზით არ გამოცხადდა სასამართლოში, სასამართლო უფლებამოსილია, პირველივე გამოუცხადებლობის შემთხვევაში ბრალდებულს (მსჯავრდებულს) დაუნიშნოს ადვოკატი სავალდებულო წესით, რაც არ ზღუდავს ბრალდებულის (მსჯავრდებულის) უფლებას, მოინვიოს ადვოკატი საკუთარი სურვილით.

თუ ბრალდებულის (მსჯავრდებულის) მიერ არჩეული ადვოკატი საპატიო მიზეზით არ ცხადდება სასამართლოში და სასამართლო მიიჩნევს, რომ მისი გამოუცხადებლობა აჭიანურებს პროცესის მიმდინარეობას ან/და ხელს უშლის დაცვის სათანადოდ განხორციელებას, სასამართლო უფლებამოსილია, ბრალდებულს (მსჯავრდებულს) დაუნიშნოს ადვოკატი სავალდებულო წესით.

მონეა

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით, სასამართლოში ჩვენების მიცემისას მონმის სტატუსით, უფლებებითა და მოვალეობებით სარგებლობენ ასევე: გამომძიებელი, პროკურორი, ბრალდებული, დაზარალებული, ექსპერტი და თარჯიმანი.

სასამართლოში მონმე დებს სამოქალაქო ან რელიგიურ ფიცს.

ფიცის დადების წინ სასამართლომ მონმეს უნდა აუხსნას ფიცის მნიშვნელობა და საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 370-371¹-ე მუხლებით გათვალისწინებული სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა.

რელიგიური მნიშვნელობის მქონე ფიცის დადების დროს მოსამართლე შემდეგნაირად მიმართავს მონმეს:

„დაიფიცეთ ყოვლისშემძლე და ყოვლისმცოდნე ღმერთის წინაშე, რომ თქვენ მთელი შეგნებით იტყვით მხოლოდ სიმართლეს და არაფერს დამალავთ“.

მონმე უპასუხებს:

„ვფიცავ, ღმერთი იყოს ჩემი მფარველი!“

არარელიგიური მნიშვნელობის მქონე ფიცის დადების დროს მოსამართლე მიმართავს მონმეს:

„დაიფიცეთ, რომ მთელი შეგნებით იტყვით მხოლოდ სიმართლეს და არაფერს დამალავთ“.

მონმე უპასუხებს:

„ვფიცავ!“

თუ მონმე აცხადებს, რომ იგი თავისი რწმენისა, თუ სხვა მოსაზრებათა გამო უარს ამბობს ფიცის დადებაზე, მაშინ მან თავისი ჩვენება უნდა მისცეს ფიცის შემცველი დადასტურების წარმოთქმით. მოსამართლე მიმართავს მონმეს:

„სასამართლოს წინაშე პასუხისმგებლობის მთელი შეგნებით ადასტურებთ თუ არა, რომ იტყვიან მხოლოდ სიმართლეს და არაფერს დამალავთ?“

მონმე უპასუხებს:

„დიახ, ვადასტურებ!“

მონმე ფიცის ან ფიცის შემცველი დადასტურების დადების ფაქტს ადასტურებს ფიცის ან დადასტურების ტექსტზე ხელმოწერით.

მონმეს უფლება აქვს:

- იცოდეს, რა საქმის გამოა გამოძახებული;
- თუ არ იცის ან სათანადოდ ვერ ფლობს სისხლის სამართლის პროცესის ენას, ჩვენება მისცეს მშობლიურ ან მისთვის სასურველ სხვა ენაზე და ისარგებლოს თარჯიმნის მომსახურებით სახელმწიფოს ხარჯზე;
- გაეცნოს მისი მონაწილეობით ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედების ოქმს, მოითხოვოს მასში შენიშვნების, დამატებებისა და ცვლილებების შეტანა;
- არ მისცეს ჩვენება, რომელიც დანაშაულის ჩადენაში ამხელს მას ან მის ახლო ნათესავს;
- მონაწილეობა მიიღოს საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებაში;
- მოითხოვოს დაცვის სპეციალური ღონისძიებების გამოყენება.

მონმე ვალდებულია:

- გამოცხადდეს სასამართლოს გამოძახებით;
- უპასუხოს დასმულ შეკითხვებს;
- არ გაამჟღავნოს საქმესთან დაკავშირებით მისთვის ცნობილი გარემოებები, თუ იგი ამის შესახებ გააფრთხილა სასამართლომ;
- დაიცვას წესრიგი საქმის სასამართლო განხილვის დროს;
- სხდომის თავმჯდომარის ნებართვის გარეშე არ დატოვოს სასამართლო სხდომის დარბაზი.

მონმე შეიძლება, იძულებით მიიყვანონ სასამართლოში საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი ადგენს იმ პირთა წრეს, რომელიც არ არის ვალდებული, იყოს მონმე, კერძოდ: მონმედ დაკითხვისა და საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე ინფორმაციის შემცველი საგნის, დოკუმენტის, ნივთიერების ან სხვა ობიექტის გადაცემის ვალდებულება არ ეკისრება:

- ადვოკატს – იმ გარემოების შესახებ, რომელიც მისთვის ცნობილი გახდა ამ საქმეში ადვოკატის მოვალეობის შესრულებასთან დაკავშირებით;
- ადვოკატს, რომელიც იურიდიულ დახმარებას უწევდა პირს დაცვის მიღებამდე – იმ გარემოების შესახებ, რომელიც მისთვის ცნობილი გახდა იურიდიული დახმარების განწევასთან დაკავშირებით;
- სასულიერო პირს – იმ გარემოების შესახებ, რომელიც მისთვის ცნობილი გახდა აღსარების ან სხვაგვარად განდობის შედეგად;
- ბრალდებულის ახლო ნათესავს;
- სახალხო დამცველს ან მის მიერ უფლებამოსილ პირს – იმ ფაქტის გამო, რომელიც მას გაანდეს, როგორც სახალხო დამცველს;
- საქართველოს პარლამენტის წევრს – იმ ფაქტის გამო, რომელიც მას გაანდეს როგორც წარმომადგენლობითი ორგანოს წევრს;
- მოსამართლეს – იმ გარემოების შესახებ, რომელიც სასამართლო თათბირის საიდუმლოებაა;
- ყურნალისტს – პროფესიული საქმიანობისას მიღებულ ინფორმაციასთან დაკავშირებით;
- ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლს – მოსაფიქრებელი ვადის განმავლობაში.

არ შეიძლება მოწმედ დაიკითხოს პირი, რომელსაც ფიზიკური ან ფსიქიკური ნაკლის გამო არ შეუძლია სწორად აღიქვას, დაიმახსოვროს და აღიდგინოს საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე გარემოებები და მისცეს ჩვენება.

სასამართლოს უფლება აქვს, მოწმის მოვალეობის შესრულებისაგან გაათავისუფლოს:

- სამედიცინო მუშაკი, თუ მას პროფესიულად ევალება საექიმო (სამედიცინო) საიდუმლოების დაცვა;
- ნოტარიუსი, საჯარო მოსამსახურე, სამხედრო მოსამსახურე და მასთან გათანაბრებული პირი, თუ მათ ნაკისრი აქვთ ვალდებულება, არ გაამჟღავნონ მიღებული ინფორმაციის წყარო და შინაარსი;
- პირი, რომელიც სამუშაოზე იმ პირობით არის მიღებული, რომ არ გაამჟღავნებს კომერციულ ან საბანკო საიდუმლოებას;
- კონტრტერორისტული ან/და სპეციალური ოპერაციის მონაწილე პირი (მის პროფესიულ მოვალეობასთან დაკავშირებით), რომლის საქმიანობაც გასაიდუმლოებულია და ამ საქმიანობის ამსახველი დოკუმენტები, მასალები და სხვა მონაცემები სახელმწიფო საიდუმლოებას განეკუთვნება.

ექსპერტი

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის თანახმად, ექსპერტს ენიჭება მოწმის ყველა უფლება და ეკისრება მისი ყველა მოვალეობა.

ექსპერტი მიუყვრძობებელი უნდა იყოს იმის მიუხედავად, თუ ვინ მიიწვია იგი.

დაუშვებელია მონმის სანდოობის შესახებ ექსპერტიზის ჩატარება.

ექსპერტს უფლება აქვს:

- გაეცნოს საექსპერტო კვლევისათვის საჭირო მასალას, ამოიწეროს საჭირო ცნობა და გადაიღოს ასლი;
- მოითხოვოს დამატებითი მასალის წარდგენა; გამოკვლევის პროცესში აიღოს მასრის, ტყვიისა და სხვა ობიექტების საცდელი ნიმუში; ექსპერტიზის ინიციატორს მოსთხოვოს საექსპერტო კვლევისათვის საჭირო დამატებითი ინფორმაცია;
- უარი თქვას დასკვნის მიცემასა და ექსპერტიზის გაგრძელებაზე, თუ დასმული საკითხები სცილდება მისი ცოდნის ფარგლებს ან თუ მისთვის წარდგენილი მასალა საკმარისი არ არის დასკვნის მისაცემად;
- ექსპერტიზის ჩატარების ინიციატორის, გამომძიებლის, პროკურორის, სასამართლოს ნებართვით დაესწროს საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებას;
- მონაწილეობა მიიღოს ექსპერტიზის საგანსა და საექსპერტო კვლევასთან დაკავშირებული მტკიცებულების გამოკვლევაში;
- მტკიცებულების აღმოჩენის, გამოკვლევისა და დემონსტრირებისათვის გამოიყენოს სამეცნიერო-ტექნიკური საშუალება, სპეციალური ცოდნა და გამოცდილება.

ექსპერტი ვალდებულია:

- თუ საექსპერტო კვლევით დადგინდა გარემოება, რომლის შესახებაც ექსპერტიზის ჩატარების ინიციატორს და/ან პროცესის სხვა უფლებამოსილ მონაწილეს კითხვა არ დაუსვამს, იგი ასახოს დასკვნაში;
- დაიცვას და საექსპერტო გამოკვლევის შემდეგ ექსპერტიზის ჩატარების ინიციატორს დაუბრუნოს კვლევის ობიექტი, თუ საექსპერტო კვლევის შედეგად ასეთი ობიექტი სრულად არ დაზარადა;
- თუ არსებობს კანონით დადგენილი საფუძველი, განაცხადოს თვითაცილება.

თარჯიმანი

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით, თარჯიმანს იძახებენ, როცა:

- პროცესის მონაწილემ არ იცის ან სათანადოდ ვერ ფლობს სისხლის სამართლის პროცესის ენას;
- საჭიროა ტექსტი ითარგმნოს სისხლის სამართლის პროცესის ენაზე.

ნესები, რომლებიც თარჯიმანს ეხება, იმ პირზეც ვრცელდება, ვისაც ესმის ყრუ-მუნჯთა ნიშნები.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია ის, რომ პროცესის სხვა მონაწილეს თარჯიმანის მოვალეობის შესრულების უფლება არა აქვს.

თარჯიმანს უფლება აქვს:

- თარგმანის დასაზუსტებლად შეკითხვა დაუსვას პროცესის მონაწილეებს;
- გაეცნოს მისი მონაწილეობით ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედების ოქმს და სასამართლო სხდომის ოქმს;
- გამოთქვას შენიშვნა, რომელიც ოქმში უნდა იქნეს შეტანილი;
- უარი თქვას თარგმანზე, თუ ამისათვის საჭირო ცოდნა არ გააჩნია.

თარჯიმანი ვალდებულია:

- გამოცხადდეს გამომძიებლის, პროკურორის, სასამართლოს გამოძახებით;
- ზუსტად და სრულად თარგმნოს ჩვენება და დოკუმენტი;
- ხელმოწერით დაადასტუროს თარგმანის უტყუარობა მისი მონაწილეობით ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედების ოქმსა და სხვა საპროცესო დოკუმენტში;
- გამომძიებლის ან პროკურორის ნებართვის გარეშე არ გაამჟღავნოს გამოძიების მასალა, აგრეთვე - მოქალაქეთა პირადი ცხოვრების შემცველი ცნობები.

სასამართლოს მეგობარი (AMICUS CURIAE)

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსს შემოაქვს სისხლის საპროცესო სამართლებრივი ურთიერთობებისათვის აქამდე უცნობი ინსტიტუტი – სასამართლოს მეგობარი.

სასამართლოს მეგობარს, ანუ დაინტერესებულ პირს, რომელიც არ არის მხარე განსახილველ სისხლის სამართლის საქმეში, უფლება აქვს, საქმის არსებით განხილვამდე არანაკლებ 5 დღით ადრე სასამართლოს წარუდგინოს საკუთარი წერილობითი მოსაზრება ამ საქმესთან დაკავშირებით.

წერილობითი მოსაზრების წარდგენის მიზანი უნდა იყოს არა პროცესის რომელიმე მონაწილის მხარდაჭერა, არამედ იგი უნდა დაეხმაროს სასამართლოს, სათანადოდ შეაფასოს განსახილველი საკითხი. თუ სასამართლო მიიჩნევს, რომ წერილობითი მოსაზრება არ არის შედგენილი საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მოთხოვნათა დაცვით, იგი მას არ განიხილავს.

სასამართლო არ არის ვალდებული, გაიზიაროს წერილობით მოსაზრებაში მოყვანილი არგუმენტები.

წერილობითი მოსაზრება მოცულობით არ უნდა აღემატებოდეს 30 გვერდს. იგი უნდა შედგეს 3 ასლად, რომელთაგან 2 გადაეცემა მხარეებს, ხოლო 1 რჩება მოსამართლესთან.

სასამართლო უფლებამოსილია, საკუთარი ინიციატივით ან მხარეთა და წერილობითი მოსაზრების ავტორის წინასწარი თანხმობით საქმის არსებით განხილვაზე ზეპირი განმარტების მისაცემად გამოიძახოს წერილობითი მოსაზრების ავტორი.

დაზარალებული

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის შესაბამისად, დაზარალებულს ენიჭება მოწმის ყველა უფლება და ეკისრება მისი ყველა მოვალეობა.

სისხლის სამართლის პროცესში დაზარალებული იურიდიული პირი მონაწილეობს წარმომადგენლობითი უფლებამოსილებით აღჭურვილი პირის მეშვეობით, რომელსაც ენიჭება დაზარალებულის ყველა უფლება და ეკისრება მისი ყველა მოვალეობა.

იმ დანაშაულის საქმეზე, რომელსაც დაზარალებულის სიკვდილი მოჰყვა, დაზარალებულის უფლებები ენიჭება და მისი მოვალეობები ეკისრება მის რომელიმე ახლო ნათესავს. ერთი დონის ახლო ნათესავებს შორის დავის შემთხვევაში დაზარალებულის უფლებამონაცვლე განისაზღვრება წილისყრით.

დანაშაულის მომზადების ან მცდელობის შემთხვევაში დაზარალებულია სახელმწიფო, ფიზიკური ან იურიდიული პირი, რომელსაც შეიძლება მისდგომოდა ზიანი.

პირის დაზარალებულად ან მის უფლებამონაცვლედ ცნობის შესახებ პროკურორს გამოაქვს დადგენილება.

თუ პირის დაზარალებულად ცნობის შესახებ დადგენილების გამოტანის შემდეგ გაირკვევა, რომ ამის საფუძველი არ არსებობს, პროკურორი იღებს გადაწყვეტილებას, გააუქმოს ეს დადგენილება.

დაზარალებულს უფლება აქვს:

- იცოდეს ბრალდებულისათვის წარდგენილი ბრალდების არსი;
- სასამართლოში საქმის არსებითი განხილვისას და სასჯელის შეფარდების შესახებ სასამართლო სხდომაზე მისცეს ჩვენება ზიანის თაობაზე, რომელიც მას მიადგა;
- უფასოდ მიიღოს სისხლისსამართლებრივი დევნის ან/და გამოძიების შეწყვეტის დადგენილების (განჩინების), განაჩენის, სხვა შემაჯამებელი სასამართლო გადაწყვეტილების ასლი;
- მიიღოს პროცესში მონაწილეობის შედეგად განუული ხარჯების ანაზღაურება;
- დაიბრუნოს გამოძიებისა და სასამართლო განხილვის დროს საქმის საჭიროებისათვის დროებით ჩამორთმეული თავისი კუთვნილი ქონება;
- პროკურორს მოსთხოვოს დაცვის სპეციალური ღონისძიების გატარება, თუ საფრთხე ემუქრება როგორც მის, ისე მისი ახლო ნათესავის ან ოჯახის წევრის სიცოცხლეს, ჯანმრთელობას ან/და საკუთრებას;
- მიიღოს განმარტება თავისი უფლება-მოვალეობების შესახებ;
- ისარგებლოს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული სხვა უფლებებით.

ნიშანდობლივია, რომ პროცესის მწარმოებელმა ორგანომ დაზარალებულს წინასწარ უნდა შეატყობინოს შემდეგი საპროცესო მოქმედებების ჩატარების ადგილი და დრო:

- ბრალდებულის პირველი წარდგენა მაგისტრატ მოსამართლესთან;
- წინასასამართლო სხდომა;
- სასამართლოს მთავარი სხდომა;
- სასამართლო სხდომა სასჯელის შეფარდების შესახებ;
- სააპელაციო ან საკასაციო სასამართლო სხდომა.

აღნიშნული ინფორმაცია დაზარალებულს წერილობით უნდა გადაეცეს, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც სხვაგვარი საშუალებით გადაცემა გონივრულია მოცემულ გარემოებებში და საკმარის დროს იძლევა შესაბამისი გადაწყვეტილების მისაღებად.

ამასთან, პროკურორი ვალდებულია, დაზარალებულს შეატყობინოს საპროცესო შეთანხმების დადება.

საპროცესო პასუხისმგებლობა სასამართლოში საპროცესო მოვალეობათა შეუსრულებლობისა და წესრიგის დარღვევისათვის

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი ადგენს პასუხისმგებლობას სასამართლოში წესრიგის დარღვევისათვის.

სასამართლოში წესრიგის დაცვას უზრუნველყოფს სასამართლოს თავმჯდომარის მიერ განსაზღვრული პირი.

სასამართლო სხდომის დარბაზში წესრიგის დაცვას უზრუნველყოფს სხდომის თავმჯდომარე, რომელიც უფლებამოსილია, სხდომის დარბაზში ადგილების გათვალისწინებით, შეზღუდოს სხდომაზე დამსწრე პირთა რაოდენობა.

სასამართლო სხდომაზე წესრიგის დარღვევის, სხდომის თავმჯდომარის განკარგულებისადმი დაუმორჩილებლობის ან სასამართლოს მიმართ უპატივცემულობის შემთხვევაში სხდომის თავმჯდომარეს ადგილზე თათბირით გამოაქვს განკარგულება პროცესის მონაწილის ან/და სხდომაზე დამსწრის დაჯარიმების ან/და სასამართლო სხდომის დარბაზიდან გაძევების შესახებ. თუ გაძევებული პირი კვლავ განაგრძობს წესრიგის დარღვევას, სასამართლოს მანდატური უზრუნველყოფს მის გაყვანას სასამართლოდან, ამასთანავე, მის მიმართ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ჯარიმა ან პატიმრობა.

თუ სხდომის თავმჯდომარის განკარგულება გაძევების შესახებ ეხება ბრალმდებელს ან ადვოკატს, საქმის განხილვა გადაიდება, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ერთი პირის ბრალდებას ან დაცვას თავიდანვე ახორციელებდა რამდენიმე ბრალმდებელი ან რამდენიმე ადვოკატი. გაძევებული ბრალმდებლის ან ადვოკატის არასათანადო ქცევის შესახებ სასამართლოს გამოაქვს კერძო განჩინება, რომელიც ეგზავნება შესაბამისად საქართველოს მთავარ პროკურატურას ან ადვოკატთა გაერთიანებას.

თუ ბრალმდებელი გაძევებულ იქნა სასამართლო სხდომის დარბაზიდან, სასამართლოს შემაჯამებელი გადაწყვეტილება ცხადდება მისი თანდასწრებით, ხოლო თუ იგი კვლავ განაგრძობს წესრიგის დარღვევას, გადაწყვეტილება ცხადდება ბრალმდებულის გარეშე. ამის შემდეგ მას გადაეცემა გადაწყვეტილების ასლი, რაც უნდა დაადასტუროს ხელმოწერით.

პირი სხდომის დარბაზიდან გაქვევებულად ითვლება იმავე ინსტანციის სასამართლოში ამ ბრალდების საქმესთან დაკავშირებით სასამართლო განხილვის დასრულებამდე. სასამართლო სხდომის თავმჯდომარე უფლებამოსილია, გაქვევებულ პირს მხარის მოტივირებული შუამდგომლობის საფუძველზე მისცეს სხდომაზე დაბრუნების შესაძლებლობა.

სასამართლო სხდომაზე წესრიგის დამრღვევ პირს, მათ შორის – გაქვევებულ პირს, სხდომის თავმჯდომარის განკარგულებით შეიძლება დაეკისროს ჯარიმა 50-დან 5000 ლარამდე ოდენობით, რაზეც გაიცემა სააღსრულებო ფურცელი. თუ დაჯარიმებული პირი კვლავ განაგრძობს წესრიგის დარღვევას, სხდომის თავმჯდომარეს შეუძლია, დაუყოვნებლივ გაზარდოს ჯარიმის ოდენობა 5000 ლარამდე.

თუ სასამართლო სხდომაზე პირის ქმედება მიმართულია პროცესის ჩაშლისაკენ ან იგი გამოხატავს აშკარა ან/და უხეშ უპატივცემულობას სასამართლოს, პროცესის მონაწილის ან მხარის მიმართ, სხდომის თავმჯდომარის მითითებით სასამართლოს მანდატური უზრუნველყოფს პირის დაკავებასა და დაკავების ოქმის შედგენას, ამასთანავე, სხდომის თავმჯდომარე ადგენს მიმართვას, რომელშიც აღწერს დარღვევას და უგზავნის განკარგულების გამოტანაზე უფლებამოსილ სასამართლოს (მოსამართლეს). დაკავებული პირი დაუყოვნებლივ, მაგრამ არა უგვიანეს 24 საათისა, უნდა წარედგინოს იმ სასამართლოს, რომელსაც გაეგზავნა მიმართვა და რომელიც უფლებამოსილია, გამოიტანოს განკარგულება ამ პირის 30 დღე-ღამემდე ვადით პატიმრობის შესახებ.

თუ სასამართლო დაადგენს, რომ პირს ერთხელ უკვე ჰქონდა შეფარებული პატიმრობა, იგი უფლებამოსილია, გამოიტანოს განკარგულება ამ პირის არა უმეტეს 60 დღე-ღამემდე ვადით პატიმრობის შესახებ.

რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოში, სადაც ორი ან ორზე მეტი მოსამართლეა, განკარგულება გამოაქვს სასამართლოს თავმჯდომარეს, ხოლო თუ დარღვევა მოხდა სასამართლოს თავმჯდომარის მონაწილეობით გამართულ სხდომაზე, განკარგულება გამოაქვს მის მიერ დასახელებულ სხვა მოსამართლეს.

რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოში, სადაც ერთი მოსამართლეა, განკარგულება გამოაქვს უახლოესი რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს თავმჯდომარეს. თუ დარღვევა მოხდა საქმის მაგისტრატი მოსამართლის მიერ განხილვისას, განკარგულება გამოაქვს იმ რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს თავმჯდომარეს, რომლის შემადგენლობაშიც არის ეს მაგისტრატი მოსამართლე.

სააპელაციო სასამართლოში განკარგულება გამოაქვს სასამართლოს თავმჯდომარეს, ხოლო თუ დარღვევა მოხდა სასამართლოს თავმჯდომარის მონაწილეობით გამართულ სხდომაზე, განკარგულება გამოაქვს მის მოადგილეს ან მის მიერ დასახელებულ სხვა მოსამართლეს.

საქართველოს უზენაეს სასამართლოში, გარდა დიდი პალატისა, განკარგულება გამოაქვს ერთ-ერთი პალატის თავმჯდომარეს.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდ პალატაში საქმის განხილვისას განკარგულება გამოაქვს იმ მოსამართლეს, რომელიც არ მონაწილეობდა საქმის განხილვაში. დაკავებული პირი, თუ ეს აუცილებელია, შეიძლება გადაეცეს პოლიციას.

თუ დაპატიმრების შესახებ განკარგულება გამოტანილ იქნა პროცესის მონაწილის მიმართ, სასამართლო სხდომა შეიძლება გადაიდოს აღნიშნული ვადით. განკარგულება გამოიტანება ზეპირი მოსმენის საფუძველზე, დაკავებული პირის წარდგენისთანავე დაუყოვნებლივ, მაგრამ არა უგვიანეს 24 საათისა.

სასამართლოში წესრიგის დარღვევის, სასამართლოს მიმართ უპატივცემულობის ან სასამართლოს ნორმალური ფუნქციონირებისათვის ხელის შეშლის შემთხვევაში სასამართლოს მანდატური უფლებამოსილია, დააკავოს წესრიგის დამრღვევი პირი, რის შესახებაც ადგენს დაკავების ოქმს. სასამართლოს მანდატური ვალდებულია, დაკავებული პირი დაუყოვნებლივ, მაგრამ არა უგვიანეს 24 საათისა, წარუდგინოს იმავე სასამართლოს თავმჯდომარეს, ხოლო საქართველოს უზენაეს სასამართლოში – უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის მოადგილეს. სასამართლოს თავმჯდომარე, ხოლო საქართველოს უზენაეს სასამართლოში – უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის მოადგილე უფლებამოსილია, დაკავებული პირის წარდგენისთანავე, დაუყოვნებლივ, მაგრამ არა უგვიანეს 24 საათისა, გამოიყენოს მის მიმართ შესაბამისი უფლებამოსილებანი.

განკარგულება, გარდა პატიმრობის შესახებ განკარგულებისა, შეიძლება გამოტანილ იქნეს ზეპირი მოსმენის გარეშე და იგი არ საჩივრდება.

პატიმრობის შესახებ საქმის განხილვისას სასამართლო დაკავებულ პირს აცნობებს საქმის განხილვის დროსა და ადგილს. მხარის გამოუცხადებლობა არ იწვევს სხდომის გადადებას. საქმის განხილვა იწყება სხდომის თავმჯდომარის მოხსენებით. იგი აცხადებს, ვის მიმართ შეიძლება იქნეს გამოყენებული პატიმრობა, საქმის განხილვის მონაწილე პირებს განუმარტავს მათ უფლებებსა და მოვალეობებს, საჯაროდ კითხულობს წესრიგის დარღვევის თაობაზე შედგენილ მიმართვას და უსმენს საქმის განხილვაში მონაწილე პირებს. ზეპირი მოსმენისას დამრღვევ პირს/მის ადვოკატს საშუალება ეძლევა, სასამართლოს წარუდგინოს საკუთარი მოსაზრებები და მისცეს განმარტებები დაკავების კანონიერებისა და პასუხისმგებლობის ზომის თაობაზე. მხარეთა მოსმენის შემდეგ სასამართლოს თავმჯდომარეს (მოსამართლეს) ადგილზე თათბირით გამოაქვს განკარგულება პატიმრობის გამოყენების შესახებ. განკარგულების გამომტანი სასამართლო განკარგულების ასლს დაუყოვნებლივ გადასცემს დამრღვევ პირს, ასევე განკარგულების ასლს აღსასრულებლად უგზავნის საქართველოს სამართალდამცავ ორგანოებს. დაკავების ვადა ჩაითვლება პატიმრობის საერთო ვადაში.

დაპატიმრების შესახებ განკარგულება დაუყოვნებლივ შედის ძალაში და იგი შეიძლება გაასაჩივროს პირმა, რომლის მიმართაც გამოყენებულ იქნა პატიმრობა, სათანადო წესით მისთვის განკარგულების ასლის ჩაბარებიდან 48 საათის ვადაში. შემოსულ საჩივარს სასამართლო დაუყოვნებლივ უგზავნის შესაბამის სასამართლოს. პირველი ინსტანციის სასამართლოს თავმჯდომარის ან მოსამართლის განკარგულება ერთჯერადად საჩივრდება სააპელაციო სასამართლოს თავმჯდომარესთან. სააპელაციო სასამართლოს თავმჯდომარის, თავმჯდომარის მოადგილის ან მოსამართლის განკარგულება ერთჯერადად საჩივრდება საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა პალატის თავმჯდომარესთან. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის მოადგილის ან პალატის, გარდა დიდი პალატისა, თავმჯდომარის განკარგულება ერთჯერადად საჩივრდება საქართველოს უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარესთან. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდ პალატაში წესრიგის დარღვევის შესახებ მოსამართლის განკარგულება ერთჯერადად საჩივრდება იმ მოსამართლესთან, რომელიც არ მონაწილეობდა საქმის განხილვაში. საჩივარი განიხილება ზეპირი მოსმენის გარეშე და მისი განხილვის ვადა საჩივრის შეტანიდან 24 საათს არ უნდა აღემატებოდეს.

ჯარიმის ნებაყოფლობითი აღსრულებისათვის საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი ვადის გასვლის შემდეგ დაჯარიმებულ პირს ჯარიმასთან ერთად დაერიცხება საურავი:

- 300 ლარის ოდენობით – 50-დან 250 ლარამდე დაჯარიმების შემთხვევაში;
- 600 ლარის ოდენობით – 250-დან 5000 ლარამდე დაჯარიმების შემთხვევაში.

საგამოძიებო მოქმედებები

მხარეებს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარებისას, როგორც წესი, აქვთ თანაბარი უფლება-მოვალეობები, თუმცა დაცვის მხარე არ არის უფლებამოსილი, სასამართლოს მიმართოს შუამდგომლობით შემდეგი საგამოძიებო მოქმედებების ჩასატარებლად:

- ფარული საგამოძიებო მოქმედებები;
- ჩხრეკა;
- ამოღება.

გამოკითხვა

ნებისმიერი პირი, რომელიც შეიძლება ფლობდეს საქმისათვის მნიშვნელოვან ინფორმაციას, ნებაყოფლობით შეიძლება გამოკითხულ იქნეს მხარეთა მიერ. დაუშვებელია გამოსაკითხი პირი აიძულონ, წარმოადგინოს მტკიცებულება ან გასცეს ინფორმაცია.

გამოსაკითხ პირს უფლება აქვს, საკუთარი ხარჯით ისარგებლოს ადვოკატის მომსახურებით, თავის წინააღმდეგ არ გასცეს ინფორმაცია და აღნიშნული უფლებების შესახებ განმარტება მიიღოს გამოკითხვის დაწყებამდე.

გამოკითხვის წინ უნდა დადგინდეს გამოსაკითხი პირის ვინაობა და სხვა აუცილებელი ინფორმაცია. ეს ინფორმაცია უნდა აღინიშნოს გამოკითხვის ოქმში.

დაკითხვა

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის თანახმად, მონმე, როგორც წესი, იკითხება სასამართლოში საქმის არსებითი განხილვისას, პირდაპირი და ჯვარედინი დაკითხვის გზით.

დაკითხვის დაწყებამდე სასამართლო ადგენს მონმის ვინაობას. ფიცის დადების შემდეგ სასამართლო მონმეს განუმარტავს უფლება-მოვალეობებს, რა საქმეზეა გამოძახებული, რომ ვალდებულია თქვას ყველაფერი, რაც იცის საქმესთან დაკავშირებით, აფრთხილებს ჩვენების მიცემაზე უარის თქმისათვის, ცრუ და არსებითად ურთიერთსაწინააღმდეგო ჩვენების მიცემისათვის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის თაობაზე, ასევე განუმარტავს, რომ იგი ვალდებული არ არის, მისცეს დანაშაულის ჩადენაში თავისი ან ახლო ნათესავის მამხილებელი ჩვენება. სასამართლო ასევე ადგენს, რა დამოკიდებულება აქვს მონმეს ბრალდებულთან და დაზარალებულთან.

პირდაპირ დაკითხვას ატარებს მხარე, რომელმაც მონმე გამოიძახა. ამასთან, პირდაპირი დაკითხვისას პასუხის მიმანიშნებელი შეკითხვების დასმა არ დაიშვება. მხარეს უფლება აქვს, წარადგინოს შუამდგომლობა მიმანიშნებელი შეკითხვის განრიდების ან/და ასეთი შეკითხვისა და მასზე გაცემული პასუხის დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნობის შესახებ.

ჯვარედინ დაკითხვას ატარებს მხარე, რომელსაც დასაკითხი მონმე არ გამოუძახებია. ამასთან, ჯვარედინი დაკითხვისას დაიშვება პასუხის მიმანიშნებელი შეკითხვების დასმა.

მხარეს უფლება აქვს, ჩაატაროს ხელახალი პირდაპირი და ჯვარედინი დაკითხვა. ხელახალი პირდაპირი დაკითხვისას მხარე შეზღუდულია ჯვარედინი დაკითხვის ფარგლებით, ხოლო ხელახალი ჯვარედინი დაკითხვისას – ხელახალი პირდაპირი დაკითხვის ფარგლებით.

მონმის დაკითხვის დროს დასმულ სადავო კითხვებს მხარის შუამდგომლობით განარიდებს სხდომის თავმჯდომარე.

მხარის შუამდგომლობითა და სასამართლოს გადანყვეტილებით შესაძლებელია მონმის დისტანციური დაკითხვა ტექნიკური საშუალებების გამოყენებით იმავე ან სხვა სასამართლოდან ან სხვა ადგილიდან, რაც წინასწარ ეცნობება მხარეებს.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი უშვებს გამოძიების სტადიაზე მონმის დაკითხვის შესაძლებლობას, კერძოდ: გამოძიების სტადიაზე, მხარის შუამდგომლობით, მაგისტრეტი მოსამართლის წინაშე მონმედ შეიძლება დაკითხულ იქნეს პირი, თუ:

- არსებობს მისი სიცოცხლის მოსპობის ან ჯანმრთელობის გაუარესების რეალური საფრთხე, რამაც შეიძლება ხელი შეუშალოს მის დაკითხვას საქმის არსებითი განხილვის დროს;
- იგი დიდი ხნით ტოვებს საქართველოს ტერიტორიას;
- გონივრული ძალისხმევის მიუხედავად, საქმის სასამართლოში არსებითად განსახილველად წარმართვისათვის აუცილებელი მტკიცებულებების სხვა წყაროებიდან მოპოვება შეუძლებელია;
- ეს აუცილებელია დაცვის სპეციალური ღონისძიების გამოყენებასთან დაკავშირებით.

მაგისტრანტი მოსამართლის წინაშე ჩვენების მიცემა სავალდებულოა და უარის თქმა იწვევს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას.

დასაკითხ პირს იძახებენ სასამართლო უწყებით. დაკითხვა მიმდინარეობს მხარეთა მონაწილეობით. მეორე მხარის გამოუცხადებლობა არ აბრკოლებს დაკითხვის პროცესს.

მართლმსაჯულების ინტერესებიდან გამომდინარე, მხარის დასაბუთებული შუამდგომლობითა და მოსამართლის გადაწყვეტილებით შესაძლებელია, დაკითხვა ჩატარდეს მეორე მხარის წინასწარი ინფორმირებისა და დასწრების გარეშე. ასეთ შემთხვევაში მოწმის მიერ მიცემული ჩვენება საქმის არსებითი განხილვისას დაუშვებელი მტკიცებულებაა, თუ შესაძლებელია მისი ხელახალი დაკითხვა.

გამოძიების დროს მოწმის დეჰონირებული ჩვენების სასამართლო სხდომაზე საჯაროდ წაკითხვა, ასევე მისი ჩვენების აუდიო- ან ვიდეოჩანაწერის მოსმენა დასაშვებია, თუ მოწმე გარდაიცვალა, იმყოფება საქართველოს ფარგლებს გარეთ, მისი ადგილსამყოფელი უცნობია ან ამონურულია მისი სასამართლოში წარმოდგენის ყველა გონივრული შესაძლებლობა და ჩვენება მიცემულია საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით.

თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ მოწმე აიძულეს, დაემუქრნენ, დააშინეს ან მოისყიდეს და არსებობს არსებითი წინააღმდეგობა მიცემულ ჩვენებებს შორის, მხარეს უფლება აქვს, წარადგინოს შუამდგომლობა მოწმის ჩვენების საჯაროდ წაკითხვის, ასევე მისი აუდიო ან ვიდეოჩანაწერის მოსმენის თაობაზე საერთო წესის დაუცველად. მხოლოდ ეს მტკიცებულება არ შეიძლება საფუძვლად დაედოს გამამტყუნებელ განაჩენს.

თუ ბრალდებული წინააღმდეგია, საქმის არსებით განხილვამდე მის მიერ მოწმის სტატუსით მიცემული ინფორმაციის სასამართლო სხდომაზე საჯაროდ წაკითხვა და ამ ინფორმაციის აუდიო- ან ვიდეო ჩანაწერის დემონსტრირება, ასევე მისი მტკიცებულებად გამოყენება დაუშვებელია. უკვე მიცემული ინფორმაციის საჯაროდ წაკითხვაზე ან დემონსტრირებაზე ბრალდებულის უარი არ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მისი ბრალულობის დამადასტურებელ მტკიცებულებად.

არასრულწლოვანი შეიძლება დაიკითხოს იმ შემთხვევაში, თუ მას შეუძლია სიტყვიერად ან სხვა ფორმით გადმოსცეს საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე ინფორმაცია.

არასრულწლოვნის დაკითხვა ტარდება კანონიერი წარმომადგენლის ან ფსიქოლოგის დასწრებით.

ყრუ-მუნჯის დაკითხვა ტარდება შესაბამისი ცოდნის მქონე თარჯიმნის მონაწილეობით. თუ დასაკითხი პირი ყრუა, მისთვის შეკითხვების დასმა შეიძლება წერილობით, ხოლო თუ ის მუნჯია, მას შეუძლია, შეკითხვებზე პასუხები წერილობით გასცეს.

მძიმედ დაავადებულის დაკითხვა ტარდება ექიმის ნებართვით და საჭიროების შემთხვევაში – მისი დასწრებით.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 332-ე მუხლის მიხედვით, 2012 წლის 1 ოქტომბრამდე გამოძიებისას მოწმე დაიკითხება საქართველოს 1998 წლის 20 თებერვლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით.

ამოღება და ჩხრეკა

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით, დასაბუთებული ვარაუდის არსებობის შემთხვევაში ამოღება და ჩხრეკა ტარდება იმ მიზნით, რომ აღმოჩენილ და ამოღებულ იქნეს საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი.

ჩხრეკის ჩატარება შეიძლება აგრეთვე ძებნილისა და გვამის აღმოსაჩენად.

საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე საგანი, დოკუმენტი ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი შეიძლება ამოღებულ იქნეს, თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ ის ინახება გარკვეულ ადგილას, გარკვეულ პირთან და მათი ძებნა საჭირო არ არის.

საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე საგნის, დოკუმენტის ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტის ამოსაღებად შეიძლება ჩატარდეს ჩხრეკა, თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ ის ინახება გარკვეულ ადგილას, გარკვეულ პირთან და მის აღმოსაჩენად საჭიროა ძებნა.

ამოღების ან ჩხრეკის ჩატარებაზე ხორციელდება სასამართლო კონტროლი.

დათვალიერება

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის თანახმად, დანაშაულის კვალის, ნივთიერი მტკიცებულების აღმოჩენის, შემთხვევის ვითარებისა და სისხლის სამართლის საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე სხვა გარემოების გარკვევის მიზნით, მხარეს უფლება აქვს, დაათვალიეროს შემთხვევის ადგილი, საცავი, სადგომი, გვამი, საგანი, დოკუმენტი ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი.

თუ დათვალიერება ეხება კერძო საკუთრებას, ის ტარდება სასამართლოს განჩინების საფუძველზე. სასამართლოს განჩინება არ არის აუცილებელი, როდესაც მხარე ატარებს დათვალიერებას გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში ან მესაკუთრე (მფლობელი) წერილობით გამოხატავს თანხმობას.

საგამოძიებო ექსპერიმენტი

მიღებული ინფორმაციის (ჩვენების) და გამოძიების პროცესში წამოჭრილი ვერსიის შესამოწმებლად მხარეს უფლება აქვს, ჩაატაროს საგამოძიებო ექსპერიმენტი. საგამოძიებო ექსპერიმენტში მონაწილეობისათვის შეიძლება მიიწვიონ ექსპერტი. საცდელ მოქმედებათა ჩატარებაში შეიძლება ჩააბან სხვა პირები.

ექსპერიმენტი მაქსიმალურად უნდა იყოს მიახლოებული იმ ვითარებასთან, რომელშიც ხდებოდა აღსადგენი მოქმედება და შემთხვევა.

რამდენიმე პირის ინფორმაციის (ჩვენების) ადგილზე ერთდროული შემოწმება დაუშვებელია.

პირის და ობიექტის ამოსაცნობად წარდგანა

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით, გამოძიების დროს ამოსაცნობად წარდგენა ტარდება ამომცნობის თანხმობით.

ამოსაცნობად წარდგენამდე ამომცნობი უნდა დაიკითხოს ამოსაცნობი ობიექტის ინდივიდუალური და გვაროვნული ნიშან-თვისებების თაობაზე და იმ გარემოების შესახებ, რომელშიც ამომცნობმა ნახა ეს ობიექტი. ამოცნობისას ამომცნობმა უნდა განმარტოს, კონკრეტულად რა ნიშან-თვისებით ამოიცნო ამოსაცნობი ობიექტი.

ამომცნობს ამოსაცნობი პირი უნდა წარედგინოს იმავე სქესის არანაკლებ 3 ისეთ პირთან ერთად, რომლებიც ერთმანეთისა და ამოსაცნობისაგან მკვეთრად არ განსხვავდებიან გარეგნობითა და ტანსაცმლით.

ამოცნობამდე ამოსაცნობი პირი უფლებამოსილია, ნებისმიერი ადგილი დაიკავოს სხვა პირთა შორის.

ამოსაცნობი საგანი ამომცნობს უნდა წარედგინოს არანაკლებ 2 სხვა, ერთგვაროვან საგანთან ერთად. ამომცნობს სთავაზობენ, მიუთითოს საგანზე, რომლის ამოცნობაც შეუძლია და განმარტოს, რა ნიშან-თვისებებით ამოიცნო იგი.

როცა ამომცნობისათვის ამოსაცნობი ობიექტის ამოსაცნობად წარდგენა შეუძლებელია, ამოცნობა შეიძლება ჩატარდეს ფოტოსურათით. ასეთ შემთხვევაში ამომცნობს უნდა წარედგინოს არანაკლებ 3 სხვა ფოტოსურათი, რომლებზეც აღბეჭდილი ობიექტები მკვეთრად არ განსხვავდებიან ერთმანეთისა და ამოსაცნობისაგან.

გვამის, მისი ნაწილის, აგრეთვე ისეთი ობიექტის ამოცნობისას, რომლის ანალოგის შერჩევა შეუძლებელია, ამოცნობა ტარდება მხოლოდ 1 ამოსაცნობი ობიექტის მიხედვით.

ექსპუმაცია

საქმისათვის მნიშვნელოვანი გარემოებების დასადგენად მხარის შუამდგომლობის საფუძველზე სასამართლოს განჩინებით შეიძლება ჩატარდეს ექსპუმაცია (გვამის საფლავიდან ამოღება).

გვამის ექსპუმაციის შესახებ განჩინება სავალდებულოა დასაფლავების ადგილის ადმინისტრაციისათვის (თუ ასეთი არსებობს), გარდაცვლილის ნათესავებისა და სხვა პირებისათვის.

ექსპუმაციაში მონაწილეობს ექსპერტი. ამ საგამოძიებო მოქმედებაში პროკურორის მონაწილეობა სავალდებულოა.

გარდაცვლილის ნათესავებს უფლება აქვთ, დაესწრონ ექსპუმაციას.

ფარული საგამოძიებო მოქმედებები

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის თანახმად, ფარული საგამოძიებო მოქმედების სახეებია:

- ვიზუალური ან ნებისმიერი სხვა სახის კონტროლი – თვალთვალი, რომელიც კონსპირაციულად ტარდება უშუალოდ უფლებამოსილი პირის მიერ ან ტექნიკური საშუალების გამოყენებით;
- საკონტროლო შესყიდვა – საგნის, ნივთიერების ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტის შექმნა (რეალიზაცია) ან/და შექმნის (რეალიზაციის) სიტუაციის შექმნა, მისი გასაღების ან მოხმარების მიზნის გარეშე;
- კონტროლირებადი მიწოდება – ისეთი საგნის ან ნივთიერების კონტროლირებადი გადაადგილება, რომლის თავისუფალი რეალიზაცია (მიმოქცევა) კანონით აკრძალული ან შეზღუდულია;
- ტექნიკური საშუალებით განხორციელებული კომუნიკაციის ფარული მიყურადება და ჩანერა, ინფორმაციის მოხსნა და ფიქსაცია კავშირგაბმულობის არხიდან (კავშირგაბმულობის საშუალებასთან, კომპიუტერულ ქსელთან, სახაზო კომუნიკაციასა და სასადგურო აპარატურასთან მიერთებით); ტექნიკური საშუალებით განხორციელებული კომუნიკაციის გზავნილის (დიპლომატიური ფოსტის გარდა) კონტროლი, ყადაღის დადება და ამოღება; კორესპონდენციის ცენზურა;
- დანაშაულებრივ დაჯგუფებაში საიდუმლო თანამშრომლის შეგზავნა;
- კონსპირაციული ორგანიზაციის შექმნა – საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი ნებისმიერი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის ორგანიზაციის შექმნა დანაშაულებრივ დაჯგუფებაში შესაღწევად და ინფორმაციის მისაღებად;
- ნებისმიერი სხვა ფარული საგამოძიებო მოქმედება, რომელიც მიზნად ისახავს მტკიცებულებათა მოპოვებას.

დასაშვებია რამდენიმე ფარული საგამოძიებო მოქმედების ერთდროულად ჩატარება.

აკრძალულია ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება საზოგადოებრივი, პოლიტიკური, სამეცნიერო, საგანმანათლებლო ან რელიგიური ორგანიზაციის, მასმედიის, გამომცემლობის მიმართ, თუ იგი მიზნად არ ისახავს საქართველოს კონსტიტუციური წყობილების დამხობას ან/და ძალადობით შეცვლას, ქვეყნის დამოუკიდებლობის ხელყოფას, ტერიტორიული მთლიანობის დარღვევას ან/და თუ ეს ორგანიზაცია არ ეწევა ომის ან ძალადობის პროპაგანდას, არ აღვივებს ეროვნულ, კუთხურ, რელიგიურ ან სოციალურ შუღლს.

სხვა საბიოცესო მოქმედებები

ექსპერტიზა

თუ მეცნიერების, ტექნიკის, ხელოვნების სათანადო დარგის ან ამა თუ იმ ხელობის ექსპერტთა მონაწილეობის გარეშე შეუძლებელია საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე ფაქტობრივ გარემოებათა დადგენა, ასევე თუ სხეულს ან ინფორმაციის შემცველ ობიექტს ამჩნევია საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე კვალი, ნიშანი ან თავისებურება, რომლის სწორად გაგება და აღქმა სპეციალური ცოდნის გარეშე შეუძლებელია, ტარდება ექსპერტიზა.

ექსპერტიზა ტარდება მხარეთა ინიციატივით.

საჭირო გამოკვლევების შემდეგ ექსპერტი იძლევა დასკვნას. წერილობით დასკვნას იგი ადასტურებს თავისი ხელმოწერით.

საექსპერტო დასკვნის მიღებისთანავე მისმა ინიციატორმა ის დაუყოვნებლივ უნდა გადასცეს მეორე მხარეს ასეთი მოთხოვნის არსებობის შემთხვევაში.

ნიმუშის აღება

ნიმუშის აღება ტარდება მხარის მიერ. მხარეს უფლება აქვს, აიღოს ადამიანის, გვამის, ცხოველის, ნივთიერების, საგნის ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტის თვისებების ამსახველი ნიმუში. თუ ნებაყოფლობით შეუძლებელია ნიმუშის აღება, ის ტარდება სასამართლოს განჩინებით მხარის შუამდგომლობის საფუძველზე.

თუ ნიმუშის აღებისათვის აუცილებელია ქირურგიული ან/და სამედიცინო საშუალებების გამოყენება, ნიმუშს იღებს ექსპერტი.

ნიმუშის აღება, რომელიც იწვევს ძლიერი ტკივილის შეგრძნებას, დასაშვებია მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში და იმ პირის თანხმობით, რომლისგანაც ნიმუში უნდა იქნეს აღებული, აგრეთვე მშობლის, მეურვის ან

მზრუნველის თანხმობით, თუ ამ პირს 16 წლის ასაკისათვის არ მიუღწევია ან ფსიქიკურად დაავადებულია, ან სასამართლოს განჩინებით.

გამოცხადების სავალდებულოება, მიყვანა

მხარე უფლებამოსილია, წარადგინოს შუამდგომლობა სასამართლო სხდომაზე თავისი მონმის გამოცხადების შესახებ.

პირი, რომელსაც კანონით დადგენილ შემთხვევებში იძახებს სასამართლო, ვალდებულია, გამოცხადდეს ზუსტად დანიშნულ დროს და ადგილას, გამოუცხადებლობის შემთხვევაში იგი შეიძლება იძულებით მიიყვანონ.

მიყვანა ხდება იმ მიზნით, რომ უზრუნველყოფილ იქნეს საგამოძიებო და სხვა საპროცესო მოქმედებაში ან სასამართლო სხდომაში მონმის მონაწილეობა, თუ იგი უარს ამბობს ნებაყოფლობით გამოცხადებაზე.

მიყვანის გადაწყვეტილება აღსასრულებლად გადაეცემა შესაბამის სამართალდამცავ ორგანოს.

როდესაც მისაყვან პირს აღმოაჩენენ, უფლებამოსილი თანამდებობის პირი მას ხელნერილით აცნობს გადანყვეტილებას მიყვანის შესახებ და მიჰყავს გადანყვეტილებაში მითითებულ ორგანოში (პირთან). ამასთან, გადანყვეტილებაზე უნდა გაკეთდეს ჩანაწერი პირის აღმოჩენის დროისა და ადგილის, მიყვანის დროის, აგრეთვე მიყვანასთან დაკავშირებით მისი განცხადებებისა და საჩივრების შესახებ.

თუ უფლებამოსილი თანამდებობის პირი დაადგენს, რომ მიყვანა შეუძლებელია, მიყვანის გადაწყვეტილებაზე იგი წერილობით მიუთითებს ამის მიზეზებს და აღსრულების გარეშე უბრუნებს მიყვანის ინიციატორს.

ქონებაზე ყადაღის დადება

სისხლის სამართლის საპროცესო იძულების ღონისძიების, ქონების შესაძლო ჩამორთმევის უზრუნველსაყოფად სასამართლოს, მხარის შუამდგომლობის საფუძველზე, შეუძლია ყადაღა დაადოს ბრალდებულის, მისი მოქმედებისათვის მატერიალურად პასუხისმგებელი პირის ან/და დაკავშირებული პირის ქონებას, მათ შორის – საბანკო ანგარიშებს, თუ არის მონაცემები, რომ ქონებას გადამაღავენ ან დახარჯავენ, ან/და რომ ქონება დანაშაულებრივი გზით არის მოპოვებული. თუ არსებობს მონაცემები იმის თაობაზე, რომ ქონება დანაშაულებრივი გზით არის მოპოვებული, მაგრამ ამ ქონების მოძიება ვერ ხერხდება, სასამართლო უფლებამოსილია, დააყადაღოს ამ ქონების ეკვივალენტური ღირებულების ქონება. თუ ბრალდებული თანამდებობის პირია, პროკურორი ვალდებულია, აღძრას შუამდგომლობა სასამართლოს წინაშე თანამდებობის პირის ქონების, მათ შორის – საბანკო ანგარიშების, დაყადაღების, აგრეთვე თანამდებობის პირის მიერ სახელმწიფოს სახელით

დადებული ხელშეკრულებებით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულების შეჩერების ან სარჩელის უზრუნველყოფის სხვა ღონისძიებების განხორციელების თაობაზე.

სასამართლოს შეუძლია ასევე ყადაღა დაადოს ქონებას, თუ არის საკმარისი მონაცემები, რომ ეს ქონება კორუფციულია, რეკეტულია ან ქურდული სამყაროს წევრის ქონებაა ან/და ქონების მიმართ ჩადენილია დანაშაული ან/და ქონება დანაშაულებრივი გზით არის მოპოვებული.

ქონებაზე ყადაღის დადება მესაკუთრეს ან მფლობელს უკრძალავს ქონების განკარგვას, ხოლო აუცილებლობის შემთხვევაში – აგრეთვე ქონებით სარგებლობას.

არ შეიძლება ყადაღა დაედოს პირისათვის საჭირო კვების პროდუქტებს, სათბობს, პროფესიული საქმიანობის ინვენტარსა და სხვა საგნებს, რომლებიც უზრუნველყოფს ადამიანის ნორმალურ სასიცოცხლო პირობებს.

ქონებაზე ყადაღის დადებაზე ხორციელდება სასამართლო კონტროლი.

ბრალდებულის თანამდებობიდან (სამუშაოდან) გადაყენება

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით, ბრალდებულის თანამდებობიდან (სამუშაოდან) გადაყენება შეიძლება, თუ არის დასაბუთებული ვარაუდი, რომ ამ სამუშაოზე დარჩენით იგი ხელს შეუშლის გამოძიებას, დანაშაულის შედეგად მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას, ან განაგრძობს დანაშაულებრივ საქმიანობას.

ბრალდებულის თანამდებობიდან (სამუშაოდან) გადაყენებაზე ხორციელდება სასამართლო კონტროლი.

საქართველოს პარლამენტის წევრის, აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების უმაღლესი წარმომადგენლობითი ორგანოების დეპუტატების, საქართველოს სახალხო დამცველის, მოსამართლის, კონტროლის პალატის თავმჯდომარის თანამდებობიდან გადაყენების (თანამდებობრივი უფლებამოსილების განხორციელებისაგან ჩამოცილების) საკითხი წყდება საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით.

ბრალდებული (მსჯავრდებული) პირისათვის საქართველოს მოქალაქის პასპორტის მოქმედების შეჩერება

საქართველოს მოქალაქის პასპორტის მოქმედება შეიძლება შეჩერდეს, თუ პირი, რომელზეც გაცემულია საქართველოს მოქალაქის პასპორტი, ბრალდებულია (მსჯავრდებულია) საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით და არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ აღნიშნული პასპორტის გამოყენებით შეძლებს საქართველოდან გასვლას ან საზღვარგარეთ გადაადგილებას.

საქართველოს მოქალაქის პასპორტის მოქმედების შეჩერება გულისხმობს ბრალდებულისათვის (მსჯავრდებულისათვის) საქართველოდან გასვლის ან საზღვარგარეთ გადაადგილების უფლების შეზღუდვას. საქართველოს მოქალაქის პასპორტი, რომლის მოქმედებაც შეჩერებულია, არ შეიძლება გამოყენებულ (მიღებულ) იქნეს, როგორც საქართველოდან გასვლისათვის ან საზღვარგარეთ გადაადგილებისათვის საკმარისი (საჭირო) დოკუმენტი.

დაკავება

დაკავება არის თავისუფლების ხანმოკლე აღკვეთა. ამასთან, პირი დაკავებულად ითვლება მიმოსვლის თავისუფლების შეზღუდვის მომენტიდან. დაკავებისთანავე პირი ითვლება ბრალდებულად.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით, თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ პირმა ჩაიდინა დანაშაული, რომლისთვისაც საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით სასჯელის სახით გათვალისწინებულია თავისუფლების აღკვეთა, ამასთანავე, პირი მიიძალევა ან არ გამოცხადდება სასამართლოში, გაანადგურებს საქმისათვის მნიშვნელოვან ინფორმაციას ან ჩაიდენს ახალ დანაშაულს, გამოძიების ადგილის მიხედვით, სასამართლოს პროკურორის შუამდგომლობით, ზეპირი მოსმენის გარეშე, გამოაქვს განჩინება პირის დაკავების თაობაზე; ანუ პირის დაკავებაზე, როგორც წესი, ხორციელდება წინასწარი სასამართლო კონტროლი.

თუმცა საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის თანახმად, ასევე დასაშვებია სასამართლოს განჩინების გარეშე პირის დაკავების შესაძლებლობა, კერძოდ: პირის დაკავება სასამართლოს განჩინების გარეშე შესაძლებელია, თუ:

- პირს წაასწრეს დანაშაულის ჩადენისას ან ჩადენისთანავე;
- პირი დაინახეს დანაშაულის ჩადენის ადგილას და მის მიმართ დაუყოვნებლივ ხორციელდება სისხლისსამართლებრივი დევნა მისი დაკავების მიზნით;
- პირზე, მასთან ან მის ტანსაცმელზე აღმოჩნდა ჩადენილი დანაშაულის აშკარა კვალი;
- პირი დანაშაულის ჩადენის შემდეგ მიიმალა, მაგრამ შემდეგ იგი თვითმხილველმა ამოიცნო;
- პირი შესაძლოა მიიმალოს;
- პირი ძებნილია.

ნიშანდობლივია ისიც, რომ პირის დაკავება სასამართლოს განჩინების გარეშე ნებადართულია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ პირმა ჩაიდინა დანაშაული და მისი მიმალვის, სასამართლოში გამოუცხადებლობის, საქმისთვის მნიშვნელოვანი ინფორმაციის განადგურებისა თუ ახალი დანაშა-

ულის ჩადენის საფრთხე თავიდან ვერ იქნება აცილებული სხვა, ალტერნატიული ღონისძიებით, რომელიც სავარაუდოდ ჩადენილი დანაშაულის გარემოებებისა და ბრალდებულის პირადი მონაცემების პროპორციულია.

დაკავების უფლება აქვს გამოძიების ჩატარების უფლებამოსილებით აღჭურვილი ორგანოს იმ თანამშრომელს, რომელიც ასრულებს ოპერატიულ ფუნქციებს, საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის მოვალეობას, ატარებს გამოძიებას ან ახორციელებს სისხლისსამართლებრივ დევნას.

ამასთან, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში მოცემულია იმ პირთა ჩამონათვალი, რომლებიც დაკავებისას სარგებლობენ იმუნიტეტით, კერძოდ: არ შეიძლება დაკავებულ იქნენ:

- დიპლომატიური იმუნიტეტის მქონე პირი და მისი ოჯახის წევრები;
- საქართველოს პრეზიდენტი;
- საქართველოს პარლამენტის წევრი;
- საქართველოს კონტროლის პალატის თავმჯდომარე;
- საქართველოს სახალხო დამცველი;
- მოსამართლე.

თუმცა ეს აკრძალვა არ ვრცელდება საქართველოს პარლამენტის წევრზე, საქართველოს კონტროლის პალატის თავმჯდომარეზე, საქართველოს სახალხო დამცველსა და მოსამართლეზე, თუ მათ წაასწრეს დანაშაულის ჩადენისას ან ჩადენისთანავე.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია დაკავების წესი, ანუ ის პროცედურა, რომლის შესაბამისადაც უნდა მოხდეს პირის დაკავება, კერძოდ:

თუ არსებობს დაკავების საფუძვლები, დამკავებელი მოხელე ვალდებულია:

- დაკავებულს ეს გასაგები ფორმით შეატყობინოს;
- განუმარტოს, რა დანაშაულის ჩადენაშია ის ბრალდებული;
- აცნობოს, რომ მას აქვს:
 - ა) უფლება ადვოკატზე;
 - ბ) დუმილისა და კითხვებზე პასუხის გაცემისაგან თავის შეკავების უფლება;
 - გ) უფლება, არ დაიბრალოს დანაშაული;
 - დ) და რომ ყველაფერი, რასაც იგი იტყვის, შესაძლებელია მის წინააღმდეგ იქნეს გამოყენებული სასამართლოში.

დაუშვებელი მტკიცებულებაა ის განცხადება, რომელიც დაკავებულმა განმარტების მიღებამდე გააკეთა.

დამკავებელმა დაკავებული დაუყოვნებლივ უნდა მიიყვანოს პოლიციის უახლოეს დაწესებულებაში ან სხვა სამართალდამცავ ორგანოში.

თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ დაკავებულს აქვს იარაღი ან/და აპირებს თავიდან მოიშოროს, დააზიანოს ან გაანადგუროს მტკიცებულებითი მნიშვნელობის მქონე საგანი, ნივთიერება ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი, დამკავებელ მოხელეს უფლება აქვს, ჩაატაროს პირადი ჩხრეკა.

დაკავების ადგილას მიყვანისთანავე დაკავებული ჯანმრთელობის ზოგადი მდგომარეობის დასადგენად უნდა შეამოწმოს ექიმმა, რის თაობაზეც უნდა შედგეს სათანადო ცნობა.

დაკავების ვადა არ უნდა აღემატებოდეს 72 საათს. დაკავების მომენტიდან არა უგვიანეს 48 საათისა, დაკავებულს უნდა გადაეცეს დადგენილება ბრალდების შესახებ. თუ ამ ვადაში დაკავებულს დადგენილება არ გადაეცა, იგი დაუყოვნებლივ უნდა გათავისუფლდეს.

დაკავების დრო ითვლება ბრალდებულის პატიმრობის ვადაში.

დამკავებელმა მოხელემ დაკავებისთანავე, დაუყოვნებლივ უნდა შეადგინოს დაკავების ოქმი. თუ დაკავების ოქმის შედგენა დაკავებისთანავე ობიექტური მიზეზით (მიზეზებით) შეუძლებელია, იგი უნდა შედგეს დაკავებულის პოლიციის დაწესებულებაში ან სხვა სამართალდამცავ ორგანოში მიყვანისთანავე.

დაკავების ოქმში უნდა აღინიშნოს: ვინ, სად, როდის, რა ვითარებაში, რა საფუძველზეა დაკავებული, დაკავებულის ფიზიკური მდგომარეობა დაკავების მომენტში, რომელი დანაშაულის ჩადენაშია იგი ბრალდებული, მისი პოლიციის დაწესებულებაში ან სხვა სამართალდამცავ ორგანოში მიყვანის ზუსტი დრო, ბრალდებულის უფლებებისა და მოვალეობების ნუსხა, აგრეთვე შესაბამის შემთხვევაში – ის ობიექტური მიზეზი (მიზეზები), რომლის (რომელთა) არსებობის გამო შეუძლებელი იყო დაკავების ოქმის შედგენა დაკავებისთანავე.

დაკავების ოქმს ხელს აწერენ: თანამდებობის პირი, რომელმაც პირი დააკავა, დაკავებული და მისი ადვოკატი (მისი ყოფნის შემთხვევაში). ბრალდებულის პოლიციის დაწესებულებაში ან სხვა სამართალდამცავ ორგანოში მიყვანისთანავე დაკავების ოქმს ხელმოწერით ადასტურებს პოლიციის ან სხვა სამართალდამცავი ორგანოს უფლებამოსილი პირი. დაკავებულს გადაეცემა დაკავების ოქმის ასლი.

პროკურორი ან მისი დავალებით გამომძიებელი ვალდებულია, პირის დაკავებიდან არა უგვიანეს 3 საათისა, შეატყობინოს ეს მისი ოჯახის რომელიმე წევრს, ხოლო თუ ასეთი არ არსებობს – რომელიმე ნათესავს ან ახლობელს.

თუ დაკავებულ პირს ჰყავს არასრულწლოვანი შვილი, ხანდაზმული მშობელი, ან მის კმაყოფაზეა სხვა პირი, რომელიც ზედამხედველობისა და დახმარების გარეშე რჩება, პროკურორი და სასამართლო ვალდებულნი არიან, ისინი სამეურვეოდ გადასცენ ნათესავს, სხვა პირს ან შესაბამის დანესებულეებს, ხოლო თუ პირს უზე-დამხედველოდ რჩება ქონება, განახორციელონ მისი დაცვის ღონისძიება.

გატარებულ ღონისძიებათა შესახებ დაუყოვნებლივ უნდა შეატყობინონ დაკავებულ პირს, რის თაობაზეც გა-მომძიებელი ან პროკურორი ადგენს ცნობას, რომელიც სისხლის სამართლის საქმეს დაერთვის, ან/და კეთდება ჩანაწერი სასამართლო სხდომის ოქმში.

თუ დაკავებისას პირს არ განემართა უფლებები და არ გადაეცა დაკავების ოქმი, ან თუ დაკავების ოქმი შედგენილია არსებითი დარღვევით, რომელიც აუარესებს პირის სამართლებრივ მდგომარეობას, თავისუფ-ლებაშეზღუდული პირი დაუყოვნებლივ უნდა გათავისუფლდეს.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი ადგენს დაკავებულის გათავისუფლების საფუძ-ველსა და წესს, კერძოდ: დაკავებული უნდა გათავისუფლდეს, თუ:

- არ დადასტურდა ეჭვი, რომ მან ჩაიდინა დანაშაული;
- არ იქნა მიღებული გადაწყვეტილება მის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობის გამოყენების შესახებ;
- გავიდა დაკავების ვადა;
- არ იქნა მიღებული უფლებამოსილი სახელმწიფო ორგანოს ან თანამდებობის პირის თანხმობა დაკავებაზე;
- დაკავებისას არსებითად დაირღვა საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მოთხოვნები.

დაკავებული თავისუფლდება პროკურორის ან მოსამართლის გადანყვეტილებით, ან დაკავებულის ყოფნის ადგილის უფროსის დადგენილებით, თუ გავიდა დაკავების ვადა.

ამასთან, იმის მიუხედავად, იქნება თუ არა დაკავებული მსჯავრდებული, მას უკანონო და დაუსაბუთებელი დაკავების შედეგად მიყენებული ზიანი სრული მოცულობით აუნაზღაურდება სახელმწიფო ბიუჯეტიდან სა-მოქალაქო სამართალწარმოების წესით.

აღკვეთის ღონისძიება

აღკვეთის ღონისძიება გამოიყენება იმ მიზნით, რომ ბრალდებულმა თავი არ აარიდოს სასამართლოში გა-მოცხადებას, აღიკვეთოს მისი შემდგომი დანაშაულებრივი საქმიანობა, უზრუნველყოფილ იქნეს განაჩენის აღსრულება.

აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების საფუძველია დასაბუთებული ვარაუდი, რომ პირი მიიმალეა ან არ გამოცხადდება სასამართლოზე, გაანადგურებს საქმისათვის მნიშვნელოვან ინფორმაციას ან ჩაიდენს ახალ დანაშაულს.

აღკვეთის ღონისძიების შეფარდების შესახებ შუამდგომლობის წარდგენისას პროკურორი ვალდებულია, დაასაბუთოს მის მიერ მოთხოვნილი აღკვეთის ღონისძიების სახის მიზანშეწონილობა და სხვა, ნაკლებად მკაცრი აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების მიზანშეწონილობა.

სასამართლო უფლებამოსილია, აღკვეთის ღონისძიების სახით პირს პატიმრობა შეუფარდოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც შესაბამისი მიზნების მიღწევა შეუძლებელია სხვა, ნაკლებად მკაცრი აღკვეთის ღონისძიების გამოყენებით.

აღკვეთის ღონისძიებისა და მისი კონკრეტული სახის გამოყენების საკითხის გადანყვეტისას სასამართლო ითვალისწინებს ბრალდებულის პიროვნებას, მის საქმიანობას, ასაკს, ჯანმრთელობას, ოჯახურ და ქონებრივ მდგომარეობას, მიყენებული ქონებრივი ზიანის ანაზღაურებას, ადრე შეფარდებული რომელიმე აღკვეთის ღონისძიების დარღვევის ფაქტს და სხვა გარემოებებს.

აღკვეთის ღონისძიების **სახეებია:**

- გირაო;
- არასრულწლოვანი ბრალდებულის მეთვალყურეობაში გადაცემა;
- შეთანხმება გაუსვლელია და სათანადო ქცევის შესახებ;
- პირადი თავდებობა;
- სამხედრო მოსამსახურის ქცევისადმი სარდლობის მეთვალყურეობა;
- პატიმრობა.

აღკვეთის ღონისძიებასთან ერთად ბრალდებულის მიმართ შეიძლება ასევე გამოყენებულ იქნეს:

- პირის ვალდებულება, დანიშნულ დროს ან გამოძახებისთანავე გამოცხადდეს სასამართლოში;
- გარკვეული საქმიანობისა, თუ პროფესიის განხორციელების აკრძალვა;
- სასამართლოში, პოლიციაში ან სხვა სახელმწიფო ორგანოში ყოველდღიურად ან სხვა პერიოდულობით გამოცხადებისა და ანგარიშგების ვალდებულება;
- სასამართლოს მიერ დანიშნული უწყების ზედამხედველობა;
- ელექტრონული მონიტორინგი;
- ვალდებულება გარკვეულ ადგილას ყოფნისა გარკვეულ საათებში ან უამისოდ;
- გარკვეული ადგილის დაუტოვებლობის ან მასში შეღწევის აკრძალვა;
- სპეციალური ნებართვის გარეშე გარკვეულ პირებთან შეხვედრის აკრძალვა;

- პასპორტის ან პირადობის დამადასტურებელი სხვა დოკუმენტის ჩაბარების ვალდებულება;
- სასამართლოს მიერ განსაზღვრული ნებისმიერი სხვა ღონისძიება, რომელიც აუცილებელია აღკვეთის ღონისძიების მიზნების მისაღწევად.

გირაო არის ფულადი თანხა ან უძრავი ქონება.

ფულადი თანხა სისხლის სამართლის საქმის განმხილველი სასამართლოს ან გამოძიების ორგანოს სამოქმედო ტერიტორიაზე არსებული, საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემავალი საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – აღსრულების ეროვნული ბიუროს შესაბამისი ტერიტორიული ორგანოს – სააღსრულებო ბიუროს სადეპოზიტო ანგარიშზე შეაქვს ბრალდებულს ან მისი სახელით – სხვა პირს სასამართლოსათვის მიცემული წერილობითი ვალდებულებით ბრალდებულის სათანადო ქცევისა და გამომძიებელთან, პროკურორთან, სასამართლოში დროულად გამოცხადების უზრუნველყოფის თაობაზე.

ფულადი თანხის ნაცვლად შეტანილ უძრავ ქონებას ედება ყადაღა. გირაოს მიღების შესახებ დგება ოქმი, რომლის ერთი ასლი გადაეცემა გირაოს შემტანს.

გირაოს თანხის ოდენობა განისაზღვრება ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმისა და ბრალდებულის ქონებრივი შესაძლებლობის გათვალისწინებით. გირაოს თანხა არ შეიძლება იყოს **1 000 ლარზე ნაკლები**.

თუ ბრალდებულმა დადგენილ ვადაში არ უზრუნველყო სასამართლოს მიერ გირაოს სახით შეფარდებული ფულადი თანხის საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემავალი საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – აღსრულების ეროვნული ბიუროს შესაბამისი ტერიტორიული ორგანოს – სააღსრულებო ბიუროს სადეპოზიტო ანგარიშზე შეტანა ან უძრავი ქონების შეტანა, პროკურორი სასამართლოს მიმართავს უფრო მკაცრი აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების თაობაზე.

სასამართლო პროკურორის შუამდგომლობით ან საკუთარი ინიციატივით, გირაოს გამოყენების უზრუნველყოფის მიზნით, პატიმრობას უფარდებს ბრალდებულს, რომლის მიმართაც გამოყენებულია დაკავება სისხლის საპროცესო სამართლებრივი იძულების ღონისძიების სახით, მის მიერ საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემავალი საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – აღსრულების ეროვნული ბიუროს შესაბამისი ტერიტორიული ორგანოს – სააღსრულებო ბიუროს სადეპოზიტო ანგარიშზე გირაოს სრულად ან ნაწილობრივ (მაგრამ არანაკლებ 50%-ისა) შეტანამდე. გირაოს შეტანას ადასტურებს სასამართლო ან პროკურორი.

თუ ბრალდებულმა, რომლის მიმართაც აღკვეთის ღონისძიებად შერჩეულია გირაო, დაარღვია ამ ღონისძიების პირობა ან კანონი, პროკურორის შუამდგომლობის საფუძველზე სასამართლოს განჩინებით გირაო შეიცვლება

უფრო მკაცრი აღკვეთის ღონისძიებით. ამავე განჩინებით გირაოს სახით შეტანილი ფულადი თანხა გადაირიცხება სახელმწიფო ბიუჯეტში, ხოლო უძრავი ქონება, გირაოს სახით გათვალისწინებული თანხის ამოღების მიზნით, აღსასრულებლად მიიქცევა „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი წესით.

ბრალდებულს ან მისი სახელით გირაოს შემტანს განაჩენის აღსრულებიდან 1 თვის ვადაში სრულად დაუბრუნდება გირაოს სახით შეტანილი ფულადი თანხა (გირაოს შეტანის დროს არსებული კურსის გათვალისწინებით) და უძრავი ქონება, თუ ბრალდებული ზუსტად და კეთილსინდისიერად ასრულებდა ნაკისრ ვალდებულებას და მის მიმართ შერჩეული აღკვეთის ღონისძიება არ შეცვლილა უფრო მკაცრი აღკვეთის ღონისძიებით.

თუ ბრალდებულის სახელით გირაოს შემტანი საქმეზე საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებამდე წერილობით მიმართავს პროცესის მწარმოებელ ორგანოს, რომ იგი ვერ უზრუნველყოფს ბრალდებულის სათანადო ქცევასა და მის დროულად გამოცხადებას გამომძიებელთან, პროკურორთან, სასამართლოში, გირაოს შემტანს 1 თვის ვადაში სრულად დაუბრუნდება გირაოს სახით შეტანილი ფულადი თანხა (გირაოს შეტანის დროს არსებული ინფლაციის მაჩვენებლის გათვალისწინებით) და უძრავი ქონება, ხოლო ბრალდებულის მიმართ შეიძლება შეირჩეს უფრო მკაცრი აღკვეთის ღონისძიება.

გირაოს შემტანს გირაოს თანხა დაუბრუნდება საქმის განმხილველი სასამართლოს ან პროკურორის გადაწყვეტილების საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემავალი საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – აღსრულების ეროვნული ბიუროს შესაბამის ტერიტორიულ ორგანოში – სააღსრულებო ბიუროში წარდგენის გზით.

მშობლის, მეურვის, მზრუნველის ან სპეციალური საბავშვო დაწესებულების ადმინისტრაციის მეთვალყურეობაში არასრულწლოვნის გადაცემის მიზანია, აღნიშნულ პირთაგან ერთ-ერთმა ან ადმინისტრაციამ იკისროს არასრულწლოვანი ბრალდებულის გამომძიებელთან, პროკურორთან, სასამართლოში გამოცხადებისა და სათანადო ქცევის წერილობითი ვალდებულება.

შეთანხმება გაუსვლელიობისა და სათანადო ქცევის შესახებ შესაძლოა გამოყენებულ იქნეს მხოლოდ იმ დანაშაულის საქმეზე, რომელიც სასჯელის სახით არ ითვალისწინებს თავისუფლების აღკვეთას 1 წელზე მეტი ვადით.

პირადი თავდებობისას სანდო პირები კისრულობენ წერილობით ვალდებულებას, რომ ისინი უზრუნველყოფენ ბრალდებულის სათანადო ქცევასა და მის გამოცხადებას გამომძიებელთან, პროკურორთან, სასამართლოში.

თავდებთა რიცხვს განსაზღვრავს სასამართლო.

ბრალდებული, რომელიც არის სამხედრო სავალდებულო, საკონტრაქტო (პროფესიული) ან სამხედრო სარეზერვო სამსახურის მოსამსახურე, სასამართლოს განჩინებით შეიძლება გადაეცეს სამხედრო ნაწილის, შენაერთის, სამხედრო დანესებულების სარდლობის მეთვალყურეობაში.

სარდლობის მეთვალყურეობა გულისხმობს შეიარაღებული ძალების წესდებით გათვალისწინებული ზომების მიღებას ბრალდებულის სათანადო ქცევის და გამოძიებელთან, პროკურორთან, სასამართლოში გამოცხადების უზრუნველსაყოფად.

პატიმრობა, როგორც აღკვეთის ღონისძიება, გამოიყენება მხოლოდ მაშინ, თუ ის ერთადერთი საშუალებაა, რათა თავიდან იქნეს აცილებული:

- ბრალდებულის მიმალვა და მის მიერ მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ხელის შეშლა;
- ბრალდებულის მიერ მტკიცებულებათა მოპოვებისათვის ხელის შეშლა;
- ბრალდებულის მიერ ახალი დანაშაულის ჩადენა.

ბრალდებულის პატიმრობის საერთო ვადა არ შეიძლება აღემატებოდეს 9 თვეს. ამ ვადის გასვლის შემდეგ ბრალდებული უნდა გათავისუფლდეს პატიმრობიდან, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ადვოკატის სავალდებულო თანხმობით ბრალდებული სასამართლოს წინაშე დააყენებს შუამდგომლობას ამ ვადის გაგრძელების შესახებ, თუ ეს აუცილებელია დაცვის სათანადოდ განსახორციელებლად.

ბრალდებულის პატიმრობის ვადა აითვლება მისი დაკავების მომენტიდან, ხოლო თუ არ დაუკავებიან – ამ აღკვეთის ღონისძიების შერჩევის შესახებ სასამართლოს განჩინების აღსრულების მომენტიდან საქმის არსებითად განმხილველი პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ განაჩენის გამოტანამდე.

ბრალდებულის პატიმრობის ვადა წინასასამართლო სხდომამდე არ უნდა აღემატებოდეს მისი დაკავებიდან 60 დღეს.

სასამართლო განხილვის ზოგადი ეტაპები

სასამართლო სისხლის სამართლის საქმე **უცვლელი შემადგენლობით** უნდა განიხილოს. თუ რომელიმე მოსამართლეს არ შეუძლია სხდომაში მონაწილეობის მიღება, მას ცვლიან იმავე სასამართლოს სხვა მოსამართლით და საქმის განხილვა, როგორც წესი, ხელახლა იწყება. თუმცა სასამართლოს თავმჯდომარის გადაწყვეტილებით საქმეზე შეიძლება დაინიშნოს **სათადარიგო მოსამართლე**, რომელიც ცვლის სასამართლო შემადგენლობიდან გამოსულ მოსამართლეს და საქმის განხილვა გრძელდება.

სასამართლო განხილვა მიმდინარეობს **სასამართლო სხდომის დარბაზში**. შემთხვევის ან სხვა ადგილის, ნაგებობის, ტრანსპორტის ან სხვა ისეთი ობიექტის დათვალიერების მიზნით, რომლის სასამართლო სხდომის დარბაზში მიტანაც შეუძლებელია, აგრეთვე დასაკითხი პირის მძიმე ავადმყოფობის ან სხვა ობიექტური მიზეზით სასამართლო სხდომა შესაძლებელია, მხარეთა შუამდგომლობით ჩატარდეს სასამართლო სხდომის დარბაზის გარეთ.

სასამართლო **განხილვა მიმდინარეობს უწყვეტად**, გარდა შესვენებისათვის საჭირო დროისა.

სასამართლო სხდომის დარბაზში სასამართლოს შემოსვლისა და დარბაზიდან გასვლის წინ სასამართლოს სხდომის მდივანი შესაბამისად აცხადებს: „აბრძანდით, სასამართლო მობრძანდება!“, „აბრძანდით, სასამართლო გაბრძანდება!“. ამ სიტყვების წარმოთქმისთანავე სასამართლო სხდომის ყველა დამსწრე ფეხზე დგება.

სასამართლო განხილვის ყველა მონაწილე სასამართლოს თავაზიანად და პატივისცემით მიმართავს, რის შემდეგაც ფეხზე მდგომი აკეთებს საჭირო განცხადებას.

სასამართლოში ქცევის წესებიდან გამონაკლისი დასაშვებია სასამართლო სხდომის თავმჯდომარის ნებართვით.

მხარე ვალდებულია, დადგენილ დროს გამოცხადდეს სასამართლო სხდომაზე. ამასთან, იგი ვალდებულია, სასამართლო განხილვის დაწყებამდე შეატყობინოს სასამართლოს საპატიო მიზეზით გამოუცხადებლობის შესახებ.

ბრალდებულის დაუსწრებლად საქმის განხილვა დასაშვებია, თუ იგი თავს არიდებს სასამართლოში გამოცხადებას. ასეთ შემთხვევაში საქმის განხილვაში ბრალდებულის ადვოკატის მონაწილეობა სავალდებულოა.

თუ პატიმრობაში მყოფი ბრალდებული სასამართლო სხდომაზე არ იქნა წარმოდგენილი ბადრაგირების განუხორციელებლობის გამო, სასამართლო გადადებს სხდომას გონივრული ვადით, მაგრამ არა უმეტეს 10 დღისა და ამის თაობაზე აცნობებს სასჯელალსრულების დეპარტამენტის თავმჯდომარეს, რომელიც ვალდებულია, მომდევნო სხდომაზე უზრუნველყოს ბრალდებულის წარმოდგენა და სასამართლოს აცნობოს ბადრაგირების განუხორციელებლობის მიზეზი.

თუ **ადვოკატი არ გამოცხადდა სხდომაზე**, სასამართლო ბრალდებულის დაცვას უზრუნველყოფს სახელმწიფოს ხარჯზე, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით და საქმის განხილვას გადადებს გონივრული ვადით, მაგრამ არა უმეტეს 10 დღისა. სასამართლო უფლებამოსილია, მომდევნო სხდომაზე კიდევ ერთხელ გადადოს საქმის განხილვა არა უმეტეს 5 დღით, თუ დაცვის მხარე წარმოადგენს მოტივირებულ შუამდგომლობას, რომელშიც დასაბუთებულია ადვოკატის გამოუცხადებლობის ობიექტური მიზეზი. შუამდგომლობის წარმოუდგენლობის, წარმოდგენილი შუამდგომლობის დაუკმაყოფილებლობის ან დაკმაყოფილების შემდეგ ადვოკატის კვლავ გამოუცხადებლობის შემთხვევაში სხდომა გრძელდება იურიდიული დახმარების სამსახურის ადვოკატის მონაწილეობით.

თუ საქმე იხილება ორი ან მეტი ბრალდებულის მიმართ და სასამართლო სხდომაზე რომელიმე მათგანის ადვოკატი არ გამოცხადდა, სასამართლოს შეუძლია საქმის განხილვა განაგრძოს სხვა ბრალდებულთა მიმართ, თუ ეს არ შელახავს ბრალდებულის ინტერესებს და გავლენას არ მოახდენს მტკიცებულებათა გამოკვლევის სისრულესა და ობიექტურობაზე. ამასთანავე, სასამართლომ უნდა უზრუნველყოს ადვოკატისთვის მისი მონაწილეობის გარეშე წარმოებულ სასამართლო სხდომის ოქმის გაცნობა.

პროკურორის გამოუცხადებლობისას სასამართლო გადადებს საქმის განხილვას გონივრული ვადით, მაგრამ არა უმეტეს 10 დღისა, და ამას აცნობებს საქართველოს მთავარ პროკურატურასა და ზემდგომ პროკურორს, რომელიც ვალდებულია, მომდევნო სხდომაზე უზრუნველყოს პროკურორის მონაწილეობა და სასამართლოს აცნობოს მისი გამოუცხადებლობის მიზეზი.

სასამართლოს თათბირი საიდუმლოა. სასამართლოს სათათბირო ოთახში აკრძალულია კომუნიკაციის ყოველგვარი ტექნიკური საშუალებით სარგებლობა.

სასამართლოს შეუძლია, საქმის განხილვასთან დაკავშირებული საკითხები გადაწყვიტოს ადგილზე თათბირით.

სასამართლოს თათბირსა და კენჭისყრაში მონაწილეობს მხოლოდ საქმის განმხილველი მოსამართლე.

სასამართლო გადაწყვეტილებას იღებს **კენჭისყრით, ხმათა უმრავლესობით.**

გადაწყვეტილება სასჯელის ზომად უვადო თავისუფლების აღკვეთის დანიშვნის შესახებ მიიღება მხოლოდ **ერთხმად.**

მოსამართლეს არა აქვს უფლება, თავი შეიკავოს კენჭისყრაში მონაწილეობისაგან.

თუ მოსამართლე სამართლებრივ საკითხზე კენჭისყრისას უმცირესობაშია, იგი ვალდებულია, წერილობით ჩამოაყალიბოს **განსხვავებული აზრი.** განსხვავებული აზრი წარედგინება სხდომის თავმჯდომარეს და დაერთვის გადაწყვეტილებას.

სასამართლო სხდომის მიმდინარეობისას სასამართლოს მიერ მიღებული **გადაწყვეტილება ზეპირად ცხადდება.** სასამართლო გადაწყვეტილება დასაბუთებული უნდა იყოს.

სასამართლო სხდომის შესახებ დგება **ოქმი.** იგი შეიძლება შედგეს სტენოგრაფიისა და ტექნიკური საშუალების გამოყენებით. ოქმში სრულად აისახება სასამართლო პროცესის მიმდინარეობა.

სასამართლო სხდომის თავმჯდომარემ და მდივანმა სასამართლო სხდომის დამთავრებიდან არა უგვიანეს 5 დღისა, ოქმს ხელი უნდა მოაწერონ, რის შესახებაც დაუყოვნებლივ უნდა აცნობონ მხარეებს.

სხდომის თავმჯდომარე ვალდებულია, უზრუნველყოს ოქმის მხარეებისათვის გაცნობის შესაძლებლობა.

მხარეებს უფლება აქვთ, სასამართლო სხდომის ოქმის ხელმოწერის შესახებ ინფორმაციის მიღებიდან 5 დღის ვადაში გააკეთონ **შენიშვნები ოქმზე.** ამ შენიშვნებს 5 დღის ვადაში, ზეპირი მოსმენის გარეშე, განიხილავს ამ საქმის განმხილველი სასამართლო.

შენიშვნების განხილვის შემდეგ სასამართლოს გამოაქვს განჩინება, რომლითაც ადასტურებს შენიშვნების სისწორეს ან უარყოფს მათ. ოქმზე შენიშვნები და სასამართლოს განჩინება დაერთვის საქმეს.

სისხლის სამართლის საქმის განხილვა პირველი ინსტანციის სასამართლოში

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის თანახმად, წინასასამართლო სხდომა, როგორც წესი, ინიშნება დაკავებიდან ან პირის ბრალდებულად ცნობიდან (თუ დაკავებული არ არის) არაუგვიანეს 60 დღისა. თუმცა დაცვის მხარე უფლებამოსილია, მიმართოს სასამართლოს დასაბუთებული შუამდგომლობით აღნიშ-

ნული ვადის გონივრულ ვადამდე გაგრძელების შესახებ, ხოლო პროკურორი უფლებამოსილია, ერთჯერადად ისარგებლოს აღნიშნული უფლებით.

წინასასამართლო სხდომაზე მოსამართლე არკვევს, ცნობს თუ არა ბრალდებული თავს დამნაშავედ წარდგენილ ბრალდებაში და რა მოცულობით; იგი ასევე არკვევს საპროცესო შეთანხმების დადების შესაძლებლობას.

წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე:

- განიხილავს მხარეთა შუამდგომლობებს მტკიცებულებათა დასაშვებობის თაობაზე;
- განიხილავს შუამდგომლობას აღკვეთის ღონისძიების შეფარდების, შეცვლის ან გაუქმების თაობაზე;
- განიხილავს შუამდგომლობას საპროცესო კონფისკაციის უზრუნველყოფის მიზნით;
- იხილავს მხარეთა სხვა შუამდგომლობებს;
- წყვეტს არსებითი განხილვისათვის საქმის გადაცემის საკითხს.

წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე მხარეთა მონაწილეობით საქმის არსებითად განხილვის მოსამზადებლად:

- განსაზღვრავს საქმის არსებითი განხილვის სხდომის დაწყების თარიღს;
- საქმის არსებითი განხილვაზე მოსაწვევე პირებს უგზავნის სასამართლო უწყებებს;
- ამტკიცებს მხარეების მიერ წარსადგენ მტკიცებულებათა ნუსხას და ასევე მათგან იმ მტკიცებულებათა ჩამონათვალს, რასაც მხარეები სადავოდ არ ხდიან;
- ბრალდებულს, რომელიც პატიმრობაში არ იმყოფება, წერილობით განუმარტავს არსებით სხდომაზე გამოუცხადებლობის შედეგებს;
- იღებს სხვა ზომებს საქმის არსებით სხდომაზე განხილვის მოსამზადებლად.

სასამართლო სხდომაზე საქმის არსებითი განხილვა უნდა დაიწყოს წინასასამართლო სხდომის დასრულებიდან არა უგვიანეს 14 დღისა, თუ მხარის შუამდგომლობის საფუძველზე სასამართლო სხვა ვადას არ განსაზღვრავს.

საქმის არსებითი განხილვის სხდომას წარმართავს სხდომის თავმჯდომარე.

საქმის არსებითი განხილვისას ხდება:

- მხარეთა შუამდგომლობების წარდგენა და გადაწყვეტა;
- მხარეთა მიერ შესავალი სიტყვის წარმოთქმა;
- მხარეთა მიერ მტკიცებულებათა გამოკვლევა;
- მხარეთა მიერ დასკვნითი სიტყვის წარმოთქმა;
- მხარეთა რეპლიკები;
- ბრალდებულის მიერ საბოლოო სიტყვის წარმოთქმა.

ბრალდებულის საბოლოო სიტყვის მოსმენის შემდეგ სასამართლო გადის სათათბირო ოთახში გადანყვეტილების მისაღებად, თუმცა სასამართლო უფლებამოსილია, გადანყვეტილება მიიღოს ადგილზე თათბირით.

განაჩენი დგინდება და ცხადდება საქართველოს სახელით.

სასამართლოს განაჩენი უნდა იყოს კანონიერი, დასაბუთებული და სამართლიანი.

სასამართლოს განაჩენი კანონიერია, თუ იგი გამოტანილია საქართველოს კონსტიტუციის, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსისა და საქართველოს სხვა კანონების მოთხოვნათა დაცვით, რომელთა ნორმებიც გამოყენებული იყო სისხლის სამართლის პროცესში.

სასამართლოს განაჩენი დასაბუთებულია, თუ ის ემყარება სასამართლო განხილვის დროს გამოკვლეულ, ეჭვის გამომრიცხავ მტკიცებულებათა ერთობლიობას. განაჩენში ჩამოყალიბებული ყველა დასკვნა და გადანყვეტილება დასაბუთებული უნდა იყოს.

სასამართლოს განაჩენი სამართლიანია, თუ დანიშნული სასჯელი შეესაბამება მსჯავრდებულის პიროვნებასა და მის მიერ ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმეს.

საქმის კოლეგიურად განხილვისას განაჩენის დადგენას წინ უძღვის სასამართლოს თათბირი.

თითოეულ საკითხზე პირველად კენჭი ეყრება იმ გადანყვეტილებას, რომელიც ყველაზე სასიკეთოა ბრალდებულისათვის.

განაჩენს ხელი უნდა მოაწეროს ყველა მოსამართლემ, გარდა განსხვავებული აზრის მქონე მოსამართლისა.

სასამართლოს განაჩენი შეიძლება იყოს გამამტყუნებელი ან გამამართლებელი.

მოსამართლე სხდომის დარბაზში საჯაროდ აცხადებს განაჩენის სარეზოლუციო ნაწილს.

სხდომის თავმჯდომარე მხარეებს განუმარტავს განაჩენის გასაჩივრების წესსა და ვადებს. მსჯავრდებულს განემარტება შეწყალების შესახებ შუამდგომლობის წარდგენის უფლებაც.

განაჩენისა და განსხვავებული აზრის ასლი მსჯავრდებულს ან გამართლებულს და ბრალმდებელს უნდა გადაეცეს განაჩენის გამოცხადებიდან არა უგვიანეს 5 დღისა, ხოლო რთულ, მრავალტომიან ან მრავალი პირის ბრალდების საქმეზე – არა უგვიანეს 14 დღისა. პროცესის სხვა მონაწილეს განაჩენის ასლი მისი მოთხოვნით იმავე ვადაში გადაეცემა.

განაჩენი კანონიერ ძალაში შედის სასამართლოს მიერ მისი საჯაროდ გამოცხადებისთანავე.

ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის თანახმად, თუ წარდგენილი ბრალდება სასჯელის სახით ითვალისწინებს თავისუფლების აღკვეთას, საქმეს განიხილავს ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც მხარეთა ერთობლივი შუამდგომლობის საფუძველზე სასამართლო თანახმაა, რომ საქმე განიხილულ იქნეს ნაფიც მსაჯულთა გარეშე.

თუმცა საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 330-ე მუხლის მიხედვით, **2012 წლის 1 ოქტომბრამდე** ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო მოქმედებს მხოლოდ თბილისის საქალაქო სასამართლოში და განიხილავს მის ტერიტორიულ განსჯადობას მიკუთვნებულ, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის **109-ე მუხლით (განზრახ მკვლელობა დამამძიმებელ გარემოებაში)** გათვალისწინებულ სისხლის სამართლის საქმეებს. დანაშაულთა ერთობლიობისას, თუ პირს ბრალი ედება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 109-ე მუხლით (განზრახ მკვლელობა დამამძიმებელ გარემოებაში) გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენაშიც, სისხლის სამართლის საქმეს, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით, განიხილავს ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო.

2012 წლის 1 ოქტომბრიდან 2014 წლის 1 ოქტომბრამდე ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო თბილისის საქალაქო სასამართლოში განიხილავს მის ტერიტორიულ განსჯადობას მიკუთვნებულ, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 111-ე (განზრახ მკვლელობა უეცარი, ძლიერი სულიერი აღელვების მდგომარეობაში) და **137-ე (გაუპატიურება) მუხლებით** გათვალისწინებულ სისხლის სამართლის საქმეებს. დანაშაულთა ერთობლიობისას, თუ პირს ბრალი ედება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 111-ე (განზრახ მკვლელობა უეცარი, ძლიერი სულიერი აღელვების მდგომარეობაში) ან/და 137-ე (გაუპატიურება) მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენაშიც, სისხლის სამართლის საქმეს, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით, განიხილავს ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო.

ამასთან, **2012 წლის 1 ოქტომბრიდან 2014 წლის 1 ოქტომბრამდე** საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის **109-ე მუხლით (განზრახ მკვლელობა დამამძიმებელ გარემოებაში)** გათვალისწინებულ საქმეებს ნაფიც მსაჯულთა მონაწილეობით პირველი ინსტანციის წესით განიხილავს თბილისისა და ქუთაისის საქალაქო სასამართლოები. დანაშაულთა ერთობლიობისას, თუ პირს ბრალი ედება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 109-ე მუხლით (განზრახ მკვლელობა დამამძიმებელ გარემოებაში) გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენაშიც, სისხლის სამართლის საქმეს, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით, განიხილავს ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო. ამ შემთხვევაში თბილისისა და ქუთაისის საქალაქო

სასამართლოების ტერიტორიული განსჯადობის წესს განსაზღვრავს საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭო, ნაფიცი მსაჯულები კი შეირჩევიან შესაბამისი ამომრჩევლების სიებიდან.

აღსანიშნავია, რომ თუ დანაშაულის სიმძიმიდან ან ხასიათიდან გამომდინარე, შესაძლებელია საფრთხე შეექმნას ნაფიც მსაჯულთა სიცოცხლეს, ჯანმრთელობას ან სხვაგვარად არსებითად ხელყოფილ იქნეს მათი ხელშეუხებლობა, აგრეთვე როდესაც ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს ჩატარება არსებითად დაარღვევს ობიექტური და სამართლიანი სასამართლოს უფლებას, მხარის შუამდგომლობის საფუძველზე, საქმის განმხილველი სასამართლოს გადაწყვეტილებითა და საქართველოს უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის თანხმობით, საქმეს განიხილავს მოსამართლე, ნაფიც მსაჯულთა მონაწილეობის გარეშე.

ხოლო, თუ შეუძლებელია საქმის სამართლიანად და ობიექტურად განხილვის უზრუნველყოფა მასმედიით მისი ინტენსიური გაშუქების ან საქმისადმი კონკრეტული ტერიტორიის მოსახლეობის დამოკიდებულების გათვალისწინებით, საქმის განმხილველი სასამართლო უფლებამოსილია, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის თანხმობით, დაადგინოს ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს გადატანა ტერიტორიულად სხვა ადგილას მდებარე სასამართლოში.

ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო შედგება 12 მსაჯულისა და ორი სათადარიგო მსაჯულისგან. ნაფიც მსაჯულთა შემადგენლობა არ უნდა იყოს ექვსზე ნაკლები – ნაკლებად მძიმე კატეგორიის დანაშაულთა საქმეებზე, რვაზე ნაკლები – მძიმე კატეგორიის დანაშაულთა საქმეებზე, ათზე ნაკლები – განსაკუთრებით მძიმე კატეგორიის დანაშაულთა საქმეებზე.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი ადგენს **ნაფიც მსაჯულთა სოციალურ გარანტიებს**, კერძოდ: ნაფიც მსაჯულსა და მსაჯულობის კანდიდატს უფლება აქვთ, დროულად მიიღონ სახელმწიფოსგან ყველა იმ ხარჯის ანაზღაურება, რაც პირდაპირ უკავშირდება მათ მიერ საკუთარი მოვალეობის განხორციელებას.

დღიური, სამგზავრო ხარჯისა და სხვა პირდაპირი ხარჯის ანაზღაურების ოდენობას განსაზღვრავს საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭო.

საჯარო მოსამსახურეები და სახელმწიფოს ბიუჯეტით დაფინანსებულ ორგანიზაციებში დასაქმებული პირები ნაფიც მსაჯულად სასამართლო პროცესში მონაწილეობის დროს ინარჩუნებენ სამუშაო ადგილსა და ანაზღაურებას.

პირი უფლებამოსილია, მონაწილეობა მიიღოს ნაფიც მსაჯულად თუ:

- საქართველოს საარჩევნო ადმინისტრაციის მიერ შეყვანილია ამომრჩეველთა ერთიან საარჩევნო სიაში;

- ფლობს სისხლის სამართლის პროცესის ენას;
- ცხოვრობს ტერიტორიაზე, რომელიც შედის იმ სასამართლოს განსჯადობაში, სადაც მიმდინარეობს პროცესი;
- შეზღუდული არა აქვს ფიზიკური ან ფსიქიკური შესაძლებლობები, რაც ხელს შეუშლის მისი, როგორც ნაფიცი მსაჯულის, ფუნქციის განხორციელებას.

პირი ვერ მიიღებს მონაწილეობას ნაფიც მსაჯულად სისხლის სამართლის პროცესში, თუ არის საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი ნაფიცი მსაჯულის აცილების რომელიმე საფუძველი ან/და იგი:

- სახელმწიფო პოლიტიკური თანამდებობის პირია;
- გამომძიებელია;
- პოლიციელია;
- ირიცხება საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში;
- სასულიერო პირია;
- აღნიშნულ საქმეში სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილეა;
- ბრალდებულია;
- ნარკოტიკული საშუალების მცირე ოდენობით მოხმარებისთვის ადმინისტრაციულსახდელდადებული პირია;
- მისი მონაწილეობა ნაფიც მსაჯულად ამ საქმეში აშკარად უსამართლო იქნებოდა ამ პირის მიერ გამოხატული მოსაზრებების ან პირადი გამოცდილების საფუძველზე;
- ფსიქოლოგია;
- ფსიქიატრია;
- იურისტია.

პირს უფლება აქვს, უარი განაცხადოს ნაფიცი მსაჯულის ფუნქციის განხორციელებაზე, თუ:

- უკანასკნელი წლის განმავლობაში უკვე იყო ნაფიცი მსაჯული;
- ასრულებს ისეთ სამუშაოს, რომელშიც მისი შეცვლა გამოიწვევს მნიშვნელოვან ზიანს;
- ჯანმრთელების მდგომარეობის გამო;
- ხანგრძლივი ვადით იმყოფება ან მიემგზავრება საქართველოს ფარგლებს გარეთ;
- 70 წელს გადაცილებულია.

ამომრჩეველთა სიას შესაბამისი საარჩევნო ადმინისტრაცია ყოველწლიურად, არაუგვიანეს 1 ივლისისა, უგზავნის შესაბამის სასამართლოს.

კონკრეტული სისხლის სამართლის საქმის განხილვისათვის სხდომის თავმჯდომარე ამომრჩეველთა სიიდან, მხარეთა მოსაზრებების მოსმენის შემდეგ, მის მიერვე განსაზღვრული ბიჯის გამოყენებით ადგენს ნაფიცი მსაჯულობის კანდიდატთა სიას 50 პირის შემადგენლობით.

ნაფიცი მსაჯულობის კანდიდატთა სიაში ანბანური თანამიმდევრობით მიეთითება პირის გვარი, სახელი და მისამართი. სიას ხელს აწერს სხდომის თავმჯდომარე. მსაჯულობის კანდიდატთა სიის ასლი გადაეცემათ მხარეებს.

კანდიდატებს შერჩევის სხდომამდე გონივრულ ვადაში საცხოვრებელ მისამართზე ეგზავნებათ მოსამართლის მიერ დამტკიცებული კითხვარი. ნაფიცი მსაჯულობის კანდიდატი ვალდებულია, უპასუხოს კითხვებს კითხვარში მითითებულ ვადაში. კითხვარს მოსამართლე ამტკიცებს მხარეებთან მოთათბირების საფუძველზე.

მსაჯულობის კანდიდატებს ასევე ეგზავნებათ უწყება, სადაც მითითებულია სასამართლო სხდომის დაწყების ადგილი, დრო და გამოცხადების სავალდებულობა.

მსაჯულობის კანდიდატი ვალდებულია, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით განსაზღვრული აცილების საფუძვლის არსებობის შემთხვევაში ეს აცნობოს სასამართლოს უწყების მიღებიდან 2 დღის განმავლობაში.

სასამართლო ვალდებულია, შეატყობინოს მხარეებს ნაფიც მსაჯულთა კანდიდატების შერჩევის ადგილისა და დროის შესახებ.

ნაფიც მსაჯულთა შერჩევის სხდომაზე სხდომის თავმჯდომარე:

- წარადგენს საკუთარ თავს და სხდომის მდივანს;
- მიმართავს მსაჯულობის კანდიდატებს და განუმარტავს მათ მონევის მიზანს;
- აცხადებს, თუ რომელი საქმე განიხილება და მსაჯულობის კანდიდატებს გააცნობს წარდგენილი ბრალდების შინაარსს;
- მსაჯულობის კანდიდატებს განუმარტავს კანონს, რომელიც გამოიყენება საქმის განხილვისას;
- აცხადებს საქმის განხილვაში მონაწილე მხარეებს;
- განსაზღვრავს სასამართლო სხდომის ხანგრძლივობასა და სხვა პროცედურულ საკითხებს.

ამასთან, სასამართლო მსაჯულობის კანდიდატებს მიაწვდის მხარეთა მონაწილეობით მომზადებულ განმარტებებს გამოსაყენებელი კანონის თაობაზე.

მსაჯულობის კანდიდატს შეუძლია, მოსამართლის წინაშე დააყენოს შუამდგომლობა თვითაცილების შესახებ და მიუთითოს იმ გარემოებაზე, რაც მას ხელს შეუშლის ნაფიცი მსაჯულის უფლებამოსილების განხორციელებაში. თვითაცილება უნდა იყოს დასაბუთებული. მხარეებს უფლება აქვთ, გამოთქვან თავიანთი დამოკიდებულება მსაჯულობის კანდიდატის თვითაცილებისადმი.

მხარე უფლებამოსილია, წარადგინოს შუამდგომლობა მსაჯულობის კანდიდატის აცილების შესახებ. აცილების უფლებას პირველად ახორციელებს ბრალდების მხარე, ხოლო შემდეგ – დაცვის მხარე.

მოსამართლე ამონმებს ყველა იმ გარემოებას, რომელიც შეიძლება, გახდეს მსაჯულობის კანდიდატის აცილების (თვითაცილების) საფუძველი და მხარეებს საშუალებას აძლევს, შეკითხვები დაუსვან მსაჯულობის კანდიდატებს და წარადგინონ დამატებითი მასალები აცილების თაობაზე.

მსაჯულობის კანდიდატი ვალდებულია, სწორი და ამომწურავი პასუხი გასცეს დასმულ შეკითხვებს, წარმოადგინოს სხვა აუცილებელი ინფორმაცია საკუთარი პიროვნებისა და განსახილველი საქმის მონაწილეებთან მისი ურთიერთობის შესახებ, აგრეთვე – ყველა იმ გარემოების თაობაზე, რომელმაც შეიძლება მას ხელი შეუშალოს საქმის ობიექტურად და მიუკერძოებლად განხილვაში.

თუ წაყენებული ბრალდება ითვალისწინებს სასჯელს უვადო თავისუფლების აღკვეთის სახით, მხარეს 12 დაუსაბუთებელი აცილების უფლება აქვს. დანარჩენ შემთხვევებში მხარე უფლებამოსილია, განაცხადოს 6 დაუსაბუთებელი აცილება.

თუ განსახილველ საქმეში რამდენიმე ბრალდებულია, თითოეულ მათგანს დამატებით 3 კანდიდატის დაუსაბუთებელი აცილების განცხადების უფლება ეძლევა. იგივე უფლება ეძლევა ბრალდების მხარეს. თუ რომელიმე ბრალდებული სრულად არ გამოიყენებს აცილების საკუთარ კვოტას, მისი გამოყენების უფლება ენიჭება იმავე საქმეში სხვა ბრალდებულს. ამ შემთხვევაში ბრალდების მხარე სარგებლობს იმდენივე დაუსაბუთებელი აცილების უფლებით, რამდენითაც ისარგებლა ყველა ბრალდებულმა საერთო ჯამში.

აცილებისა და თვითაცილების შუამდგომლობებს მოსამართლე განიხილავს საჯაროდ და გამოაქვს დასაბუთებული განჩინება. აცილებულმა მსაჯულობის კანდიდატმა უნდა დატოვოს სასამართლო სხდომის დარბაზი.

აცილებათა შემდეგ დარჩენილი პირველი თოთხმეტი მსაჯულობის კანდიდატი შეიყვანება სასამართლო სხდომის ოქმში. მათგან პირველ თორმეტ კანდიდატს სხდომის თავმჯდომარე ნიშნავს ნაფიც მსაჯულად, ხოლო დანარჩენი ორი საქმის განხილვაში მონაწილეობას მიიღებს, როგორც სათადარიგო მსაჯული. საქმის სირთულიდან გამომდინარე, მოსამართლე უფლებამოსილია, მიიღოს გადაწყვეტილება უფრო მეტი სათადარიგო მსაჯულის დამტკიცების შესახებ.

სათადარიგო მსაჯული ესწრება სასამართლო სხდომას და სასამართლოს თათბირს. სათადარიგო მსაჯულს უფლება არა აქვს, გამოხატოს საკუთარი აზრი, გავლენა მოახდინოს ნაფიც მსაჯულებზე ან მიიღოს მონაწილეობა კენჭისყრაში.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის თანახმად, საქმის არსებითი განხილვისას სხდომის თავმჯდომარე ნაფიც მსაჯულთა შემადგენლობიდან წილისყრის საფუძველზე ნიშნავს უფროს მსაჯულს.

უფროსი მსაჯული:

- თავმჯდომარეობს ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს თათბირს;
- ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს სახელით წერილობითი შეკითხვით მიმართავს სხდომის თავმჯდომარეს;
- აჯამებს კენჭისყრის შედეგებს;
- ადგენს შესაბამის დოკუმენტებს;
- ხელს აწერს ვერდიქტს;
- სასამართლო სხდომაზე აცხადებს ვერდიქტს.

უფროსი მსაჯულის დანიშვნის (არჩევის) შემდეგ მსაჯულები დებენ ფიცს.

ფიცის ტექსტს კითხულობს სხდომის თავმჯდომარე:

„ვფიცავ, პატიოსნად და მიუკერძოებლად აღვასრულო ნაფიცი მსაჯულის მოვალეობა, გავითვალისწინო ყველა კანონიერი მტკიცებულება, გადაწყვეტილება მივიღო შინაგანი რწმენის საფუძველზე, როგორც შეეფერება სამართლიან ადამიანს!“

ფიცის ტექსტის წაკითხვის შემდეგ მსაჯულთა სიაში რიგითობის მიხედვით ყოველი მსაჯული ამბობს:

„ვადასტურებ!“

ნაფიცი მსაჯული ფიცს ფეხზე მდგომი დებს.

ფიცის მიღების შემდეგ სხდომის თავმჯდომარე ნაფიც მსაჯულებს განუმარტავს მათ უფლება-მოვალეობებს.

ნაფიც მსაჯულს უფლება აქვს, თავის წერილობით მიმართვაზე მიიღოს:

- სასამართლოსგან განმარტება გამოსაყენებელი კანონის თაობაზე;
- წინასწარი ინფორმაცია საქმის გარემოებებისა და გამოსაკვლევი მტკიცებულებების შესახებ;
- სასამართლო სხდომის დროს დამატებითი განმარტება:
 - ა) სხდომის თავმჯდომარისაგან – კანონის შესახებ;
 - ბ) მოწმეთაგან – ფაქტობრივი გარემოებების შესახებ;
 - გ) მხარეთაგან – დასკვნითი სიტყვის შესახებ;
- ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს თათბირის დროს – დამატებითი განმარტება მოსამართლისაგან კანონის შესახებ.

მოსამართლე ნაფიც მსაჯულს განუმარტავს სხდომის მიმდინარეობისას ჩანაწერების გაკეთების უფლებას. ნაფიც მსაჯულს სათათბირო ოთახში გასვლამდე ეძლევათ სასამართლო სხდომის ოქმი, გარდა იმ ნაწილებისა, რომლებიც ეხება დაუშვებელ მტკიცებულებებს.

ნაფიც და სათადარიგო მსაჯულს ეკრძალებათ:

- სხდომის მიმდინარეობისას სასამართლო სხდომის დარბაზის დატოვება;
- ვერდიქტის გამოტანამდე საქმის განხილვისას მიღებული ინფორმაციის გამჟღავნება ან საკუთარი აზრის გამოთქმა განსახილველ საქმესთან დაკავშირებით;
- განსახილველი საქმის გარემოებებთან დაკავშირებით სხდომის თავმჯდომარის გარდა სხვა პირებთან ურთიერთობა;
- განსახილველ საქმესთან დაკავშირებით ინფორმაციის მოძიება სასამართლო სხდომის ფარგლებს გარეთ;
- ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს თათბირისა და კენჭისყრის საიდუმლოების დარღვევა;
- სასამართლოს შენობაში წესრიგის დარღვევა და სხდომის თავმჯდომარის შესაბამისი მითითებების შეუსრულებლობა.

საქმის არსებითი განხილვისა და სხდომის თავმჯდომარის განმარტებების მიღების შემდეგ ნაფიცი მსაჯულები გადიან სათათბირო ოთახში ვერდიქტის გამოსატანად. ნაფიც და სათადარიგო მსაჯულთა გარდა, არავის არა აქვს უფლება, იმყოფებოდეს სათათბირო ოთახში და რაიმე სახით გავლენა მოახდინოს ნაფიც მსაჯულთა ვერდიქტზე.

ნაფიც მსაჯულთა მიერ საქმის განხილვის შემდეგ უფროსი მსაჯული თანამიმდევრულად აყენებს ღია კენჭისყრაზე თითოეულ საკითხს სხდომის თავმჯდომარის მიერ განსაზღვრული რიგითობითა და ფორმულირებით. ჯერ კენჭი ეყრება ყველა წარდგენილ ბრალდებაზე გამამართლებელ ვერდიქტს. თუ ვერდიქტი ვერ მიიღება, კენჭი ეყრება გამამტყუნებელ ვერდიქტს ბრალდების სიმძიმის მზარდი თანამიმდევრობით.

თითოეული ნაფიცი მსაჯული გამოხატავს თავის დადებით ან უარყოფით დამოკიდებულებას საკითხისადმი. ნაფიც მსაჯულს უფლება არა აქვს, თავი შეიკავოს ხმის მიცემისაგან.

ნაფიცი მსაჯულები ხმას აძლევენ მსაჯულთა სიაში თავიანთი რიგითობის მიხედვით. უფროსი მსაჯული ხმას აძლევს ბოლოს და აჯამებს კენჭისყრის საერთო შედეგებს.

ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო განსჯის და იღებს გადაწყვეტილებებს ფაქტების შესახებ.

ნაფიცმა მსაჯულებმა თითოეულ წარდგენილ ბრალდებაზე უნდა გადაწყვიტონ უდანაშაულობის ან ბრალეულობის საკითხი.

ნაფიცი მსაჯულები ვერდიქტს, როგორც წესი, იღებენ ერთხმად, თუმცა, თუ ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო 3 საათის განმავლობაში ვერ მოახერხებს ერთსულოვანი გადაწყვეტილების მიღებას, გადაწყვეტილება მომდევნო 6 საათის განმავლობაში მიიღება ხმათა შემდეგი უმრავლესობით: თუ ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო შედგება არანაკლებ 11 ნაფიცი მსაჯულისაგან, ვერდიქტი მიიღება 10 ხმით; თუ ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო შედგება 10 ნაფიცი მსაჯულისაგან, ვერდიქტი მიიღება 9 ხმით; თუ ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო შედგება 9 ნაფიცი მსაჯულისაგან, ვერდიქტი მიიღება 8 ხმით; თუ ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო შედგება 8 ნაფიცი მსაჯულისაგან, ვერდიქტი მიიღება 7 ხმით; თუ ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო შედგება 7 ნაფიცი მსაჯულისაგან, ვერდიქტი მიიღება 6 ხმით; თუ ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო შედგება 6 ნაფიცი მსაჯულისაგან, ვერდიქტი მიიღება 5 ხმით. თუ განსახილველ საქმეში ბრალდებულს შეიძლება დაენიშნოს უვადო თავისუფლების აღკვეთა, ვერდიქტი ერთხმად უნდა იყოს მიღებული.

თუ ნაფიც მსაჯულებს არ შესწევთ უნარი, მიაღწიონ საერთო შეთანხმებას, სხდომის თავმჯდომარე კიდევ ერთხელ განუმარტავს ნაფიც მსაჯულებს ვერდიქტის მნიშვნელობას და სთხოვს უფროს ნაფიც მსაჯულს, სხდომის თავმჯდომარეს მოახსენოს, არის თუ არა ისეთი მსაჯული, რომელიც უარს აცხადებს მსჯელობაში მონაწილეობაზე, ან რომელსაც აქვს ინტერესი საქმის მიმართ, რის შესახებაც არ განაცხადა ნაფიც მსაჯულთა შერჩევის დროს. აღნიშნული განმარტების შემდეგ მოსამართლე მიმართავს ნაფიც მსაჯულებს, დაბრუნდნენ სათათბირო ოთახში და გამოიტანონ ვერდიქტი კანონის შესაბამისად.

თუ სათათბირო ოთახში დაბრუნების შემდეგ ნაფიცი მსაჯულები მომდევნო 3 საათის განმავლობაშიც ვერ მიიღებენ ვერდიქტს ზემოაღნიშნული წესის შესაბამისად, მოსამართლე დაითხოვს მათ სრულ შემადგენლობას და დანიშნავს ნაფიც მსაჯულთა ახალი შემადგენლობის შერჩევის სხდომის თარიღს. თუ არც ამ ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს შესწევს უნარი, მიიღოს გადაწყვეტილება საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით, ბრალდებული გამართლებულად ითვლება.

უფროსი მსაჯული ავსებს ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს ვერდიქტს, რომელშიც შეაქვს კენჭისყრის საერთო შედეგები და რომელსაც ყველა ნაფიცი მსაჯული ადასტურებს ხელმოწერით.

სხდომის თავმჯდომარემ ყოველ ბრალდებულზე უნდა მოამზადოს ვერდიქტის 2 ფორმა, რომლებიც ნაფიც მსაჯულებს წარედგინება: ერთი – გამამართლებელი ვერდიქტის, მეორე – გამამტყუნებელი ვერდიქტის.

როდესაც უფროსი მსაჯული ვერდიქტს ხელს მოაწერს, ნაფიცი მსაჯულები ბრუნდებიან სასამართლო სხდომის დარბაზში და უფროსი მსაჯული სხდომის თავმჯდომარეს გადასცემს ვერდიქტს.

მოსამართლემ უნდა ნაიკითხოს ვერდიქტი და დარწმუნდეს შემდეგში:

- ვერდიქტი თითოეულ ბრალდებაზე სწორი კენჭისყრის შედეგად არის მიღებული;
- არ არის აშკარა წინააღმდეგობა ვერდიქტის ფორმებს შორის;
- ვერდიქტი გამოტანილია ყველა წარდგენილ ბრალდებაზე.

თუ სხდომის თავმჯდომარე ვერდიქტის ფორმას კანონის მოთხოვნების შესაბამისად მიიჩნევს, იგი ვერდიქტს სასამართლოს წინაშე გამოსაცხადებლად უბრუნებს უფროს მსაჯულს, რომელიც აცხადებს ვერდიქტს სასამართლო სხდომის დარბაზში.

თუ სხდომის თავმჯდომარე მიიჩნევს, რომ ვერდიქტის ფორმა არ შეესაბამება კანონის მოთხოვნებს, იგი ვერდიქტს უბრუნებს უფროს მსაჯულს და მოითხოვს ნაფიც მსაჯულთა დაბრუნებას სათათბირო ოთახში შეცდომების გასასწორებლად.

ვერდიქტის გამოცხადების შემდეგ სხდომის თავმჯდომარე მართლმსაჯულების განხორციელებაში მონაწილეობისათვის მადლობას უხდის ნაფიც მსაჯულებს და დაითხოვს მათ.

სხდომის თავმჯდომარე ვალდებულია, გამამართლებელი ვერდიქტის გამოცხადებისთანავე გამოიტანოს გამამართლებელი განაჩენი.

გამამტყუნებელი ვერდიქტის გამოცხადებისთანავე სხდომის თავმჯდომარე ნიშნავს სასჯელის დანიშვნის სხდომის თარიღს. სასჯელის დანიშვნის სხდომა უნდა გაიმართოს ვერდიქტის გამოცხადებიდან არა უგვიანეს 3 დღისა.

აღსანიშნავია, რომ სხდომის თავმჯდომარე უფლებამოსილია, გააუქმოს ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს გამამტყუნებელი ვერდიქტი და დანიშნოს ნაფიც მსაჯულთა ახალი შემადგენლობის შერჩევის სხდომის თარიღი, თუ აღნიშნული ვერდიქტი აშკარად ეწინააღმდეგება მტკიცებულებათა ერთობლიობას, უსაფუძვლოა და გამამტყუნებელი ვერდიქტის გაუქმება სამართლიანი მართლმსაჯულების აღსრულების ერთადერთი შესაძლებლობაა.

თუ საქმე განიხილა ნაფიც მსაჯულთა სასამართლომ, სასჯელის დანიშვნის სხდომაზე მხარეები საქმეში გამოკვლეულ მტკიცებულებათა ერთობლიობის, ასევე სხვა წარმოდგენილი მტკიცებულების საფუძველზე, შემამსუბუქებელი და დამამძიმებელი გარემოებების გათვალისწინებით, სასამართლოს წარუდგენენ მოსაზრებებს სასჯელის სახესა და ზომასთან დაკავშირებით.

ამასთან, თუ არც ერთი მხარე არ განაცხადებს უარს, სასჯელის დანიშვნის სხდომა იმართება ნაფიც მსაჯულთა მონაწილეობით.

თუ სასჯელის დანიშვნის სხდომაზე ნაფიცი მსაჯულები ხმათა უმრავლესობით მიიღებენ სასჯელის შემსუბუქების რეკომენდაციას, სხდომის თავმჯდომარე არ არის უფლებამოსილი, ბრალდებულს დაუნიშნოს ამ დანაშაულისათვის საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით განსაზღვრული სასჯელის მაქსიმალური ზღვრის ორ მესამედზე მეტი.

თუ სასჯელის დანიშვნის სხდომაზე ნაფიცი მსაჯულები ხმათა უმრავლესობით მიიღებენ სასჯელის დამძიმების რეკომენდაციას, სხდომის თავმჯდომარე არ არის უფლებამოსილი, ბრალდებულს დაუნიშნოს ამ დანაშაულისათვის საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით განსაზღვრული სასჯელის მაქსიმალური ზღვრის ორ მესამედზე ნაკლები.

სხდომის თავმჯდომარე ბრალდებულს სასჯელს უნიშნავს ნაფიც მსაჯულთა მიერ სასჯელის შემსუბუქების ან დამძიმების რეკომენდაციის გათვალისწინებით.

თუ ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს არ შესწევს უნარი, მიიღოს სასჯელის შემსუბუქების ან დამძიმების რეკომენდაცია, სასჯელს ნიშნავს სხდომის თავმჯდომარე.

სასჯელის დანიშვნის სხდომაზე სხდომის თავმჯდომარეს გამოაქვს განაჩენი, რომელიც ერთმნიშვნელოვნად უნდა ეყრდნობოდეს ნაფიც მსაჯულთა მიერ გამოტანილ ვერდიქტს.

ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს განაჩენი კანონიერ ძალაში შედის გამოცხადებისთანავე.

ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს მიერ გამოტანილი გამამართლებელი განაჩენი საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

მხარეს შეუძლია, ერთჯერადად საკასაციო წესით სააპელაციო სასამართლოში გაასაჩივროს გამამტყუნებელი განაჩენი, თუ:

- სხდომის თავმჯდომარემ მტკიცებულებათა დასაშვებობის შესახებ უკანონო გადაწყვეტილება მიიღო;
- სხდომის თავმჯდომარემ მხარის მიერ დაყენებული შუამდგომლობის განხილვისას უკანონო გადაწყვეტილება მიიღო, რითაც არსებითად დაირღვა მხარეთა შეჯიბრებითობის პრინციპი;
- სხდომის თავმჯდომარემ ნაფიც მსაჯულთა სათათბირო ოთახში გასვლის წინ, განმარტებების მიცემისას, არსებითი შეცდომა დაუშვა;
- სხდომის თავმჯდომარე განაჩენის გამოტანისას მთლიანად ან ნაწილობრივ არ დაეყრდნო ნაფიც მსაჯულთა მიერ გამოტანილ ვერდიქტს;

- სხდომის თავმჯდომარე განაჩენის გამოტანისას დაეყრდნო საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მოთხოვნების დარღვევით გამოტანილ ვერდიქტს;
- სასჯელი უკანონო ან/და აშკარად დაუსაბუთებელია;
- სხდომის თავმჯდომარემ არ გაითვალისწინა ნაფიც მსაჯულთა მიერ მიღებული სასჯელის შემსუბუქების ან დამძიმების რეკომენდაცია.

საკასაციო საჩივრის დაკმაყოფილების შემთხვევაში საქმე ხელახალი განხილვისათვის გადაეცემა ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს ახალ შემადგენლობას, ხოლო ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს განაჩენის სასჯელის ნაწილში გაუქმების შემთხვევაში საქმე სასჯელის ხელახალი დანიშვნისათვის უბრუნდება ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს სხდომის თავმჯდომარეს.

საპროცესო შეთანხმება

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი ადგენს სასამართლოს მიერ საქმის არსებითი განხილვის გარეშე განაჩენის გამოტანის შესაძლებლობას, რომლის საფუძველია საპროცესო შეთანხმება.

საპროცესო შეთანხმების შეთავაზება შეუძლია როგორც ბრალდებულს (მსჯავრდებულს), ისე პროკურორს. საქმის განხილვისას სასამართლო უფლებამოსილია, მხარეებს შესთავაზოს საპროცესო შეთანხმების დადება.

საპროცესო შეთანხმების საფუძველია შეთანხმება ბრალზე ან სასჯელზე.

სასჯელზე შეთანხმებისას ბრალდებული არ ეწინააღმდეგება წაყენებულ ბრალს, თუმცა შეთანხმება პროკურორს სასჯელის ზომაზე ან მისგან სრულად განთავისუფლებაზე.

ბრალზე შეთანხმებისას ბრალდებული აღიარებს დანაშაულს.

საპროცესო შეთანხმების დადებისას პროკურორი ვალდებულია, ბრალდებული გააფრთხილოს იმის თაობაზე, რომ საპროცესო შეთანხმება არ ათავისუფლებს მას სამოქალაქო ან სხვა სახის პასუხისმგებლობისაგან.

განსაკუთრებულ შემთხვევაში საქართველოს მთავარ პროკურორს ან მის მოადგილეს უფლება აქვს, სასამართლოს მიმართოს შუამდგომლობით ბრალდებულის სამოქალაქო პასუხისმგებლობისაგან განთავისუფლების შესახებ. ამ შემთხვევაში სამოქალაქო პასუხისმგებლობა ეკისრება სახელმწიფოს.

საპროცესო შეთანხმება იდება ზემდგომ პროკურორთან წინასწარი წერილობითი შეთანხმებით.

საპროცესო შეთანხმების საფუძველზე პროკურორს უფლება აქვს, მოითხოვოს ბრალდებულისათვის სასჯელის შემცირება ან დანაშაულთა ერთობლიობისას მიიღოს გადანყვეტილება მისთვის ბრალდების შემსუბუქების ან ნაწილობრივ მოხსნის თაობაზე.

ბრალდებულისათვის სასჯელის შემცირების, ან ბრალდების შემსუბუქების ან ნაწილობრივ მოხსნის თაობაზე გადანყვეტილების მიღებისას პროკურორმა უნდა გაითვალისწინოს საჯარო ინტერესი, ჩადენილი დანაშაულისთვის გათვალისწინებული სასჯელის სიმძიმე, ქმედების მართლწინააღმდეგობა და ბრალეულობის ხარისხი.

დაუშვებელია საპროცესო შეთანხმების დადება ადვოკატის უშუალო მონაწილეობისა და მის დადებაზე ბრალდებულის წინასწარი თანხმობის გარეშე.

დაუშვებელია საპროცესო შეთანხმების დადება, რომელიც ბრალდებულს უზღუდავს უფლებას, წამების, არაადამიანური ან დამამცირებელი მოპყრობის შემთხვევაში მოითხოვოს შესაბამის პირთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის განხორციელება.

ბრალდებულის წერილობით განცხადებაში, რომელსაც ხელს აწერენ ბრალდებული და მისი ადვოკატი, უნდა აღინიშნოს, რომ თანხმობა სასამართლოს მიერ საქმის არსებითი განხილვის გარეშე განაჩენის გამოტანის შესახებ ბრალდებულმა ნებაყოფლობით განაცხადა ადვოკატისგან იურიდიული დახმარების მიღების შემდეგ. ამასთანავე, ბრალდებული სრულყოფილად უნდა აღიქვამდეს შუამდგომლობის შინაარსსა და მოსალოდნელი განაჩენის სამართლებრივ შედეგებს.

საპროცესო შეთანხმება უნდა გაფორმდეს წერილობით და დაამტკიცოს სასამართლომ. საპროცესო შეთანხმება უნდა აისახოს სასამართლოს მიერ გამოტანილ განაჩენში.

სასამართლო უნდა დარწმუნდეს, რომ საპროცესო შეთანხმება დადებულია ძალადობის, დაშინების, მოტყუების ან რაიმე სხვა, უკანონო დაპირების გარეშე, ნებაყოფლობით და რომ ბრალდებულს ჰქონდა შესაძლებლობა, მიეღო კვალიფიციური იურიდიული დახმარება.

სასამართლო ვალდებულია, საპროცესო შეთანხმების დამტკიცებამდე დარწმუნდეს, რომ:

- ბრალდებული სრულად აცნობიერებს იმ დანაშაულის ხასიათს, რომლის ჩადენაშიც ედება ბრალი;
- ბრალდებული სრულად აცნობიერებს იმ დანაშაულისათვის გათვალისწინებულ სასჯელს, რომლის ჩადენასაც ის აღიარებს;
- ბრალდებულისთვის ცნობილია საპროცესო შეთანხმებასთან დაკავშირებული, კანონით გათვალისწინებული ყველა მოთხოვნა ბრალის აღიარების შესახებ;

- ბრალდებული აცნობიერებს, რომ თუ სასამართლომ არ დაამტკიცა საპროცესო შეთანხმება, დაუშვებელია მომავალში მის წინააღმდეგ გამოყენებულ იქნეს ნებისმიერი ინფორმაცია, რომელსაც იგი მიაწვდის სასამართლოს საპროცესო შეთანხმების განხილვისას;
- ბრალდებული აცნობიერებს, რომ მას აქვს:
 - ა) დაცვის უფლება;
 - ბ) უფლება, უარი განაცხადოს საპროცესო შეთანხმებაზე ბრალის აღიარების შესახებ;
 - გ) სასამართლოს მიერ საქმის არსებითად განხილვის უფლება;
- საპროცესო შეთანხმება არ არის შედეგი ბრალდებულის იძულებისა, დაშინებისა ან ისეთი დაპირებისა, რომელიც სცილდება საპროცესო შეთანხმების ფარგლებს;
- ბრალდებული ეთანხმება ბრალის აღიარების შესახებ საპროცესო შეთანხმების ფაქტობრივ საფუძველს;
- ბრალდებულსა და პროკურორს შორის მიღწეული შეთანხმების ყველა პირობა ასახულია საპროცესო შეთანხმებაში;
- ბრალდებული და მისი ადვოკატი სრულად იცნობენ საქმის მასალებს.

სასამართლო ვალდებულია, საპროცესო შეთანხმების დამტკიცებამდე ბრალდებულისგან დარწმუნდეს, რომ მის მიმართ სამართალდამცავი ორგანოს წარმომადგენლებს არ გამოუყენებიათ წამება, არაადამიანური ან დამამცირებელი მოპყრობა. მოსამართლე ვალდებულია, განუმარტოს ბრალდებულს, რომ მის მიერ წამების, არაადამიანური ან დამამცირებელი მოპყრობის ფაქტზე საჩივრის შეტანა ხელს არ შეუშლის კანონის დაცვით დადებული საპროცესო შეთანხმების დამტკიცებას.

მოსამართლე გადაწყვეტილებას საპროცესო შეთანხმების შესახებ იღებს კანონის საფუძველზე და არ არის ვალდებული, დაამტკიცოს ბრალდებულსა და პროკურორს შორის მიღწეული შეთანხმება.

თუ სასამართლო მიიჩნევს, რომ წარმოდგენილია უტყუარი მტკიცებულებანი პირის ბრალის დასადასტურებლად, ხოლო მოთხოვნილი სასჯელი კანონიერია, მას გამოაქვს განაჩენი პროკურორის მიერ შუამდგომლობის წარდგენიდან 15 დღის ვადაში.

თუ სასამართლო მიიჩნევს, რომ არ არსებობს ბრალდების დამადასტურებელი საკმარისი მტკიცებულებანი, ან დაადგენს, რომ შუამდგომლობა სასამართლოს მიერ საქმის არსებითი განხილვის გარეშე განაჩენის გამოტანის თაობაზე წარმოდგენილია საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მოთხოვნათა დარღვევით, იგი საქმეს უბრუნებს პროკურორს. სასამართლო პროკურორისათვის საქმის დაბრუნებამდე მხარეებს სთავაზობს, შუამდგომლობის სასამართლო განხილვისას შეცვალონ საპროცესო შეთანხმების პირობები, რაც წერილობით შეთანხმებული უნდა იყოს ზემდგომ პროკურორთან. თუ სასამართლოს შეცვლილი პირობებიც არ აკმაყოფილებს, იგი საქმეს უბრუნებს პროკურორს.

სასამართლო უფლებამოსილია, საპროცესო შეთანხმებაში ცვლილებები შეიტანოს მხოლოდ მხარეთა თანხმობის შემთხვევაში.

საქმის არსებითი განხილვის გარეშე გამოტანილი სასამართლო განაჩენი, როგორც წესი, არ საჩივრდება და კანონიერ ძალაში შედის გამოცხადებისთანავე.

მხარეს უფლება აქვს, სასამართლოს უარი საპროცესო შეთანხმების დამტკიცებაზე 15 დღის ვადაში გაასაჩივროს ზემდგომ სასამართლო ინსტანციაში.

მსჯავრდებულს უფლება აქვს, განაჩენის გამოტანიდან 15 დღის ვადაში ზემდგომ სასამართლო ინსტანციაში შეიტანოს საჩივარი საპროცესო შეთანხმების დამტკიცების შესახებ სასამართლოს განაჩენის გაუქმების თაობაზე, თუ:

- საპროცესო შეთანხმება მოტყუებით დაიდო;
- ბრალდებულს შეეზღუდა დაცვის უფლება;
- საპროცესო შეთანხმება იძულებით, ძალადობით, მუქარით ან დაშინებით დაიდო;
- საქმის განმხილველმა სასამართლომ უგულებელყო საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული არსებითი მოთხოვნა.

თუ მსჯავრდებულმა დაარღვია საპროცესო შეთანხმების პირობა, პროკურორი უფლებამოსილია დარღვევის გამოვლენიდან 1 თვის ვადაში ზემდგომ სასამართლო ინსტანციაში შეიტანოს საჩივარი საპროცესო შეთანხმების დამტკიცების შესახებ სასამართლოს განაჩენის გაუქმების თაობაზე.

პროკურორი ვალდებულია, გაიაროს კონსულტაცია დაზარალებულთან და შეატყობინოს მას საპროცესო შეთანხმების დადება, თუმცა დაზარალებულს უფლება არა აქვს, გაასაჩივროს საპროცესო შეთანხმება. ამასთან, საპროცესო შეთანხმება დაზარალებულს არ ართმევს უფლებას, შეიტანოს სამოქალაქო სარჩელი.

განსაკუთრებულ შემთხვევაში, როდესაც ბრალდებულის საგამოძიებო ორგანოებთან თანამშრომლობის შედეგად გაირკვა თანამდებობის პირის ან/და განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულის ჩამდენი პირის ვინაობა და მისი უშუალო ხელშეწყობით შეიქმნა ამ დანაშაულის გახსნისთვის არსებითი პირობები, საქართველოს მთავარ პროკურორს უფლება აქვს, სასამართლოს მიმართოს შუამდგომლობით ბრალდებულის სასჯელისაგან სრულად განთავისუფლების თაობაზე. შუამდგომლობის დაკმაყოფილების შემთხვევაში ბრალდებული სრულად თავისუფლდება სასჯელისაგან, თუმცა იგი ითვლება ნასამართლევად.

ამასთან, ბრალდებულის სასჯელისაგან სრულად განთავისუფლება დაუშვებელია საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 144¹ (წამება), 144² (წამების მუქარა) და 144³ (დამამცირებელი ან არაადამიანური მოპყრობა) მუხლებით გათვალისწინებულ დანაშაულთა საქმეებზე.

პროცესი არასრულწლოვნის მიერ ჩადენილი დანაშაულის საქმეზე

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი ადგენს არასრულწლოვნის მიერ ჩადენილი დანაშაულის საქმეზე პროცესის განხორციელების სპეციალურ წესს, რომელიც ვრცელდება იმ პირზე, რომლის მიმართაც სისხლისსამართლებრივი დევნა დაიწყო 18 წლის შესრულებამდე. 18 წლის შესრულების შემდეგ პირის მიმართ სისხლის სამართლის პროცესი გრძელდება საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი ზოგადი წესის შესაბამისად.

არასრულწლოვანს პროცესის ყველა სტადიაზე ეპყრობიან განსაკუთრებული ყურადღებით. მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული მისი ასაკი და რესოციალიზაციის განსაკუთრებული საზოგადოებრივი ინტერესი, ასევე – მისი ხელახალი აღზრდისათვის ხელის შეწყობის აუცილებლობა. არასრულწლოვნის მიმართ სისხლის სამართლის პროცესის განმავლობაში სავალდებულოა არასრულწლოვნის უფლებათა საერთაშორისო გარანტიების სრული დაცვა.

სასამართლო სხდომა, რომელსაც არასრულწლოვანი ბრალდებული ესწრება, დახურულად ტარდება.

არასრულწლოვანი ბრალდებულის მშობელს, კანონიერ წარმომადგენელს ან ახლო ნათესავს, ასევე პედაგოგს უფლება აქვთ, დაესწრონ სასამართლო სხდომას ან საპროცესო მოქმედებას, რომელშიც არასრულწლოვანი მონაწილეობს.

თუ სასამართლო ან პროკურორი ჩათვლის, რომ ეს არასრულწლოვანი ბრალდებულის ინტერესებს ემსახურება, მას შეუძლია, სავალდებულო წესით უზრუნველყოს მშობლის, კანონიერი წარმომადგენლის ან ახლო ნათესავის, ასევე პედაგოგის მონაწილეობა.

არასრულწლოვნის ინტერესების დაცვის მიზნით, სასამართლოს ან პროკურორს შეუძლია, აუკრძალოს არასრულწლოვანი ბრალდებულის მშობელს, კანონიერ წარმომადგენელს ან ახლო ნათესავს, ასევე პედაგოგს სასამართლო სხდომაზე დასწრება ან საპროცესო მოქმედებაში მონაწილეობა.

თუ არასრულწლოვანს ბრალი ედება იმ დანაშაულის ჩადენაში, რომელშიც ასევე იმხილება სრულწლოვანი, არასრულწლოვნის საქმე შეძლებისდაგვარად ცალკე გამოიყოფა და ის გასამართლდება სრულწლოვნისაგან განცალკევებით, თუ ამით არსებითი დაბრკოლება არ შეექმნება საქმის გარემოებების ყოველმხრივ, სრულ და ობიექტურ გამოკვლევას.

არასრულწლოვნის მიერ ჩადენილი დანაშაულის საქმეზე პროცესს წარმართავენ მხოლოდ ის მოსამართლეები, პროკურორები და გამოძიებლები, რომლებმაც პედაგოგიკასა და ფსიქოლოგიაში სპეციალური მომზადება გაიარეს.

არასრულწლოვნის პროცესში გამოკვლეულ უნდა იქნეს არასრულწლოვნის ცხოვრების, აღზრდის, განვითარების პირობები, ოჯახური ვითარება და სხვა გარემოებები, რომლებიც მისი ხასიათისა და ქცევის თავისებურებების შეფასების შესაძლებლობას იძლევა.

არასრულწლოვანი ბრალდებულის კანონიერ წარმომადგენელს უფლება აქვს, დამოუკიდებლად შეარჩიოს და მოინწიოს ადვოკატი.

არასრულწლოვანი ბრალდებულის ადვოკატი ყოველთვის ესწრება სასამართლო სხდომას.

პროცესი იურიდიული პირისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრების დროს

იურიდიული პირისთვის (სამეწარმეო (კომერციული) ან არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირისათვის (მისი უფლებამონაცვლისათვის)) სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დასაკისრებლად სისხლის სამართლის პროცესი მიმდინარეობს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი ზოგადი წესისა და სპეციალური წესის შესაბამისად. ამასთან, იურიდიულ პირებზე საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ნორმები ვრცელდება მათი შინაარსის გათვალისწინებით.

დაუშვებელია იურიდიული პირის მიმართ სალიკვიდაციო ან რეორგანიზაციასთან დაკავშირებული პროცედურების წარმოება მის მიმართ სისხლის სამართლის პროცესის დაწყების მომენტიდან სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენის კანონიერ ძალაში შესვლამდე ან სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტამდე.

იურიდიული პირისთვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დასაკისრებლად საქმის სასამართლოში გაგზავნის თაობაზე გადაწყვეტილების მიღების შესახებ პროკურორი აცნობებს იურიდიული პირის ადვოკატს და განუმარტავს მის უფლებას, გაეცნოს საქმის მასალებს.

იურიდიული პირის მიმართ გამოტანილი სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გამამტყუნებელი განაჩენი უნდა გამოქვეყნდეს. განაჩენი ქვეყნდება მსჯავრდებული იურიდიული პირის ხარჯით.

სასამართლო უფლებამოსილია განსაზღვროს, თუ რა ფორმით უნდა გამოქვეყნდეს განაჩენი. განაჩენის გამოქვეყნების დროს დაზარალებულის ვინაობის გამჟღავნება დასაშვებია მხოლოდ მისი თანხმობით.

აპელაცია

სააპელაციო წესით შეიძლება გასაჩივრდეს პირველი ინსტანციის სასამართლოს განაჩენი, რომელიც აპელანტს უკანონოდ ან/და დაუსაბუთებლად მიაჩნია.

სააპელაციო საჩივრის შეტანის უფლება აქვთ მხოლოდ:

- ბრალმდებელს;
- ზემდგომ პროკურორს;
- მსჯავრდებულს.

ადვოკატს უფლება აქვს, შეიტანოს სააპელაციო საჩივარი მხოლოდ მაშინ, როდესაც მსჯავრდებული:

- არასრულწლოვანია ან
- აქვს ისეთი ფიზიკური ან ფსიქიკური ნაკლი, რომელიც შეუძლებელს ხდის მისგან თანხმობის მიღებას.

მსჯავრდებულს, რომლის მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენი მის დაუსწრებლად იქნა გამოტანილი, უფლება აქვს, გაასაჩივროს განაჩენი დაპატიმრებიდან ან სათანადო ორგანოებში გამოცხადების მომენტიდან 1 თვის ვადაში.

სააპელაციო საჩივარი შეიტანება განაჩენის გამომტან სასამართლოში მისი გამოცხადებიდან 1 თვის ვადაში.

სააპელაციო სასამართლო საჩივრისა და საქმის მიღებიდან 10 დღის ვადაში, ზეპირი მოსმენის გარეშე, წყვეტს სააპელაციო საჩივრის დასაშვებობის საკითხს.

სააპელაციო სხდომა იმართება საჩივრის დასაშვებად ცნობიდან 1 თვის ვადაში.

სააპელაციო სასამართლოს განაჩენი გამოაქვს სააპელაციო საჩივრის დასაშვებად ცნობიდან 2 თვის ვადაში.

აპელანტს უფლება აქვს, შემაჯამებელი გადაწყვეტილების გამოტანამდე გაითხოვოს თავისი საჩივარი. ასეთ შემთხვევაში სააპელაციო სასამართლო უფლებამოსილია, ზეპირი მოსმენის გარეშე გამოიტანოს განჩინება საჩივრის განუხილველად დატოვების თაობაზე, რომელიც საბოლოოა და არ გასაჩივრდება. სააპელაციო საჩივრის განმეორებით შეტანა დაუშვებელია.

პატიმარ მსჯავრდებულს უფლება აქვს, სააპელაციო საჩივრით მოითხოვოს სააპელაციო განხილვაში უშუალოდ მონაწილეობა, რის შესახებაც გადაწყვეტილებას იღებს სააპელაციო საჩივრის განმხილველი სასამართლო.

თუ სააპელაციო სხდომაზე აპელანტი არასაპატიო მიზეზით არ გამოცხადდება, სააპელაციო სასამართლო განჩინებით მის სააპელაციო საჩივარს განუხილველად ტოვებს. განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

სააპელაციო საჩივარი განიხილება საჩივრისა და მისი შესაგებლის ფარგლებში. ამასთან, განაჩენის უკანონობის ან/და დაუსაბუთებლობის მტკიცების ტვირთი აკისრია აპელანტს.

სააპელაციო ინსტანციის სასამართლო განაჩენით იღებს ერთ-ერთ შემდეგ გადაწყვეტილებას:

- აუქმებს პირველი ინსტანციის სასამართლოს გამამტყუნებელ განაჩენს და მის ნაცვლად ადგენს გამამართლებელ განაჩენს;
- აუქმებს პირველი ინსტანციის სასამართლოს გამამართლებელ განაჩენს და მის ნაცვლად ადგენს გამამტყუნებელ განაჩენს;
- ცვლილება შეაქვს პირველი ინსტანციის სასამართლოს განაჩენში;
- უცვლელად ტოვებს პირველი ინსტანციის სასამართლოს განაჩენს და უარს ამბობს სააპელაციო საჩივრის დაკმაყოფილებაზე.

სააპელაციო ინსტანციის სასამართლოს განაჩენი ცვლის პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ გამოტანილ განაჩენს.

სააპელაციო ინსტანციას უფლება არა აქვს, გამამართლებელი განაჩენის ნაცვლად გამამტყუნებელი განაჩენი გამოიტანოს, გამოიყენოს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის უფრო მკაცრი მუხლი, დანიშნოს უფრო მკაცრი სასჯელი ან მიიღოს მსჯავრდებულისთვის არასასიკეთო სხვა გადაწყვეტილება, თუ საქმე განიხილება მსჯავრდებულის, მისი ადვოკატის საჩივრის საფუძველზე და ბრალდების მხარეს საჩივარი არ შეუტანია.

სააპელაციო ინსტანციას უფლება აქვს, გამამართლებელი განაჩენის ნაცვლად გამამტყუნებელი განაჩენი გამოიტანოს, გამოიყენოს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის უფრო მკაცრი მუხლი, დანიშნოს უფრო მკაცრი სასჯელი ან სხვა გზით გააუარესოს მსჯავრდებულის მდგომარეობა, თუ ბრალდების მხარემ შეიტანა სააპელაციო საჩივარი სწორედ ამ მოთხოვნით და თუ მას ასეთი პოზიცია ეკავა პირველი ინსტანციის სასამართლოში.

ამასთან, თუ სააპელაციო საჩივარი შეტანილია მსჯავრდებულის მიერ და სასამართლო მას მთლიანად ან ნაწილობრივ აკმაყოფილებს, სააპელაციო სასამართლო ვალდებულია, იმსჯელოს განაჩენით ამ საქმეში მსჯავრდებული სხვა პირის მიმართაც, რომელსაც სააპელაციო საჩივარი არ შეუტანია.

კასაცია

საკასაციო წესით შეიძლება გასაჩივრდეს სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის მიერ გამოტანილი განაჩენი, რომელიც, კასატორის აზრით, უკანონოა. განაჩენი უკანონოა, თუ:

- არსებითად დაირღვა საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, რაც არ გამოუვლენია პირველი ინსტანციის ან სააპელაციო სასამართლოს, ან რაც მან დაუშვა საქმის განხილვისა და გადაწყვეტილების მიღების დროს;
- მსჯავრდებულის ქმედებას არასწორი კვალიფიკაცია მიეცა;

- გამოყენებულია სასჯელის ისეთი სახე ან ზომა, რომელიც აშკარად არ შეესაბამება მსჯავრდებულის ქმედების ხასიათსა და პიროვნებას.

საკასაციო საჩივრის შეტანის უფლება აქვთ მხოლოდ:

- ბრალმდებელს;
- ზემდგომ პროკურორს;
- მსჯავრდებულს.

ადვოკატს უფლება აქვს, შეიტანოს საკასაციო საჩივარი მხოლოდ მაშინ, როდესაც მსჯავრდებული:

- არასრულწლოვანია, ან
- აქვს ისეთი ფიზიკური ან ფსიქიკური ნაკლი, რომელიც შეუძლებელს ხდის მისგან თანხმობის მიღებას.

მსჯავრდებულს, რომლის მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენი მის დაუსწრებლად იქნა გამოტანილი, უფლება აქვს, გაასაჩივროს განაჩენი დაპატიმრებიდან ან სათანადო ორგანოებში გამოცხადების მომენტიდან 1 თვის ვადაში.

საკასაციო საჩივარი შეიტანება განაჩენის გამომტან სასამართლოში მისი გამოცხადებიდან 1 თვის ვადაში.

საკასაციო სასამართლო უფლებამოსილია, ზეპირი მოსმენის გარეშე შეამოწმოს საკასაციო საჩივრის დასაშვებობა.

საკასაციო საჩივარი დასაშვებია, თუ:

- საქმე მნიშვნელოვანია სამართლის განვითარებისა და ერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკის ჩამოყალიბებისათვის;
- სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება განსხვავდება ამ კატეგორიის საქმეებზე საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მანამდე არსებული პრაქტიკისაგან;
- სააპელაციო სასამართლომ საქმე განიხილა მნიშვნელოვანი სამართლებრივი ან საპროცესო დარღვევით, რასაც შეეძლო, არსებითად ემოქმედა საქმის განხილვის შედეგზე.

საკასაციო სასამართლოს განჩინება საჩივრის დაუშვებლად ცნობის თაობაზე საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

თუ საკასაციო სასამართლო განჩინებით საჩივარს დასაშვებად მიიჩნევს, იგი ნიშნავს საკასაციო სხდომის თარიღს. საკასაციო სხდომა იმართება საჩივრის დასაშვებად ცნობიდან 1 თვის ვადაში.

საკასაციო სასამართლო უფლებამოსილია, საქმე განიხილოს ზეპირი მოსმენის გარეშე.

საკასაციო სასამართლოში საკასაციო საჩივარზე შემაჯამებელი გადაწყვეტილება მიიღება საკასაციო სასამართლოში საქმისა და საჩივრის შესვლიდან არა უგვიანეს 6 თვისა.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის საქმის განმხილველ შემადგენლობას შეუძლია განჩინებით საქმე განსახილველად გადასცეს დიდ პალატას, თუ:

- საქმის განხილვასა და გადაწყვეტას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკის ჩამოყალიბებისათვის;
- საქმე თავისი შინაარსით წარმოადგენს იშვიათ სამართლებრივ პრობლემას.

პატიმარ მსჯავრდებულს უფლება აქვს, საკასაციო საჩივრით მოითხოვოს საკასაციო განხილვაში უშუალოდ მონაწილეობა, რის შესახებაც გადაწყვეტილებას იღებს საკასაციო საჩივრის განმხილველი სასამართლო.

თუ საკასაციო სხდომაზე კასატორი არასაპატიო მიზეზით არ გამოცხადდება, საკასაციო სასამართლო განჩინებით მის საკასაციო საჩივარს განუხილველად ტოვებს. განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

საკასაციო საჩივარი განიხილება საჩივრისა და მისი შესაგებლის ფარგლებში. ამასთან, განაჩენის უკანონობის მტკიცების ტვირთი აკისრია კასატორს.

საკასაციო სასამართლო განაჩენით იღებს ერთ-ერთ შემდეგ გადაწყვეტილებას:

- აუქმებს სააპელაციო სასამართლოს გამამტყუნებელ განაჩენს და მის ნაცვლად ადგენს გამამართლებელ განაჩენს;
- აუქმებს სააპელაციო სასამართლოს გამამართლებელ განაჩენს და მის ნაცვლად ადგენს გამამტყუნებელ განაჩენს;
- ცვლილება შეაქვს სააპელაციო სასამართლოს განაჩენში;
- უცვლელად ტოვებს სააპელაციო სასამართლოს განაჩენს და უარს ამბობს საკასაციო საჩივრის დაკმაყოფილებაზე.

საკასაციო სასამართლოს განაჩენი ცვლის სააპელაციო სასამართლოს მიერ გამოტანილ განაჩენს.

საკასაციო სასამართლოს განაჩენი საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

საკასაციო სასამართლოს უფლება არა აქვს, გამამართლებელი განაჩენის ნაცვლად გამამტყუნებელი განაჩენი გამოიტანოს, გამოიყენოს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის უფრო მკაცრი მუხლი, დანიშნოს უფრო მკაცრი სასჯელი ან მიიღოს მსჯავრდებულისთვის არასასიკეთო სხვა გადაწყვეტილება, თუ საქმე განიხილება მსჯავრდებულის, მისი ადვოკატის საჩივრის საფუძველზე და ბრალდების მხარეს საჩივარი არ შეუტანია.

საკასაციო სასამართლოს უფლება აქვს, გამამართლებელი განაჩენის ნაცვლად გამამტყუნებელი განაჩენი გამოიტანოს, გამოიყენოს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის უფრო მკაცრი მუხლი, დანიშნოს უფრო მკაცრი სასჯელი ან სხვა გზით გააუარესოს მსჯავრდებულის მდგომარეობა, თუ ბრალდების მხარემ შეიტანა საკასაციო საჩივარი სწორედ ამ მოთხოვნით და თუ მას ასეთი პოზიცია ეკავა პირველი ინსტანციისა და სააპელაციო სასამართლოებში.

თუ საკასაციო სასამართლო მსჯავრდებულის საჩივრის საფუძველზე მის სასარგებლოდ აუქმებს ან ცვლის განაჩენს იმ საფუძველით, რომ სისხლის სამართლის კანონის გამოყენებისას დაირღვა კანონი და ეს სამართლებრივი შეცდომა განაჩენით ამ საქმეში მსჯავრდებულ სხვა პირსაც ეხება, რომელსაც საკასაციო საჩივარი არ შეუტანია, საკასაციო სასამართლო ვალდებულია, იმსჯელოს ამ მსჯავრდებულის მიმართაც.

ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო განაჩენის გადასინჯვის წესი

განაჩენი ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო გადასინჯება, თუ:

- სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით დადგენილია, რომ ყალბია მტკიცებულება, რომელიც საფუძველად დაედო გადასასინჯ განაჩენს;
- არსებობს გარემოება, რომელიც მოწმობს სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული განაჩენის დამდგენი სასამართლოს უკანონო შემადგენლობას ან იმ მტკიცებულების დაუშვებლობას, რომელიც საფუძველად დაედო გადასასინჯ განაჩენს;
- სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით დადგენილია, რომ მოსამართლემ, პროკურორმა, გამომძიებელმა, ნაფიცმა მსაჯულმა ან ნაფიცი მსაჯულის მიმართ სხვა პირმა ამ საქმესთან დაკავშირებით ჩაიდინა დანაშაული;
- არსებობს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანყვეტილება, რომელმაც არაკონსტიტუციურად ცნო ამ საქმეში გამოყენებული სისხლის სამართლის კანონი;
- არსებობს ადამიანის უფლებათა ევროპის სასამართლოს გადანყვეტილება, რომელმაც დაადგინა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის ან მისი ოქმების დარღვევის ფაქტი ამ საქმესთან დაკავშირებით და გადასასინჯი განაჩენი ამ დარღვევას ეფუძნება (ამასთან, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 333-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, აღნიშნული ნორმა ამოქმედდება 2012 წლის 1 ოქტომბრიდან);
- ახალი კანონი აუქმებს ან ამსუბუქებს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას იმ ქმედებისათვის, რომლის ჩადენისთვისაც პირს გადასასინჯი განაჩენით მსჯავრი დაედო;
- წარდგენილია ახალი ფაქტი ან მტკიცებულება, რომელიც გადასასინჯი განაჩენის გამოტანის დროს არ იყო ცნობილი და თავისთავად, თუ სხვა დადგენილ გარემოებასთან ერთად ამტკიცებს მსჯავრდებულის უდანაშაულობას ან მის მიერ იმ დანაშაულზე უფრო მსუბუქი ან უფრო მძიმე დანაშაულის ჩადენას,

რომლისთვისაც მას მსჯავრი დაედო, აგრეთვე ამტკიცებს გამართლებულის ბრალეულობას ან დანაშაულის იმ პირის მიერ ჩადენას, რომლის მიმართაც სისხლისსამართლებრივი დევნა შეწყვეტილი იყო.

ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო განაჩენის გადასინჯვის ვადა შეუზღუდავია.

ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო განაჩენის გადასინჯვის შუამდგომლობა წერილობით შეაქვთ სააპელაციო სასამართლოში განსჯადობის მიხედვით.

ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო განაჩენის გადასინჯვის შუამდგომლობის წარდგენის უფლება აქვთ:

- პროკურორს;
- მსჯავრდებულს (ხოლო მსჯავრდებულის გარდაცვალების შემთხვევაში – მის კანონიერ მემკვიდრეს).

ადვოკატს უფლება აქვს, წარადგინოს შუამდგომლობა მხოლოდ მაშინ, როდესაც მსჯავრდებული:

- არასრულწლოვანია, ან
- აქვს ისეთი ფიზიკური თუ ფსიქიკური ნაკლი, რომელიც შეუძლებელს ხდის მისგან თანხმობის მიღებას.

შუამდგომლობის შეტანა არ აჩერებს განაჩენის აღსრულებას.

ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო განაჩენის გადასინჯვის შუამდგომლობის შეტანიდან 2 კვირის ვადაში სასამართლო, ზეპირი მოსმენის გარეშე, ამონმებს, წარდგენილია თუ არა შუამდგომლობა საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მოთხოვნათა შესაბამისად და რამდენად არის ის დასაბუთებული.

თუ შუამდგომლობა საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მოთხოვნათა შესაბამისად არ არის წარდგენილი ან დაუსაბუთებელია, სასამართლო, ზეპირი მოსმენის გარეშე, განჩინებით დაუშვებლად ცნობს მას. განჩინება შეიძლება გასაჩივრდეს საკასაციო საჩივრით, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით, მისი გამოტანიდან 2 კვირის ვადაში. საკასაციო სასამართლო საჩივარს იხილავს ზეპირი მოსმენის გარეშე ისე, რომ არ ამონმებს მის დასაშვებობას. საკასაციო სასამართლო უფლებამოსილია, ძალაში დატოვოს სააპელაციო სასამართლოს განჩინება ან გააუქმოს იგი და მიუთითოს სააპელაციო სასამართლოს, რომ მან დაუშვას შუამდგომლობა.

თუ შუამდგომლობა საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მოთხოვნათა შესაბამისად არის წარდგენილი და დასაბუთებულია, სასამართლო, ზეპირი მოსმენის გარეშე, განჩინებით დაუშვებს მას, ნიშნავს საქმის არსებითი განხილვის თარიღს და მხარეებს აძლევს გონივრულ ვადას საქმის არსებითი განხილვისათვის მოსამზადებლად.

საქმის არსებითი განხილვა ტარდება სააპელაციო ინსტანციის სასამართლოში, საქმის არსებითი განხილვისას მოქმედი ნორმების შესაბამისად.

საქმის არსებითი განხილვის შედეგად სასამართლო ან უცვლელად ტოვებს განაჩენს, ან ცვლის მას, ან აუქმებს და ადგენს ახალ განაჩენს.

სააპელაციო სასამართლოს განაჩენზე შეიტანება საკასაციო საჩივარი საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით.

საკასაციო სასამართლო საჩივარს განიხილავს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით, მისი დასაშვებობის შემოწმების გარეშე.

DEUTSCHE STIFTUNG FÜR
INTERNATIONALE RECHTLICHE
ZUSAMMENARBEIT E.V.

